

เรียนรู้เพื่อรับใช้สังคม

การเปรียบเทียบวัฒนธรรมชนเผ่าอาข่าของประเทศไทย

และชนเผ่าฮานีของสาธารณรัฐประชาชนจีน

ในด้านความเชื่อและเครื่องแต่งกาย

A COMPARATIVE STUDY OF ETHNIC GROUPS CULTURE :
THE AKHA IN THAILAND AND THE HANI IN THE PEOPLE'S
REPUBLIC OF CHINA IN TERMS OF BELIEFS
AND COSTUMES

LI HOUIE

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

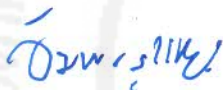
พ.ศ. 2560

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

การเปรียบเทียบวัฒนธรรมชนเผ่าอาข่าของประเทศไทยและชนเผ่าฮาหนี
ของสาธารณรัฐประชาชนจีนในด้านความเชื่อและเครื่องแต่งกาย
A COMPARATIVE STUDY OF ETHNIC GROUPS CULTURE : THE AKHA
IN THAILAND AND THE HANI IN THE PEOPLE'S REPUBLIC OF CHINA
IN TERMS OF BELIEFS AND COSTUMES

LI HOUIE

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ ตรวจสอบและอนุมัติให้
วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง)
เมื่อวันที่ 17 ตุลาคม พ.ศ. 2560

รองศาสตราจารย์ ดร.อัมพร สุขเกษม
กรรมการ

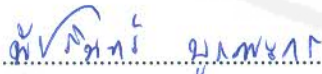
อาจารย์ ดร.พัชรินทร์ บุรณะกร
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก

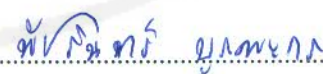
รองศาสตราจารย์ธิดา โมสิกรัตน์
กรรมการ

รองศาสตราจารย์ ดร.พรพรรณ จันทโรนานนท์
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

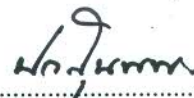
อาจารย์ ดร.พัชรินทร์ บุรณะกร
กรรมการ

อาจารย์ ดร.พัชรินทร์ บุรณะกร
ประธานหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
(การสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง)

รองศาสตราจารย์อิสยา จันทรวินิจฉัย
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์นิก สุนทรชัย
คณบดีคณะศิลปศาสตร์

การเปรียบเทียบวัฒนธรรมชนเผ่าอาข่าของประเทศไทยและชนเผ่าฮาหนี
ของสาธารณรัฐประชาชนจีนในด้านความเชื่อและเครื่องแต่งกาย

LI HOUJIE 586073

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง)

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : พชรินทร์ บุรณะกร, Ph.D.

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวัฒนธรรมทางด้านความเชื่อและเครื่องแต่งกายของชนเผ่าอาข่าของประเทศไทยและชนเผ่าฮาหนีของสาธารณรัฐประชาชนจีน และเพื่อเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างวัฒนธรรมของชนเผ่าอาข่าและชนเผ่าฮาหนี ใช้การวิจัยภาคสนาม โดยเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างจากชนเผ่าอาข่าในหมู่บ้านปากกล้วย อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย ประเทศไทย จำนวน 20 คน และชนเผ่าฮาหนีในหมู่บ้านเจียหยิน อำเภอหงเหอ เขตปกครองตนเองหงเหอ สาธารณรัฐประชาชนจีน จำนวน 20 คน และนำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลจากการวิจัย พบว่า ชนเผ่าอาข่าในประเทศไทยมีความเชื่อที่เป็นหลักสำคัญ คือ ความเชื่อเกี่ยวกับบรรพบุรุษ ความเชื่อศาสนา และความเชื่อเกี่ยวกับพิธีกรรม ส่วนชนเผ่าฮาหนีในสาธารณรัฐประชาชนจีนมีความเชื่อเกี่ยวกับธรรมชาติ ความเชื่อจิตวิญญาณและเทพเจ้า และความเชื่อบรรพบุรุษ ในด้านวัฒนธรรมการแต่งกายชนเผ่าอาข่าในประเทศไทยมีการแต่งกายแบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ อูไล้อาข่า โลมีอาข่า และผาหม้ออาข่า ซึ่งจะแต่งกายของชนเผ่าอาข่า ทั้ง 3 แบบ ไม่มีความแตกต่างกันมากจะมีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน และชนเผ่าฮาหนีในสาธารณรัฐประชาชนจีนเสื้อผ้าที่นำมาสวมใส่จะเกิดจากการทอขึ้นใช้เองและนำมาประดับด้วยเครื่องโลหะเงินเป็นส่วนใหญ่

วัฒนธรรมด้านความเชื่อในการแต่งกายมีความคล้ายคลึงกันเป็นส่วนใหญ่ ในด้านสีของเสื้อผ้าซึ่งเน้นสีดำ โดยเชื่อว่าเป็นสีแห่งชีวิตและเป็นสิริมงคล ส่วนเครื่องประดับเครื่องแต่งกายเน้นการปกคลุมลายที่สร้างสรรค์จากรวมชาติ แสดงถึงการมีวัฒนธรรมเดียวกันซึ่งมีความแตกต่างกันตามลักษณะของภูมิประเทศของพื้นที่ที่อยู่อาศัยในประเทศต่างกัน

คำสำคัญ: วัฒนธรรม ชนเผ่าอาข่า ชนเผ่าฮาหนี ความเชื่อ เครื่องแต่งกาย

A COMPARATIVE STUDY OF ETHNIC GROUPS CULTURE : THE AKHA
IN THAILAND AND THE HANI IN THE PEOPLE'S REPUBLIC OF CHINA
IN TERMS OF BELIEFS AND COSTUMES

LI HOUIE 586073

MASTER OF ARTS (COMMUNICATIVE THAI AS A SECOND LANGUAGE)

THESIS ADVISORY COMMITTEE: PACHARIN BURANAKORN, Ph.D.

ABSTRACT

This research aimed to study the beliefs and clothing of Akha tribal in Thailand and the Hani tribal in China and to analyze the cultural similarities and differences between these two groups. The research sites were Pa Kluay Village, Mae Fah Luang District, Chiang Rai, Thailand and Jiayin (甲寅 Jiǎ yīn), Honghe District, Hun He County, Yunnan, People's Republic of China. The key informants were 20 Akha people from Pa Kluay village, Mae Fah Luang district, Chiang Rai Province, Thailand, and 20 Hani people in the village of Jia Yin, Honghe District, Yunnan Province, China.

The results of the study found that the Hani tribal clothing was woven and worn by Hani people and decorated with silver metal, black color painted. They believe that black is the color of life and auspicious. The Akha tribe of Thailand was divided into three types named "Uo Lao Akha" "Lome Akha" and "Pamee Akha" the clothes of these Akha people are not very different. Clothes were woven and worn by the groups and decorated with metal.

The culture of dressing of these two tribes looked very similar both in terms of color and decorations. The Akha were historically classified as part of the Hani people who moved to Thailand. Therefore both groups have similar culture. However there may be a slight difference because of the characteristics of different terrains which caused the different raw materials used.

Keywords: Culture, The Akha, The Hani, Faith, Clothing

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้สำเร็จเรียบร้อยสมบูรณ์ โดยได้รับความกรุณาและการแนะนำจากอาจารย์ ดร.พัชรินทร์ บุรณะกร ประธานหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสารภาษาไทยเป็น ภาษาที่สอง และ รองศาสตราจารย์ ดร.พรพรรณ จันทโรนานนท์ อาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งให้ความรู้ คำปรึกษาและคำแนะนำการแก้ไขข้อบกพร่องด้วยความเมตตา จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณศาสตราจารย์ (กิตติมศักดิ์) ดร.ชูศักดิ์ สุวิมลเสถียร รองศาสตราจารย์ ดร.พรพรรณ จันทโรนานนท์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นริศ วศินานนท์ คณะกรรมการสอบเค้าโครงวิทยานิพนธ์ ที่ได้สละเวลาอันมีค่าในการสอบเค้าโครงวิทยานิพนธ์และให้แนวคิด ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ในการศึกษาการเปรียบเทียบวัฒนธรรมของชาวเขาเผ่าอาข่า ประเทศไทย กับชาวเขาเผ่าฮาหนีสาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งส่งผลให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ถูกต้องมากขึ้น

ขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.อัมพร สุขเกษม อาจารย์ ดร.พัชรินทร์ บุรณะกร และ รองศาสตราจารย์ธิดา โมสิกรัตน์ คณะกรรมการสอบป้องกันวิทยานิพนธ์ที่ได้ให้คำแนะนำการปรับแก้ไข ข้อมูลและการนำเสนอผลการวิจัยให้ถูกต้องสมบูรณ์ตามระเบียบวิธีวิจัยด้านวัฒนธรรม

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณบิดามารดาที่ให้ความรัก ความห่วงใย และกำลังใจแก่ผู้วิจัยในการมา ศึกษาเล่าเรียนในประเทศไทย สุดท้ายขอขอบคุณเพื่อนนักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาการสื่อสาร ภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง ทุก ๆ คน ที่ได้ให้ความช่วยเหลือและกำลังใจแก่ผู้วิจัย

LI HOUJIE

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	ช
สารบัญภาพ	ซ
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย	4
1.3 สมมุติฐานการวิจัย	4
1.4 กรอบแนวคิดในการวิจัย	4
1.5 ขอบเขตการวิจัย	5
1.6 คำนิยามศัพท์	6
1.7 วิธีดำเนินการวิจัย	6
1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	7
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับชนกลุ่มน้อย	8
2.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย	8
2.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในสาธารณรัฐประชาชนจีน	10
2.2 ความเป็นมาและวัฒนธรรมของชนเผ่าอาข่าในประเทศไทย	11
2.2.1 ความเป็นมาของชนเผ่าอาข่าในประเทศไทย	11
2.2.2 วัฒนธรรมของชนเผ่าอาข่าในประเทศไทย	12
2.3 ความเป็นมาและวัฒนธรรมของชนเผ่าฮาหนีในสาธารณรัฐประชาชนจีน	18
2.3.1 ความเป็นมาของชนเผ่าฮาหนีในสาธารณรัฐประชาชนจีน	18
2.3.2 วัฒนธรรมของชนเผ่าฮาหนีในสาธารณรัฐประชาชนจีน	20
2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	22
2.4.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมชนเผ่าอาข่าของประเทศไทย	22

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
2.4.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมชนเผ่าอาข่าในประเทศไทย ประชาชนจีน	26
2.4.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมของการแต่งกายและความเชื่อ ของกลุ่มชาติพันธุ์	29
บทที่ 3 การศึกษาวัฒนธรรมทางด้านความเชื่อและเครื่องแต่งกายของชนเผ่าอาข่า ของประเทศไทยและชนเผ่าอาข่าของสาธารณรัฐประชาชนจีน	
3.1 วัฒนธรรมด้านความเชื่อและการแต่งกายของชนเผ่าอาข่าในประเทศไทย	34
3.1.1 ความเชื่อของชนเผ่าอาข่าในประเทศไทย	34
3.1.2 การแต่งกายของชนเผ่าอาข่าในประเทศไทย	42
3.2 วัฒนธรรมด้านความเชื่อและการแต่งกายของชนเผ่าอาข่าในสาธารณรัฐ ประชาชนจีน	51
3.2.1 ความเชื่อของชนเผ่าอาข่าในสาธารณรัฐประชาชนจีน	51
3.2.2 การแต่งกายของชนเผ่าอาข่าในสาธารณรัฐประชาชนจีน	58
3.3 วัฒนธรรมด้านความเชื่อในการแต่งกายของทั้งสองชนเผ่า	65
3.3.1 ความเชื่อเรื่องสีในการแต่งกายของทั้งสองชนเผ่า	65
3.3.2 ความเชื่อเรื่องลวดลายหรือสัญลักษณ์ที่อยู่บนเครื่องแต่งกาย ของทั้งสองชนเผ่า	66
บทที่ 4 วิเคราะห์เปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างทางวัฒนธรรม ด้านความเชื่อและการแต่งกายของชนเผ่าอาข่าของประเทศไทย และชนเผ่าอาข่าของสาธารณรัฐประชาชนจีน	
4.1 การเปรียบเทียบด้านความเชื่อ	74
4.1.1 เปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างด้านความเชื่อ เกี่ยวกับบรรพบุรุษ	74
4.1.2 เปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างด้านความเชื่อ เกี่ยวกับศาสนา	76
4.1.3 เปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างด้านความเชื่อ เกี่ยวกับพิธีกรรม	77
4.2 การเปรียบเทียบด้านเครื่องแต่งกาย	79

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4.2.1 เปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างการแต่งกายของผู้ชาย	79
4.2.2 เปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างการแต่งกายของผู้หญิง	81
4.3 การเปรียบเทียบความเชื่อด้านการแต่งกาย	86
4.3.1 เปรียบเทียบความเชื่อเรื่องสีของเครื่องแต่งกายของทั้งสองชนเผ่า	86
4.3.2 เปรียบเทียบความเชื่อเรื่องลวดลายหรือสัญลักษณ์ที่อยู่บนเครื่องแต่งกาย	87
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
5.1 สรุปผลการวิจัย	88
5.2 อภิปรายผล	92
5.3 ข้อเสนอแนะ	94
บรรณานุกรม	95
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก เอกสารรับรองคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย	99
ภาคผนวก ข หนังสือแสดงความยินยอมของผู้ที่เข้าร่วมการวิจัย	100
ภาคผนวก ค คำชี้แจงเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมงานวิจัย	102
ภาคผนวก ง แบบสัมภาษณ์	104
ประวัติผู้เขียน	105

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า	
1	เปรียบเทียบด้านความเชื่อเกี่ยวกับบรรพบุรุษ	75
2	เหตุผลที่ชนเผ่าอาข่าและชนเผ่าฮาหนีมีความเชื่อเกี่ยวกับบรรพบุรุษ	75
3	เปรียบเทียบด้านความเชื่อเกี่ยวกับศาสนา	76
4	เหตุผลที่ชนเผ่าอาข่าและชนเผ่าฮาหนีมีความเชื่อเกี่ยวกับศาสนา	76
5	พิธีกรรมต่าง ๆ ของชนเผ่าอาข่า	77
6	พิธีกรรมต่าง ๆ ของชนเผ่าฮาหนี	78
7	เปรียบเทียบพิธีกรรมของชนเผ่าทั้งสองประเทศ	78
8	ความเหมือนและความแตกต่างการแต่งกายของผู้ชายเผ่าอาข่าในไทยกับเผ่าฮาหนี ในสาธารณรัฐประชาชนจีน	81
9	ความเหมือนและความแตกต่างการแต่งกายของผู้หญิงเผ่าอาข่าในไทยกับเผ่าฮาหนี ในสาธารณรัฐประชาชนจีน	85
10	เปรียบเทียบลวดลายที่ปักบนเสื้อผ้าของชนเผ่าทั้งสองประเทศ	87

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า	
1	แผนที่เส้นทางอพยพที่อยู่ของชนเผ่าอาข่าในประเทศไทย	2
2	แผนที่การตั้งถิ่นฐานของชนเผ่าอาข่าในประเทศไทย	3
3	แผนที่จีนและแผนที่ชนเผ่าอาข่าในมณฑลยูนนาน	3
4	รูปบรรพบุรุษของเผ่าอาข่าในไทย	35
5	การไหว้บรรพบุรุษของเผ่าอาข่า	36
6	การทำพิธีไหว้ต้นไม้ของชาวอาข่า	39
7	พิธีทำประตูหมู่บ้านของชาวอาข่า	39
8	พิธีไล่ชิงช้าของชาวอาข่าปากกล้วย	40
9	พืชที่นำมาทำการย้อมสีไหม	41
10	การย้อมไหมให้เป็นสีแดง	41
11	เสื้อผ้าผู้หญิงของกลุ่ม “อุโล้อาข่า”	43
12	การแต่งกายผู้ชายของกลุ่ม “อุโล้อาข่า”	43
13	เสื้อผ้าผู้หญิงของกลุ่ม “โล้มีอาข่า”	44
14	การแต่งกายของกลุ่ม “โล้มีอาข่า”	44
15	เสื้อผ้าผู้หญิงของ “ผาหมีอาข่า”	45
16	การแต่งกายของกลุ่ม “ผาหมีอาข่า”	45
17	เสื้อที่ใช้ในการแต่งกายของผู้หญิงกลุ่ม “โล้มีอาข่า”	46
18	เสื้อที่ใช้ในการแต่งกายของผู้ชายกลุ่ม “โล้มีอาข่า”	46
19	ชุดแต่งกายของผู้หญิงโล้มีอาข่าในหมู่บ้านปากกล้วยในวันสำคัญ	47
20	การแต่งกายของชาวโล้มีอาข่าในหมู่บ้านปากกล้วย ในวันแต่งงาน	47
21	การแต่งกายคนสูงอายุของชาวโล้มีอาข่าในหมู่บ้านปากกล้วย	48
22	การทำเย็บเสื้อผ้าปกลายเองของชาวโล้มีอาข่าในหมู่บ้านปากกล้วย	48
23	ผ้าที่ปักลายเองของชาวโล้มีอาข่าในหมู่บ้านปากกล้วย	48
24	หมวกของหญิงโล้มีอาข่า	49
25	หมวกของผู้หญิงโล้มีอาข่าในหมู่บ้านปากกล้วย	50
26	เครื่องประดับของหมวก	51
27	หมู่บ้านชาวอาข่าที่ตั้งอยู่บนเขา	52
28	ทุ่งนาขั้นบันไดของชาวอาข่า	52

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
29 รอบหมู่บ้างของชาวฮาหนีมีป่าที่อุดมสมบูรณ์	53
30 พิธีการไหว้ต้นไม้มังกรของเดือนที่ 1	56
31 พิธีการไหว้ต้นไม้มังกรของเดือนที่ 3	56
32 พิธีการไหว้บรรพบุรุษของชาวฮาหนี	57
33 กระบวนการทอผ้าฝ้ายของเผ่าฮาหนี	58
34 การย้อมผ้าให้เป็นสีดำ	59
35 การแต่งกายในวัยเด็กของชนเผ่าฮาหนี	60
36 การแต่งกายในวัยสาวถึงวัยมีบุตร	61
37 การแต่งกายในวัยสาวถึงวัยแต่งงาน	61
38 การแต่งกายในวัยหลังแต่งงานและมีบุตร	62
39 ชุดแต่งกายและเครื่องประดับต่าง ๆ ของผู้หญิงเผ่าฮาหนี	63
40 การแต่งกายของผู้ชาย	64
41 เสื้อผ้าประจำเผ่าของชาวอาฮาในหมู่บ้านปากกล้วย	65
42 เสื้อผ้าประจำเผ่าของชาวฮาหนีในหมู่บ้านเหิงยี่หยิน	66
43 ลายลาฉ่องที่ปักบนเสื้อผ้าของชนเผ่าอาฮา	68
44 ลายลินผีเสื้อที่ปักบนเสื้อผ้าของชนเผ่าอาฮา	68
45 ลายดอกแสงอาทิตย์ที่ปักบนเสื้อผ้าของชนเผ่าอาฮา	69
46 ลายก้อนหินที่ปักบนเสื้อผ้าของชนเผ่าอาฮา	70
47 ลายขามงมุ่มที่ปักบนเสื้อผ้าของชนเผ่าอาฮา	70
48 เครื่องประดับต่าง ๆ ของเผ่าฮาหนี	72
49 การแต่งกายผู้ชายชนเผ่าอาฮาหมู่บ้านปากกล้วยประเทศไทย	80
50 การแต่งกายผู้ชายชนเผ่าฮาหนีในสาธารณรัฐประชาชนจีน	80
51 การแต่งกายผู้หญิงชนเผ่าอาฮาหมู่บ้านปากกล้วยประเทศไทย	83
52 การแต่งกายในช่วงวัยเด็กของชนเผ่าฮาหนีในสาธารณรัฐประชาชนจีน	83
53 การแต่งกายในช่วงวัยสาวถึงแต่งงานของชนเผ่าฮาหนีในสาธารณรัฐประชาชนจีน	84
54 การแต่งกายในช่วงวัยหลังมีบุตรของชนเผ่าฮาหนีในสาธารณรัฐประชาชนจีน	84

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศต่าง ๆ มีประชากรที่มีความแตกต่างกันในด้านภาษา เครื่องแต่งกาย ศาสนา และประวัติดีความเป็นมา เป็นต้น (พอล และอีเลน ลูวิส. 2550 : 1) โดยมีผู้คนบางกลุ่มอาศัยอยู่บนภูเขา เรียกว่า ชาวเผ่าหรือชนเผ่า มีจำนวนหลายชนเผ่า เช่น กะเหรี่ยง ม้ง เมี่ยน ล่าหู่ อาข่า และลีซู เป็นต้น อาศัยอยู่บนภูเขาในภาคเหนือของประเทศไทย

อาข่า (Akha) เป็นชนเผ่าแขนงหนึ่งของชนเผ่าธิเบต-พม่า มีภาษาพูดมาจากแขนงชาวโล-โล ภาษาล่าหู่ (มูเซอ) และลีซอ ไม่มีตัวอักษรใช้ อาข่า แยกศัพท์ได้ว่า อา แปลว่า ขึ้น ข่า แปลว่า ไกล ความหมายของคำว่าอาข่า คือ ห่างไกลความขึ้น ชื่ออาข่านี้มาจากความเชื่อที่ว่า ถ้าอยู่ใกล้แม่น้ำจะมีโรคภัยไข้เจ็บมาก และจากตำนานของอาข่าที่เล่าสู่รุ่นหลังเข้าใจว่า กาลครั้งหนึ่งอาข่าได้เสียชีวิตไปจำนวนมากเนื่องจากอยู่ใกล้แม่น้ำ อาข่าเรียกโรคนี้ว่า “มีที” โรคนี้อาจตรงกับโรคคอหิวดกโรคหรือไข้มาลาเรียอย่างใดอย่างหนึ่ง (“ชาวอาข่า” ม.ป.ป. : ออนไลน์)

อภิชาติ ภัทรธรรม (2550 : 5) ได้กล่าวว่า อาข่าหรืออีก้อ มีได้มีพื้นเพเดิมอยู่ในประเทศไทย มาก่อนแต่ได้อพยพเข้าสู่ประเทศไทยเมื่อไม่นานมานี้ อาข่ามีถิ่นเดิมอาศัยอยู่ตามบริเวณพื้นที่เขาสูงทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือและตะวันออกเฉียงใต้ของจีนในเขตมณฑลยูนนานในแคว้นสิบสองปันนา และกวางเจา แล้วอพยพเข้าไปอยู่ในประเทศเมียนมาร์และสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ตั้งที่อยู่ตามภูเขาในแคว้นพงสาลี ประเทศลาว และตอนเหนือสุดของประเทศไทย ได้แก่ เชียงราย เชียงใหม่ ลำพูน แพร่ ตาก และกำแพงเพชร สำหรับประเทศเมียนมาร์ในเขตเชียงตุงของรัฐฉาน มีประชากรชาวอาข่าจำนวนมากเป็นที่ 2 ของพลเมืองทั้งหมด เรียกว่า “เงินก้อ” ส่วนมากอาศัยอยู่ทางด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือของรัฐฉาน สำหรับชาวเขาเผ่าอาข่าในประเทศไทยอพยพมาจากแคว้นเชียงตุงของประเทศเมียนมาร์ บางส่วนมาจากประเทศลาว และบางพวกก็อพยพมาจากแคว้นสิบสองปันนาในสาธารณรัฐประชาชนจีน ข้อมูลการสำรวจเมื่อปี พ.ศ. 2545 พบว่า มีชาวเขาเผ่าอาข่าในประเทศไทย มีจำนวน 68,653 คน คิดเป็นร้อยละ 7.43 ของประชากรชาวเขาในประเทศไทย

จากการศึกษาและสอบถามข้อมูลจากผู้สูงอายุชาวเขาเผ่าอาข่าในโครงการพัฒนาตอยตุง เกี่ยวกับการอพยพเข้ามาสู่ประเทศไทย (อภิชาติ ภัทรธรรม. 2550 : 5) สรุปได้ว่า

1. กลุ่มแรก อพยพเข้ามาในประเทศไทย เรียกว่า “อู้อักข่า” อพยพมาจากชายแดนประเทศเมียนมาร์ เข้ามาเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2435 ส่วนหนึ่งอพยพมาจากประเทศเมียนมาร์เพราะเกิดการปกครอง ส่วนหนึ่งอพยพหนีภัยคอมมิวนิสต์มาจากตอนใต้ของประเทศจีนและลาว โดยมาตั้งถิ่นฐานที่อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย อี้อักข่านี้เรียกว่า “อี้อักข่าไทย”

2. กลุ่มที่สอง อพยพเข้ามาในประเทศไทยเมื่อประมาณ 70 ปีมาแล้ว ได้แก่ อีโก้ “อุโล้อักซ่า” หรือ “อีโก้เมียนมาร์” อพยพเข้ามาที่โครงการพัฒนาถอยตุง เริ่มต้นตั้งบ้านเรือนที่หมู่บ้านผาหมี่ อำเภอแม่สลาย จังหวัดเชียงราย จากนั้นได้อพยพเข้ามาเรื่อย ๆ โดยเฉพาะที่โครงการพัฒนาถอยตุง มีชาวเขาเผ่าอาข่าอยู่อาศัยมีจำนวนถึง 27 หมู่บ้าน ลักษณะเด่น คือ ผู้หญิงใส่หมวกชนิดหัวกลมสั้น ๆ (บางคนเรียกว่า อีโก้หัวโต หรืออีโก้หัวเรดาร์) แต่อีโก้ไทยหรืออุโล้อักซ่า ผู้หญิงใส่หมวกยาวประดับขนไก่และขนนกนำมาล้อมลี

3. กลุ่มที่สาม อพยพเข้ามาในประเทศไทย เรียกว่า “อายอักซ่า” อพยพเข้ามาประมาณ 70 ปีที่ผ่านมา อาศัยอยู่ที่อำเภอแม่สลาย จังหวัดเชียงราย อีโก้กลุ่มนี้ทั้งชายและหญิงไม่ชอบแต่งชุดประจำเผ่า แต่มักใส่เสื้อผ้าเช่นเดียวกับคนไทยพื้นเมือง ถ้าดูลักษณะทั่ว ๆ ไปแล้วบางครั้งจะไม่ทราบว่าเป็นชนเผ่าอาข่า

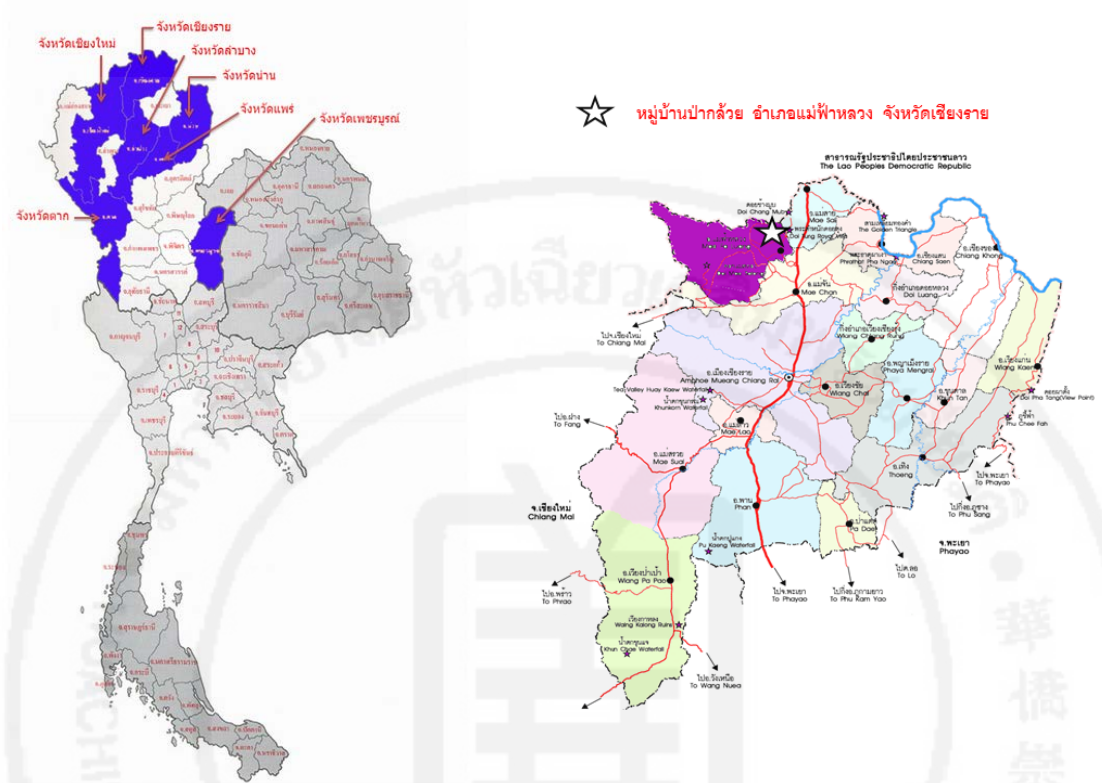
จากข้อมูลดังกล่าว มีแผนที่เส้นทางการอพยพที่อยู่ของชนเผ่าอาข่าเข้ามาในประเทศไทย ดังนี้

ภาพที่ 1 แผนที่เส้นทางการอพยพที่อยู่ของชนเผ่าอาข่าในประเทศไทย

ที่มา: Google maps. 2560 : ออนไลน์.

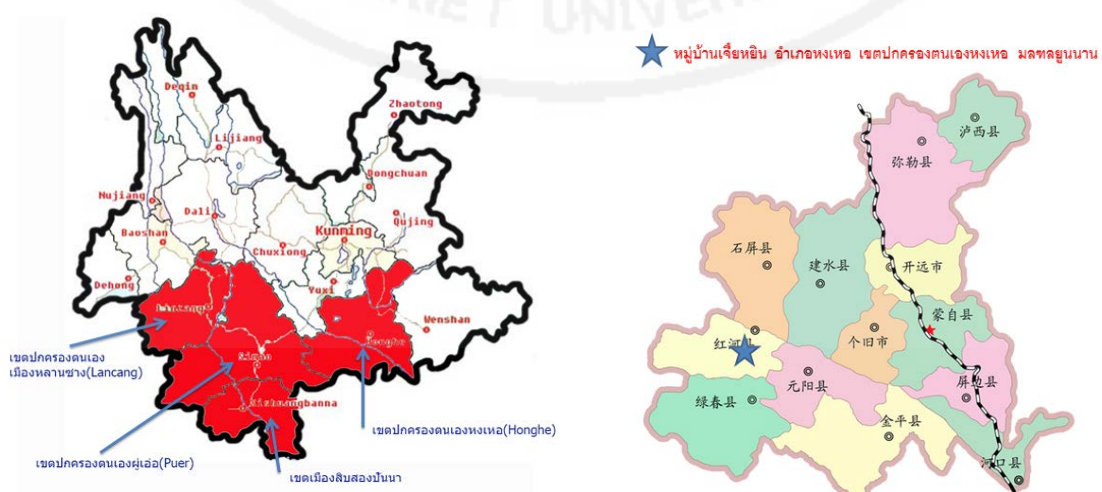
ภาพที่ 2 แผนที่การตั้งถิ่นฐานของชนเผ่าอาข่าในประเทศไทย

ที่มา: ศูนย์ข้อมูลประเทศไทย. 2560 : ออนไลน์.

การศึกษาชนเผ่าในประเทศไทย พบว่า อาข่ามีต้นกำเนิดในมณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งสาธารณรัฐประชาชนจีนเรียกว่า “ชนเผ่าอาหนี่”

ภาพที่ 3 แผนที่จีนและแผนที่ชนเผ่าอาหนี่ในมณฑลยูนนาน

ที่มา: pratyeka. 2560 : ออนไลน์.

จากแผนที่ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า นับตั้งแต่ที่มีการอพยพของชนเผ่าอาข่าเข้ามาอยู่ในประเทศไทย ถือว่าวัฒนธรรมต่าง ๆ ของชนเผ่าอาข่ามีต้นกำเนิดมาจากชนกลุ่มน้อยฮาหนี ในสาธารณรัฐประชาชนจีน จากแผนที่ข้างต้นสันนิษฐานได้ว่า แม้ว่าชนเผ่าอาข่าจะมีภูมิลำเนาหรือถิ่นฐานเดิมที่เดียวกันก็ตาม แต่เมื่ออพยพย้ายถิ่นฐานไปยังประเทศต่าง ๆ ด้วยสภาพแวดล้อมและภูมิประเทศที่แตกต่างกัน ทำให้ชาวเผ่าอาข่าที่อยู่ในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนและประเทศไทยมีความเหมือนและความแตกต่างกัน ผู้วิจัยในฐานะเป็นชนเผ่าฮาหนีของสาธารณรัฐประชาชนจีน กำลังศึกษาสาขาการสื่อสารภาษาไทย เป็นภาษาที่สองในประเทศไทย ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวัฒนธรรมโดยเปรียบเทียบวัฒนธรรมด้านความเชื่อ และเครื่องแต่งกายของชนเผ่าอาข่าของประเทศไทยและชนเผ่าฮาหนีของสาธารณรัฐประชาชนจีน โดยเปรียบเทียบวัฒนธรรมของชนเผ่าทั้งสองประเทศ ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจวัฒนธรรมของชนเผ่าทั้งสอง และการเปลี่ยนแปลงของชีวิตความเป็นอยู่ของชนเผ่าทั้งสองจากอดีตถึงปัจจุบัน ซึ่งจะเป็แนวทางในการรักษาวัฒนธรรมของชนเผ่าทั้งสองประเทศต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาวัฒนธรรมทางด้านความเชื่อและเครื่องแต่งกายของชนเผ่าอาข่าประเทศไทย และชนเผ่าฮาหนีของสาธารณรัฐประชาชนจีน
2. เพื่อเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างทางด้านความเชื่อและเครื่องแต่งกายของชนเผ่าอาข่าประเทศไทย และชนเผ่าฮาหนีของสาธารณรัฐประชาชนจีน

1.3 สมมุติฐานการวิจัย

1. วัฒนธรรมทางด้านความเชื่อและเครื่องแต่งกายของชนเผ่าอาข่าในประเทศไทยและวัฒนธรรมทางด้านความเชื่อและเครื่องแต่งกายของชนเผ่าฮาหนี ในสาธารณรัฐประชาชนจีนแสดงออกถึงความเชื่อและการแต่งกายทั้งแตกต่างกันและเหมือนกัน
2. ความแตกต่างของความเชื่อและเครื่องแต่งกายชนเผ่าอาข่าประเทศไทยและชนเผ่าฮาหนี สาธารณรัฐประชาชนจีนขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมทางสังคมภูมิศาสตร์และปัจจัยอื่น ๆ

1.4 กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดที่นำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมของชนเผ่าอาข่าและชนเผ่าฮาหนี และแนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อและการแต่งกาย มีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาวิเคราะห์วัฒนธรรมของชุมชน

วัฒนธรรม มีความหมายดั้งเดิมกับความหมายในปัจจุบันแตกต่างกัน ความหมายในปัจจุบันคือ วัฒนธรรมเป็นเรื่องของวิถีการดำเนินชีวิต มองวัฒนธรรมในลักษณะเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลง โดยศึกษา

วัฒนธรรมส่วนที่เป็นวัฒนธรรมจากส่วนกลาง (วัฒนธรรมหลวง) และวัฒนธรรมชาวบ้าน โดยเฉพาะวัฒนธรรมชาวบ้านนั้นเกี่ยวข้องกับคนส่วนใหญ่ของประเทศ การทำความเข้าใจของวัฒนธรรมจะสามารถเชื่อมโยงไปถึงสภาพเศรษฐกิจ สังคม ความคิด ความเชื่อ อุปนิสัยของเจ้าของวัฒนธรรมนั้น ๆ ได้อย่างดี เพราะเป็นวัฒนธรรมที่เกิดจากการศึกษา การขัดเกลาทางสังคม (Socialization) (แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย. 2548 : 35)

2. แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาเปรียบเทียบวัฒนธรรม

การศึกษาเปรียบเทียบวัฒนธรรมมีจุดมุ่งหมาย คือ เพื่อทำความเข้าใจของทั้งสองสิ่งนั้นได้ดีขึ้น แต่ไม่ใช่เปรียบเทียบสิ่งใดดีหรือไม่ เพราะสังคม วัฒนธรรม และกลุ่มชาติพันธุ์สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ มีอัตลักษณ์เฉพาะที่สอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่และความจำเป็นของสังคมนั้น ๆ การศึกษาวัฒนธรรมเชิงเปรียบเทียบจึงเป็นการศึกษาเพื่อทำความเข้าใจในกระบวนการแพร่กระจายของวัฒนธรรม โดยไม่ได้เปรียบเทียบถึงความเจริญ (“การศึกษาเปรียบเทียบข้ามวัฒนธรรม” ม.ป.ป. : ออนไลน์)

1.5 ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาวัฒนธรรมทางด้านความเชื่อและการแต่งกายของชนเผ่าอาข่าในประเทศไทยและชนเผ่าฮาหนีในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ชนเผ่าอาข่าในหมู่บ้านปากกล้วย อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย ประเทศไทย และชนเผ่าฮาหนี ในหมู่บ้านเหยียหยิน (甲寅 Jiǎ yín) อำเภอหงเหอ เขตปกครองตนเองหงเหอ มณฑลยูนนาน ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน

กลุ่มตัวอย่าง เป็นบุคคลที่คัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจงจากผู้สูงอายุ 50 ปีขึ้นไป แบ่งได้ดังนี้

- ชนเผ่าอาข่า ในหมู่บ้านปากกล้วย อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย ประเทศไทย จำนวน 20 คน
- ชนเผ่าฮาหนี ในหมู่บ้านเหยียหยิน (甲寅 Jiǎ yín) อำเภอหงเหอ เขตปกครองตนเองหงเหอ มณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน จำนวน 20 คน

2. พื้นที่ในการวิจัย

หมู่บ้านปากกล้วย อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย ประเทศไทย

หมู่บ้านเหยียหยิน (甲寅 Jiǎ yín) อำเภอหงเหอ เขตปกครองตนเองหงเหอ มณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน

3. ช่วงเวลาในการเก็บข้อมูล

การเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์ ใช้เวลาตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนกรกฎาคม ของปี 2560

1.6 คำนิยามศัพท์

1. ชนเผ่าอาข่า หมายถึง ชนเผ่าที่ไม่ปรากฏว่าสืบเชื้อสายมาจากชนชาติใด แต่อาศัยกระจัดกระจายในภาคเหนือของประเทศไทย เชียงตุง รัฐฉานของประเทศพม่า และทางแคว้นสิบสองปันนาทางตอนใต้ของจีนและลาวที่มีชายแดนติดกับพม่าไทยและเวียดนาม

2. ชนเผ่าฮาหนี หมายถึง ชนเผ่ากลุ่มน้อยที่อาศัยอยู่ทางตอนใต้ของสาธารณรัฐประชาชนจีน

3. ความเชื่อ หมายถึง การยอมรับว่าสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นความจริง หรือมีการดำรงอยู่จริง โดยอาศัยประสบการณ์ตรง การไตร่ตรอง หรือการอนุมาน

4. เครื่องแต่งกาย หมายถึง เครื่องแต่งกายตามประเพณีที่สวมใส่ ในโอกาสที่มีการเฉลิมฉลองในวันสำคัญตามความเชื่อ

1.7 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเอกสารและการเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field research) โดยดำเนินการเก็บข้อมูลตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประวัติความเป็นมา วิถีชีวิต และวัฒนธรรมของชนเผ่าอาข่า ในอำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย ประเทศไทย

2. ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประวัติความเป็นมา วิถีชีวิต และวัฒนธรรมของชนเผ่าฮาหนี ในอำเภอหงเหอ เขตปกครองตนเองหงเหอ มณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน

3. สร้างเครื่องมือวิจัยด้วยการตั้งคำถามสำหรับสัมภาษณ์ จำนวน 15 ข้อ โดยครอบคลุมวัตถุประสงค์การวิจัยทั้งและให้อาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบ

4. ปรับแก้ไขเครื่องมือแบบสัมภาษณ์ตามข้อเสนอแนะ และนำไปเก็บข้อมูลภาคสนามกับกลุ่มตัวอย่างของชนเผ่าอาข่า ในอำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย ประเทศไทย และกลุ่มตัวอย่างของชนเผ่าฮาหนี ในอำเภอหงเหอ เขตปกครองตนเองหงเหอ มณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน

5. วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ภาพถ่ายจากภาคสนาม รวมทั้งภาพที่สืบค้นจากเอกสารและอินเทอร์เน็ต ในด้านความเชื่อและเครื่องแต่งกายของชนเผ่าอาข่า และชนเผ่าฮาหนี

6. ศึกษาเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างทางวัฒนธรรมด้านความเชื่อและเครื่องแต่งกายของชนเผ่าอาข่าประเทศไทย และชนเผ่าฮาหนีสาธารณรัฐประชาชนจีน

7. นำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive analysis)

1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้เข้าใจถึงวัฒนธรรมด้านความเชื่อและเครื่องแต่งกายของชนเผ่าอาข่าประเทศไทยและชนเผ่าฮาหนีสาธารณรัฐประชาชนจีน
2. ทำให้เข้าใจถึงความเหมือนและความแตกต่างทางวัฒนธรรมด้านความเชื่อและเครื่องแต่งกายของชนเผ่าอาข่าประเทศไทยและชนเผ่าฮาหนีสาธารณรัฐประชาชนจีน
3. ทำให้เข้าใจสภาพความเป็นอยู่และพัฒนาการทางวัฒนธรรมในปัจจุบันของชนเผ่าอาข่าประเทศไทยและชนเผ่าฮาหนีสาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งเป็นข้อมูลเบื้องต้นที่จะทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมของทั้งสองชนเผ่าได้ใช้ประโยชน์ต่อไป

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่องเปรียบเทียบวัฒนธรรมชนเผ่าอาข่าของประเทศไทยและชนเผ่าฮาหนีของสาธารณรัฐประชาชนจีนในด้านความเชื่อและเครื่องแต่งกาย ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการวิจัยดังต่อไปนี้

- 2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับชนกลุ่มน้อย
  - 2.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย
  - 2.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในสาธารณรัฐประชาชนจีน
- 2.2 ความเป็นมาและวัฒนธรรมของชนเผ่าอาข่าในประเทศไทย
  - 2.2.1 ความเป็นมาของชนเผ่าอาข่าในประเทศไทย
  - 2.2.2 วัฒนธรรมของชนเผ่าอาข่าในประเทศไทย
- 2.3 ความเป็นมาและวัฒนธรรมของชนเผ่าฮาหนีในสาธารณรัฐประชาชนจีน
  - 2.3.1 ความเป็นมาของชนเผ่าฮาหนีในสาธารณรัฐประชาชนจีน
  - 2.3.2 วัฒนธรรมของชนเผ่าฮาหนีในสาธารณรัฐประชาชนจีน
- 2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  - 2.4.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมชนเผ่าอาข่าของประเทศไทย
  - 2.4.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมชนเผ่าฮาหนีของประเทศไทย
  - 2.4.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมของการแต่งกายและความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์

2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับชนกลุ่มน้อย

ความหมายของคำว่า “ชนกลุ่มน้อย” มีความสัมพันธ์กับคำว่า “ชนเผ่า” ที่ต้องทำการศึกษาให้ทราบถึงขอบเขตของวัฒนธรรมอย่างชัดเจน เพื่อประโยชน์ในการศึกษาวัฒนธรรมของกลุ่มชนเผ่าอาข่าและฮาหนี โดยยึดแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับชนกลุ่มน้อยดังต่อไปนี้

2.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย

จำลอง อินทวงษ์ (2548 : 34) กล่าวว่า “ชนกลุ่มน้อย” เป็นคำที่รัฐบาลไทยใช้เรียกกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ที่นอกเหนือจากคนไทย “ชนกลุ่มน้อย” จึงหมายถึง ชนเผ่า หรือคนต่างเชื้อชาติที่อาศัยรวมกันกับชนเผ่าอื่นที่มีจำนวนมากกว่า หรือมีจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับชนกลุ่มใหญ่ของประเทศไทย เป็นชนกลุ่มที่มีความแตกต่างจากชนส่วนใหญ่ในด้านต่าง ๆ คือ มีความแตกต่างด้านเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ศาสนา ภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณี อุดมการณ์ทางการเมือง และโดยทั่วไปแล้วชนกลุ่มน้อยนั้นมักจะเป็นกลุ่มชนที่อพยพมาจากประเทศอื่นและเข้ามาพักอาศัยอยู่ชั่วคราวในประเทศหนึ่ง ๆ กลุ่มใด

มีจำนวนน้อยก็อาจไม่มีความสำคัญทางการเมือง หากมีจำนวนมากและมีอำนาจในทางการเมือง หรือ เศรษฐกิจ ชนกลุ่มน้อยดังกล่าวย่อมมีความสำคัญเพราะอาจมีผลกระทบต่อโครงสร้างอำนาจ รูปแบบ การปกครอง รวมทั้งเสถียรภาพของรัฐบาลและการพัฒนาประเทศ

กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ได้ให้คำจำกัดความชนกลุ่มน้อยว่า กลุ่มชนที่ไม่ใช่คนไทย มีจำนวนน้อยกว่าเจ้าของประเทศ และมีวัฒนธรรมแตกต่างกันไป อาศัยอยู่ในประเทศไทย อาจเป็นชนกลุ่มน้อยดั้งเดิม เช่น ชาวเขา หรือเป็นผู้อพยพเข้ามา หลบหนีเข้าเมือง หรือเข้ามาพักชั่วคราว รวม 11 กลุ่ม คือ

1. ญวนอพยพ
2. จีน แบ่งเป็นหลายกลุ่มย่อยดังนี้
  - 1) อดีตทหารจีนคณะชาติ (อดีต ทจช.)
  - 2) จีนฮ่ออพยพ
  - 3) จีนฮ่ออิสระ
3. อดีตโจรจีนคอมมิวนิสต์มลายา (อดีต จคม.)
4. ไทยลื้อ
5. ลาวอพยพ
6. เนปาลอพยพ
7. ชนกลุ่มน้อยชาวพม่า แบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม ดังนี้
  - 1) ผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่า
  - 2) ผู้หลบหนีเข้าเมืองสัญชาติพม่า
  - 3) ผู้ใช้แรงงานจากพม่า
  - 4) ผู้หลบหนีจากการสู้รบในพม่า
  - 5) นักศึกษาพม่าที่หลบหนีการปราบปรามของรัฐบาลพม่า
8. ผู้อพยพเชื้อสายไทยจากเกาะกง ประเทศกัมพูชา
9. ผู้หลบหนีเข้าเมืองจากกัมพูชา
10. ผู้พลัดถิ่นพม่าเชื้อสายไทย
11. บุคคลบนพื้นที่สูงและชาวเขา แบ่งชาวเขาออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้
  - 1) ชาวไทยภูเขา
  - 2) ชาวเขาอพยพออกจากนอกประเทศ

ทั้ง 11 กลุ่มดังกล่าว กรณีผู้ที่ไม่มีสัญชาติไทย หรือไม่มีสิทธิได้รับสัญชาติไทย ทาง กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ได้ดำเนินการทำทะเบียนประวัติ บัตรประจำตัว และบัญชี บุคคลในบ้านให้กับชาวเขาและชนกลุ่มน้อยเพื่อควบคุมและพิสูจน์ตัวบุคคล โดยยังถือเป็นผู้เข้าเมือง

โดยมิชอบด้วยกฎหมาย ได้รับการผ่อนปรนให้อยู่ได้ชั่วคราวเพื่อรอการผลักดัน เว้นแต่บางกลุ่มที่ คณะรัฐมนตรีมีมติให้แปลงสัญชาติไทยได้ โดยในแต่ละกลุ่มจะมีการทำทะเบียนประวัติและออกบัตรสี แตกต่างกัน

สรุปว่า ชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยเป็นกลุ่มคนที่มีเชื้อคนไทยดั้งเดิม มิได้มีสัญชาติไทยเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยชั่วคราว มีจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับคนไทย มีความแตกต่างด้านเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ศาสนา ภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณี อุดมการณ์ทางการเมือง หากมีจำนวนมากก็จะมีอำนาจในการเมืองหรือเศรษฐกิจ รวมทั้งมีผลกระทบต่อเสถียรภาพของรัฐบาลและการพัฒนาประเทศ ดังนั้นคำว่า “ชนกลุ่มน้อย” จึงใช้เพื่อบอกที่มาของการกำหนดแนวนโยบาย นโยบายการผสมกลมกลืน นโยบายการปราบปรามและควบคุม นโยบายแบ่งแยกและปกครอง โดยมีเป้าหมายหลัก “เพื่อความมั่นคงของชาติและเสถียรภาพทางการเมืองของรัฐบาล”

2.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในสาธารณรัฐประชาชนจีน

ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน มีพื้นที่กว้างใหญ่ถึง 9,596,960 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณเท่ากับ 22 เท่าของประเทศไทย มีการรวบรวมเอาประชากรที่ต่างชาติพันธุ์ไว้มากมายถึง 56 กลุ่มชาติพันธุ์อยู่ด้วยกัน รัฐบาลจีนแบ่งกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ โดยใช้เกณฑ์เรื่องประวัติศาสตร์ความเป็นมา การสืบเชื้อสาย ประเพณีวัฒนธรรม ถิ่นที่อยู่ ศาสนา และโดยเฉพาะอย่างยิ่งตามความเห็นชอบของกลุ่มชาติพันธุ์เอง กำหนดกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศออกเป็น 56 กลุ่ม

ในการสำรวจจำนวนประชากรจีนในปี 1996 พบว่า ประเทศจีนมีชาวฮั่น 96.3% และ 4.7% เป็นกลุ่มชาติพันธุ์อื่น รัฐบาลจีนจึงเรียกกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ที่นอกเหนือจากชาวฮั่นว่า “ชนกลุ่มน้อย” ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 55 กลุ่ม โดยที่ชนกลุ่มน้อยเผ่าต่าง ๆ ตั้งถิ่นฐานที่อยู่อาศัยกระจายอยู่ใน 4 ภูมิภาคของสาธารณรัฐประชาชนจีนดังนี้

1) ทางตอนใต้และตะวันออกเฉียงใต้หวัน มีทั้งสิ้น 31 กลุ่ม ได้แก่

อาซาง (阿昌族 Achangzú) ป้าย (白族 Bǎizú) ปลัง (布朗族 Bùlǎng zú) บูยี้ (布依族 Bùyìzú) ไต (傣族 Dǎizú) เตออ้าง (德昂族 Dé'ángzú) ตรุง (独龙族 Dúlóngzú) ฮาหนี (哈尼族 Hānìzú) หุย (回族 Huízú) จิงโป (景颇族 Jǐngpōzú) จีโน (基诺族 Jīnuò zú) ลาหู่ (拉祜族 Lāhù zú) มู่หล่าว (仫佬族 Mùlǎozú) แม้ว (苗族 Miáozú) มนปา (门巴族 Mēnbāzú) น่านซี (纳西族 Nàxìzú) นู๋ (怒族 Nùzú) ส่วย (水族 Shuǐzú) เซอ (畲族 Shēzú) วั่ว (佤族 Wǎizú) เย้า (瑶族 Yáozú) ยี่ (彝族 Yìzú) จ้วง (壮族 Zhuàngzú) ผู่หมี่ (普米族 Pǔmì zú) ลีซู่ (傈僳族 Lìsùzú) หลี (黎族 Lízú) จิง (京族 Jīngzú) ตัง (侗族 Dòngzú) เหมานาน (毛南族 Máo nánzú) ถู่เจี๋ย (土家族 Tǔjiāzú) และเกาซาน (高山族 Gāoshānzú)

2) ทางตอนกลางของประเทศทั้งหมด 7 เผ่า ได้แก่

ตงเซียง (东乡族 Dongxiangzú) ป่าวาน (保安 Baoanzú) เซียง (羌族 Qiangzú) ยวี่กู่ (裕固族 Yùgùzú) โลห์ปา (珞巴族 Luòbāzú) เผ่าอีลา (亿佬族 Mùlǎozú) และถู่ (土族 Tuzú)

3) ทางตอนเหนือของประเทศ ทั้งหมด 7 เผ่า ได้แก่

เผ่าเฮอเจิน (赫哲族 Hèzhézhú) ต้าโรวี่ร์ (达斡尔族 Dáwò'ěrzhú) อ้อหลุนชุน (鄂伦春族 Èlúnchūn zú) เฉาเสียน (朝鲜族 Cháoxiānzú) เผ่าเอ้อเหวินเค่อ (鄂温克族 Èwēnkèzhú) มองโกล (蒙古族 Měnggǔzú) และหม่าน (满族 Mǎnzú)

4) ทางตะวันตกของประเทศ ทั้งหมด 10 เผ่า ได้แก่

ทิเบต (藏族 Zàngzú) ซาลาร์ (撒拉族 Chèlāzú) ทาจิก (塔吉克族 Tǎjīkèzhú) ซีโป่ (锡伯族 Xībózhú) ทาทาร์ (塔塔尔族 Tǎtǎ'ěrzú) ฮาซัค (哈萨克族 Hāsàkè zú) อุสเบค (乌兹别克族 Wūzībié kèzhú) รัสเซีย (俄罗斯族 Èlúósī zú) เวยอูร์ (维吾尔族 Wéiwú'ěr zú) และเผ่าเคอร์กิส (柯尔克孜族 Kē'ěrkèzī zú, Kirgiz)

สรุปได้ว่า สาธารณรัฐประชาชนจีนมีชนกลุ่มน้อยจำนวนมาก ตั้งถิ่นฐานกระจายไปทั่วประเทศ โดยแบ่งเป็นเขตปกครองตนเอง ทั้งนี้ชนกลุ่มน้อยอาหรับเป็นชนเผ่าที่อยู่ในภูมิภาคทางตอนใต้ ซึ่งมีเขตแดนติดต่อกับประเทศเวียดนาม ประเทศลาว และประเทศพม่า

2.2 ความเป็นมาและวัฒนธรรมของชนเผ่าอาข่าในประเทศไทย

อาข่าเป็นคำเรียกชนเผ่ากลุ่มหนึ่งที่อาศัยอยู่บนภูเขาซึ่งใช้เรียกกันอย่างแพร่หลาย เช่น อาข่าในประเทศไทย เวียดนาม อาข่าในประเทศลาว อาข่าในประเทศพม่า และอาข่าในประเทศไทย ชนเผ่าอาข่าในประเทศไทยมีความเป็นมาและวัฒนธรรมดังนี้

2.2.1 ความเป็นมาของชนเผ่าอาข่าในประเทศไทย

ในประเทศไทยชาวอาข่าส่วนใหญ่อยู่ที่จังหวัดเชียงราย นอกนั้นกระจายอยู่ที่เชียงใหม่ ลำปาง ตาก เพชรบูรณ์ แพร่ และน่าน คนไทยเรียกคนกลุ่มนี้ว่า อีก้อ ก้อ หรือข่าก้อ จิตร ภูมิศักดิ์ (2540 : 307-308) เคยอธิบายไว้ว่า ชาวอาข่าเรียกตัวเองว่า ก้อ ต่อมาเรียกตามจีนซึ่งก็รับมาจากคำไทลื้อ ว่า อาข่า ในภาษาก้อ อาข่า แปลว่า การอยู่ในระหว่างสองสิ่งหรือเป็นกลาง ปัจจุบันตามระเบียบสำนักทะเบียนกลางว่าด้วยการพิจารณาสถานะบุคคลให้กับบุคคลบนพื้นที่สูง พ.ศ. 2543 ของกระทรวงมหาดไทย ให้ใช้ชื่อว่า อาข่า ตำนานปรัมปราของชาวอาข่าเล่ากันมาว่าเคยมีอาณาจักรอิสระของตนเอง เรียกว่า เมืองยาแค ต่อมาถูกชนชาติอื่นรุกรานจึงอพยพลอยลงมาทางใต้ในมณฑลยูนนาน บางตำนานว่าเป็นชนชาติไท บางตำนานว่าเป็นชนกลุ่มมอญ-เขมร

อาช่าที่เข้ามาอยู่ในประเทศไทยเท่าที่มีหลักฐาน พบว่า ไม่เกิน 100 ปี กลุ่มที่เข้ามาในประเทศไทย มี 8 กลุ่ม ได้แก่ อุโล้ ลอมี เปียะ อาเค้อ อาจ้อ หน้าค้ำ อุพี และผาหมี โดยสังเกตจากลายปักของเครื่องแต่งตัวที่แตกต่างกัน แต่พูดภาษาใกล้เคียงกันและมีพิธีกรรม ประเพณีที่เหมือนกัน ภาษาของชาวอาช่าเป็นภาษาในตระกูลทิเบต-พม่า มีแต่ภาษาพูดไม่มีภาษาเขียน

การอพยพของอาช่าในประเทศไทย เส้นทางแรกที่เข้ามา พบว่า เป็นกลุ่มที่เดินทางจากจีนมาอยู่ที่แคว้นเชียงตุงในพม่าก่อนจะมาที่ชายแดนพม่า-ไทย หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เมื่อเกิดการปฏิวัติในประเทศจีน ได้อพยพลงมาพร้อมกับกองทัพก๊กมินตั๋งมาอยู่บริเวณชายแดนพม่าที่เรียกว่า “ลอคุม” ตรงข้ามกับบ้านผา-หมี ต่อมาทางการพม่าพยายามผลักดันกองทัพก๊กมินตั๋งให้ออกจากชายแดนพม่า ประมาณปี พ.ศ. 2500 ชาวอาช่าจึงเข้ามาทางหมู่บ้านพญาไพร เขตหัวแม่คำ (อำเภอแม่จันปัจจุบันเป็น อำเภอแม่ฟ้าหลวง) จุดแรกที่เข้ามาบริเวณดอยตุง โดยมีผู้นำ คือ แสนอุ่นเรือน (หูลอง จูเปาะ) กลุ่มเก่าที่สุดตั้งบ้านอยู่ที่บ้านสามัคคีเก่า ต่อมาขยายไปอยู่ที่บ้านแสนเจริญ บ้านห้วยชี้เหล็ก ฯลฯ ส่วนน้องชายชื่อ แสนพรหมา (หู่ซ้อง) ได้ย้ายไปตั้งหมู่บ้านที่ดอยผาหมี อำเภอแม่สาย และดอยสะเก้ง อำเภอเชียงแสน แสนใจ (ถู่แซ) หลานชายของแสนอุ่นเรือน ได้ไปตั้งหมู่บ้านที่หมู่บ้านแสนใจ อำเภอแม่ฟ้าหลวง

เส้นทางที่ 2 อพยพมาจากแคว้นสิบสองปันนา ประเทศจีน เดินทางผ่านตะเข็บชายแดนพม่าและแม่น้ำโขง ประเทศลาว เข้าสู่ประเทศไทยที่อำเภอแม่สาย แล้วโยกย้ายไปอยู่ที่เชียงใหม่ แพร่ น่าน กลุ่มนี้เป็นกลุ่มใหม่

กลุ่มอาช่าลอมี และเปียะ ที่บ้านห้วยกระ บ้านนาโตะ อำเภอแม่ฟ้าหลวง เข้ามาทางบ้านพญาไพร มีนายหลุย มาเยอะ เป็นผู้นำ ส่วนกลุ่มอุโล้ หรือบูโล อาช่าที่บ้านห้วยชี้เหล็ก ดอยยาววิ อำเภอแม่สรวย แยกมาจากกลุ่มบ้านสามัคคีเก่า (กัลยา ดิงศภทิพย์. 2550 : 4-5)

สรุปได้ว่า อาช่าในประเทศไทยเป็นชนเผ่าที่มีการอพยพเข้ามาทางเส้นทางชายแดนที่ติดต่อกับประเทศพม่าและประเทศลาว โดยกระจายอยู่ที่ภาคเหนือของประเทศไทยมีการอพยพเข้ามา ก็ด้วยเหตุที่เกิดการสู้รบเป็นสำคัญ เมื่อเข้ามาอยู่ในประเทศไทยแล้ว ก็ยังรักษาวัฒนธรรมของตนไว้ และดำรงชีวิตอยู่ในประเทศไทยจนถึงปัจจุบันนี้

2.2.2 วัฒนธรรมของชนเผ่าอาช่าในประเทศไทย

ประเวศ วะสี (2532 : 1-22) กล่าวว่า วัฒนธรรม คือ พลังของภูมิปัญญาซึ่งเป็นรากฐานทางสังคมเศรษฐกิจ การเมือง ซึ่งได้มาจากการคัดสรร กลั่นกรอง ทดลองใช้จากชุมชนและถ่ายทอดด้วยการปฏิบัติสืบทอดกันมาเป็นเวลานานและเป็นเครื่องมือสำคัญที่ทำให้เกิดความเข้มแข็งและเป็นเอกลักษณ์ทางสังคมของชุมชน สำหรับวัฒนธรรมของชนเผ่าอาช่าที่ชัดเจน คือ วิถีชีวิต บ้านเรือน ความเชื่อและพิธีกรรม การแต่งกาย และการละเล่น เป็นต้น

วิถีชีวิตของชนเผ่าอาข่าในประเทศไทย

1) วิถีชีวิตด้านเศรษฐกิจ ชนเผ่าอาข่าเป็นกลุ่มชนที่ขยัน ทำอาชีพกสิกรรม เช่น การปลูกพืชไร่ เป็นการทำเพื่อยังชีพ หรือเป็นการผลิตเพื่อบริโภคเอง แต่ก็ได้ผลผลิตมากก็จะนำไปขาย ในพื้นที่ไร่จะมีการปลูกพืชหลายชนิด เช่น ข้าว ข้าวโพด ถั่วต่าง ๆ และพืชผัก เป็นต้น วิธีในการปลูก คือ จะผสมเมล็ดพันธุ์ต่าง ๆ คลุกเคล้า และปลูกพร้อมข้าวในไร่ผืนเดียว ซึ่งเป็นการใช้ทรัพยากรดินให้เกิดประโยชน์สูงสุด นอกจากนี้ชนเผ่าอาข่ายังเลี้ยงสัตว์จำพวกหมู เป็ด ไก่ แพะ สุนัข เป็นต้น เพื่อใช้บริโภคและใช้ในพิธีกรรมทางศาสนา ส่วนสัตว์ที่เลี้ยงไว้ใช้งาน ได้แก่ วัว ควาย ม้า เป็นต้น

2) ลักษณะบ้านเรือน ชนเผ่าอาข่า อาศัยอยู่บนที่สูง การตั้งชุมชนของอาข่าจะเลือกทำเลพร้อมทั้งเสียงทวย โดยโยนไข่ไก่ เรียกว่า “จ้ออแจเออ” การเสียงทวยนี้ถ้าโยนไข่แตกจะสามารถตั้งชุมชนได้ แต่ถ้าไข่ไม่แตกก็ไม่สามารถจะตั้งชุมชนในบริเวณนั้นได้ เนื่องจากอาข่ามีความเชื่อว่าเจ้าที่เจ้าทางไม่อนุญาต นอกจากนี้ชนเผ่าอาข่ายังนำหลักความเชื่อตามธรรมชาติเข้ามาเกี่ยวข้องกับสถานที่ในการตั้งชุมชน ต้องอยู่ห่างจากแม่น้ำ หรือหนองน้ำ หรือพื้นที่ราบ ทั้งนี้เนื่องจากในอดีตการแพร่ระบาดของโรคมลาเรียเป็นเหตุสำคัญที่ชุมชนต้องอยู่ห่างจากแม่น้ำ และอีกประการหนึ่ง ชาวอาข่ากลัวว่าเมื่อฝนตกลงมาอาจทำให้บ้านเรือนถูกน้ำท่วมและทำให้เกิดความเสียหาย การตั้งชุมชนของอาข่ามักนิยมตั้งในพื้นที่ลาดเท หรือตามสันเขา ปากทางเข้าหมู่บ้านจะมีการสร้างประตูหมู่บ้านไว้ เรียกว่า “ล้อช่อง” เพื่อไว้ป้องกันสิ่งเลวร้ายต่าง ๆ ไม่ให้เข้ามาในชุมชน นอกจากนี้ยังมีศาสนาสถานที่สำคัญเพื่อใช้ในการประกอบพิธีกรรม เช่น ศาลพระภูมิชุมชน บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ ลานวัฒนธรรม เป็นต้น ลักษณะบ้านของชนเผ่าอาข่าจะยกพื้นสูงจากพื้นดินประมาณ 1 เมตร มีบันได 3-5 ชั้น บ้านสร้างด้วยไม้ไผ่ มีเสาเป็นไม้เนื้อแข็ง ฝาบ้านทำด้วยฟากไม้ไผ่ หลังคามุงด้วยหญ้าคาที่คลุมยาวลงมาจนเกือบถึงพื้นดิน ไม่มีหน้าต่าง มีเตาไฟ 2 เตา สำหรับปรุงอาหาร และสำหรับต้มน้ำชาไว้เลี้ยงแขกศาสนา

3) ความเชื่อและพิธีกรรม ชนเผ่าอาข่าไม่มีศาสนา แต่อาข่ามีความเชื่อในเรื่องผี โชคกลาง การเสียงทวยและสิ่งเร้นลับในธรรมชาติ ผี หรือ “แหนะ” ได้เข้ามามีบทบาทในวิถีชีวิตของชาวอาข่า ชนเผ่าอาข่าจึงต้องคอยระมัดระวังไม่ให้เกิดการกระทบกระเทือนต่อสิ่งดังกล่าว ดังนั้นก่อนทำอะไร จะตรวจดูโชคกลางเสียก่อน บางทีก็มีการเสียงทวย บางทีก็ถือเอาปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติว่าเป็นการบอกกลางดีเลวร้าย นอกจากนี้ยัง พบว่า ชนเผ่าอาข่ายังนับถือผีบรรพบุรุษ ทุกครัวเรือนจะมีหิ้งผีบรรพบุรุษไว้เช่นไหว้ปีละ 9 ครั้ง รองลงมา ได้แก่ ผีใหญ่ ซึ่งถือว่าเป็นหัวหน้าผีทั้งปวง และเป็นตนเดียวที่อยู่บนสวรรค์ มีหน้าที่ดูแลความทุกข์สุข ผิดตามความเชื่อของอาข่ามีดังนี้

3.1) ความเชื่อเกี่ยวกับผี

ความเชื่อเรื่องผี ชาวอาข่าเรียกผีว่า “แหนะ” มีผีดีและผีร้าย ผู้ที่ติดต่อกันระหว่างผีกับคน คือ “พีมะ” (หมอมผี)

ผีตี ได้แก่

ผีบรรพบุรุษ อะเพอเปาะเหลาะ ทุกครอบครัวต้องสร้างหิ้งผีบรรพบุรุษไว้ที่ห้องนอนฝ่ายหญิงเพื่อให้วิญญาณช่วยปกป้องรักษาลูกหลาน ลูกหลานจึงต้องกราบไหว้เช่นสรวงบูชาทุกปีอย่างน้อยปีละ 9 ครั้ง

ผีใหญ่ อะเพออะพี เป็นหัวหน้าผีอยู่บนสวรรค์ คอยคุ้มครองสอดส่องดูแลทุกข์สุขของชาวบ้านตามที่ชาวบ้านอ้อนวอน ชาวอาข่าจะจัดพิธีไหว้ “ยะอุพี” ในเดือนเมษายน

ผีหมู่บ้าน ได้แก่ ผีบรรพบุรุษ ผีเจ้าที่ของหมู่บ้าน ผีเหล่านี้จะสิงสถิตอยู่ในหมู่บ้าน โดยเฉพาะที่ ลกข่อ (ประตูหมู่บ้าน) ทำหน้าที่คุ้มครองชาวบ้านและป้องกันจากสิ่งชั่วร้ายที่จะเข้ามารบกวนในหมู่บ้าน

ผีไร่ ฉ่านา อ่ามา เป็นผีเจ้าที่เจ้าทางที่อยู่ที่ไร่คุ้มครองคนที่ไปทำไร่และคุ้มครองพืชผลในทุ่งนา ชาวอาข่าจะมีพิธีบวงสรวงก่อนเริ่มต้นฤดูกาลเพาะปลูกและหลังจากเก็บเกี่ยวแล้ว

ผีร้าย เป็นผีต้นเหตุแห่งความเจ็บป่วยและความหายนะทั้งหลาย โกรธง่ายชอบทำร้ายคน จึงต้องหาเครื่องเซ่นมาขอขมาผี ได้แก่ ผีป่า ผีภูเขา ผีลม ผีสายรุ้งซึ่งเป็นผีอยู่นอกหมู่บ้าน ชาวอาข่าเชื่อว่าความปลอดภัยมีอยู่เฉพาะภายในหมู่บ้าน จึงต้องสร้างประตูหมู่บ้านขึ้นทั้งด้านหน้าและด้านหลังของหมู่บ้านเพื่อป้องกันผีร้ายเข้ามาหมู่บ้าน ที่ลกข่อจึงมีเครื่องไล่ผีต่าง ๆ เช่น ตาแหวนอาวุธต่าง ๆ เป็นต้น

นอกจากนี้ใกล้หมู่บ้านทุกแห่งของชาวอาข่าจะมีต้นไม้ใหญ่ซึ่งถือเป็นเขตป่าสงวนของหมู่บ้านใช้เป็นต้นน้ำและเป็นที่พักอาศัยของผีป่า เชื่อกันว่าผีป่าจะสถิตอยู่ที่โพรงไม้ของต้นไม้ที่ใหญ่ที่สุดในบริเวณนี้มีข้อห้ามตัดไม้โดยเด็ดขาดในการทำพิธีเลี้ยงผีป่าจะต้องทำพิธีที่หมี่ซ้อง (กัลยา ดิงศภักดิ์. 2550 : 5-6)

3.2) พิธีกรรม ชนเผ่าอาข่าในประเทศไทยมีความเชื่อเกี่ยวกับผีจึงมีพิธีกรรมที่เกี่ยวกับความเชื่อดังนี้

พิธีถวายทานให้ผีเปรต ชนเผ่าอาข่าเป็นชนเผ่าที่มีความเชื่อในเรื่องวิญญาณ ภูตผี ปีศาจ ไสยศาสตร์ สิ่งเร้นลับ พิธีกรรม และคำสอนที่ได้รับการปลูกฝังมาจากบรรพบุรุษที่สืบทอดปฏิบัติมาอย่างเคร่งครัด การประกอบพิธีกรรมนี้ทำเพื่อเชื่อเชิญวิญญาณเจ้าเมือง ทาส ผีเปรต ของเผ่าต่าง ๆ ที่อาศัยอยู่ในชุมชนออกจากชุมชนไป รวมทั้งสิ่งเลวร้ายหรือโรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับมนุษย์และสัตว์ ไม่ให้มารังควานในชุมชนอีกต่อไป

พิธีกรรมนี้จะทำก็ต่อเมื่อมีโรคระบาดในชุมชน ทั้งโรคที่เกิดขึ้นกับมนุษย์หรือสัตว์เลี้ยง ถ้าหากมีโรคระบาดในชุมชน ชุมชนนั้น ๆ ก็จะประกอบพิธีถวายทานให้ผีเปรตใช้เวลาประกอบพิธี 1 วัน โดยกำหนดวันประกอบพิธีถวายทานให้ผีเปรต “ค้าด่าฉื่อเออ” ชุมชนจะเลือกวันฤกษ์ดีขึ้นมาทำพิธี ซึ่งการประกอบพิธีแบ่งได้ 3 รอบ คือ รอบแรก “ถึซ่า” จะเริ่มประกอบพิธีหลังจาก

ปลูกสร้างประตูปูบ้านแล้ว ช่วงประมาณเดือนเมษายนถึงตุลาคม รอบที่ 2 “หยีเช่า” ประกอบพิธีหลังจากประเพณีไล่ผี “ค้องแย๊ะแย๊ะเออ” หรือออกพรรษาอาข่าช่วงระหว่างเดือนพฤศจิกายนถึงธันวาคม รอบที่ 3 “ซุ้มเช่า” ประกอบพิธีหลังประเพณีปีใหม่ลูกช่าง “ค้ำท้องฟ้าเออ” ช่วงระหว่างเดือนมกราคมถึงมีนาคม

พิธีบูชาศาลพระภูมิเจ้าที่ ศาลพระภูมิเจ้าที่เป็นศาสนาสถานที่สำคัญของชุมชนอาข่า เป็นที่กราบไหว้บูชาของชุมชนศาลพระภูมิเจ้าที่จะมีการสร้างประมาณเดือนเมษายนของทุกปี หลังจากปลูกสร้างประตูปูบ้านแล้วและจะบูชาทุกปี ปีละครั้ง หรือถ้าปีไหนมีโรคระบาดหรือมีเหตุการณ์ที่ไม่คาดฝันเกิดขึ้นในชุมชนบ่อย ๆ ก็อาจประกอบพิธี 2 ครั้ง ใน 1 ปี สร้างศาลพระภูมิเจ้าที่ไว้ทางทิศเหนือของชุมชน ห่างจากชุมชนประมาณ 500 เมตร ทำเลในการสร้างศาลพระภูมิเจ้าที่จะต้องอยู่สูงกว่าระดับการตั้งของชุมชน สามารถมองเห็นชุมชนได้อย่างทั่วถึงตามความเชื่อของอาข่าเพื่อให้เจ้าที่สามารถดูแลและปกป้องรักษาคนในชุมชนได้อย่างทั่วถึง ในการประกอบพิธีกรรมที่ศาลพระภูมิเจ้าที่จะใช้เวลาเพียง 1 วัน โดยก่อนที่จะมีการทำพิธีหัวหน้าครัวเรือนทุกครัวเรือนจะต้องไปรวมตัวกันที่บ้านของผู้นำศาสนา เตรียมเครื่องหรืออุปกรณ์ในการเช่นไหว้ต่าง ๆ ให้พร้อม จากนั้นก็จะเดินทางไปบริเวณที่ก่อตั้งศาลพระภูมิเจ้าที่ ผู้หญิงหรือแม่บ้านจะไม่เข้าร่วมตามประเพณีของอาข่า นอกจากเป็นผู้หญิงที่ได้ผ่านการยกตำแหน่งเทียบเท่าผู้ชายแล้วเท่านั้นจึงสามารถที่จะประกอบพิธีได้ แต่เด็กตัวเล็ก ๆ สามารถไปร่วมรับประทานอาหารได้

เมื่อไปถึงบริเวณศาลทุกคนก็จะช่วยกันทำความสะอาดบริเวณศาลแล้วเลือกต้นไม้ต้นหนึ่งที่ไม่โตหรือไม่เล็กเกินไป เพื่อจะทำเป็นที่บูชาเมื่อเลือกต้นไม้ได้แล้วก็จะแบ่งงานกันมีกลุ่มที่ต้องไปตัดไม้ไฟเพื่อจะนำมาตกแต่งบริเวณศาลโดยทำเป็นเครื่องประดับ อาข่าเรียกว่า “หน้าซิหน้าจะ” และมีตาแหวน “ต้าแล้” ทุกคนก็จะช่วยกันสร้างศาลขึ้นมา

เมื่อสร้างศาลเสร็จก็จะมีการบูชาเช่นไหว้ขอพรเจ้าที่เจ้าป่าให้ดูแลพื้นที่ทำกินให้ได้ผลผลิตที่ออกงามไม่มีแมลงต่าง ๆ มารบกวน หลังจากทำพิธีและขอพรเสร็จทุกคนก็จะร่วมรับประทานอาหารในบริเวณศาลแล้วก็จะช่วยกันทำความสะอาดแล้วก็แยกย้ายกันกลับบ้านถือว่าเสร็จสิ้นพิธีกรรม

พิธีปลูกข้าวเริ่มแรก (แซ่คอาเผ่ว) เป็นพิธีกรรมที่ปฏิบัติกับมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ พิธีนี้จะทำประมาณเดือนพฤษภาคมก่อนปลูกข้าวไร่ของทุกปี

พิธีทำบุญในไร่ข้าว (อ้อมผีล้อเออ) พิธีนี้จะทำหลังจากทำพิธีปลูกข้าวเริ่มแรกประมาณ 1 เดือน หรือประมาณ 3 อาทิตย์ ของอาข่า (สุม่นองจ้อง) เป็นพิธีที่ทำเพื่อให้ผลผลิตในไร่ข้าวเจริญงอกงามปราศจากสิ่งรบกวน เช่น ตั๊กแตน ปลวก ฯลฯ ในการทำพิธีนี้ต้องนับวันฤกษ์วันดีของครอบครัว (เป็นวันเกิดของคนในครอบครัวแต่ไม่ตรงกับวันตายโหงของคนในครอบครัว) การประกอบพิธี

แบ่งออกได้ 2 ลักษณะ คือ การประกอบพิธีแบบธรรมดา โดยใช้ไก่ และการประกอบพิธีขนาดใหญ่ โดยใช้หมู

พิธีถอนชนไก่ (ยาจิจ้อเผ่ว) เป็นพิธีที่สำคัญของอาข่าโดยใช้เวลาในการประกอบพิธีกรรมเพียง 1 วัน เริ่มพิธีเมื่อถึงวันแกะ “ย้อ” ตามการนับวันรอบสัปดาห์ของอาข่า เนื่องจากวันแกะหรือวันย้อถือเป็นวันเกิดของเทพเจ้า “อาเผ่วหมี่แย้” ผู้ให้กำเนิดชีวิตมนุษย์ ดังนั้นเทพเจ้าของอาข่าจึงได้บัญชาให้เหล่าบรรดาปู่ตายายของตระกูลต่าง ๆ ที่ล่วงลับไปแล้วและอาศัยอยู่กับเทพเจ้าเป็นจำนวน 7 ชั่วโคตร อาข่า เรียกว่า “ลิจ้ออาเผ่ว” ให้ลงมาจากสวรรค์เพื่อมาสำรวจสมาชิกในโลกมนุษย์ของแต่ละตระกูลว่า เกิด แก่ เจ็บตาย เท้าใด ในวันนี้อาข่าจึงมีการประกอบพิธีถอนชนไก่ ฉะนั้นสมาชิกครอบครัวจะต้องกลับมาที่บ้านเพื่อมาร่วมพิธีกรรมนี้

พิธีเรียกขวัญ เป็นพิธีกรรมที่เกี่ยวกับการเรียกขวัญเมื่อชาวอาข่าไปในป่าหรือสถานที่ที่ใดที่หนึ่งแล้วเกิดสะดุ้งกลัวและเกิดไม่สบายขึ้นมา เช่น ตัวร้อน ปวดศีรษะ ฯลฯ เมื่อผู้ประสบเหตุกลับมาถึงบ้านก็บอกสมาชิกในครอบครัวให้ประกอบพิธีกรรมนี้ โดยเลือกฤกษ์ยามในการทำพิธีต้องไม่ตรงกับวันเกิดและวันตายของสมาชิกในครอบครัวจึงนับว่าเป็นวันดี แต่ถ้าเป็นวันเกิดของผู้ที่ประสบเหตุสะดุ้งนั้นได้ และถือว่าเป็นฤกษ์ยามที่ดีมาก สามารถทำได้ 3 รูปแบบ คือ การเรียกขวัญโดยใช้ไข่ “ลา คู-เออ ลา แย้ มา เต้า” การเรียกขวัญโดยใช้ไก่ “ยา จี ลา คู-เออ” การเรียกขวัญโดยใช้หมู “อาหยะ ลา คู-เออ”

4) การแต่งกาย

ผู้หญิงชนเผ่าอาข่าจะแต่งตัวครบเครื่องนั้นมีความสวยงามเป็นอย่างมาก ตั้งแต่ศีรษะจรดเท้า ส่วนเครื่องแต่งกายของผู้ชายชนเผ่าอาข่า จะไม่มากเท่าของผู้หญิงแต่ก็มีความน่าสนใจและเรียบง่าย อาข่าใช้ผ้าฝ้ายทอเนื้อแน่นย้อมเป็นสีน้ำเงินเข้มเกือบดำซึ่งในสมัยก่อนจะปลูกฝ้ายมาปั่นใช้เอง ปัจจุบันซื้อฝ้ายดิบจากคนไทยนำมาอัดเป็นก้อนใหญ่ยาว 20 เซนติเมตร บรรจุในปล้องหรือกล่องไม้ไผ่เวลากรอด้วยผู้หญิงจะผูกกล่องฝ้ายไว้กับเอวเกี่ยวใยเข้ากับตะขอกงซึ่งเกาะไว้กับต้นขาแล้วปั่นอย่างรวดเร็วออกมาเป็นฝ้ายหนาและเหนียวทนทาน หญิงอาข่าสอนให้ปั่นด้ายตั้งแต่อายุ 6-7 ขวบ เพราะมารดาคนเดียวปั่นด้ายไม่ทัน จึงมีการทอผ้าใช้กันทั้งครอบครัว

ผู้หญิงชนเผ่าอาข่าทุกวัยปั่นด้ายกันตลอดเวลาที่เมื่อว่างจากงานอื่น เช่น ระหว่างเดินทางไปไร่ ขณะแบกฟืน หรือหาบน้ำ จนกระทั่งขณะที่นั่งผิงไฟอยู่ในบ้าน ยามค่ำ สาวชนเผ่าอาข่ามักแข่งขันกันว่าใครจะปั่นด้ายได้มากที่สุดในแต่ละวันนำไปทอผ้าเนื้อแน่นหน้ากว้าง 17-20 เซนติเมตร จากนั้นก็นำไปย้อมครามซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์บ้านใช้เวลาย้อมร่วมเดือนจึงจะได้สีน้ำเงินเข้มที่ต้องการเพราะต้องย้อมซ้ำแล้วซ้ำอีกทุกวัน (“ชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ชนเผ่าอาข่า หรือ อีโก้” ม.ป.ป. : ออนไลน์)

5) การละเล่น มีการละเล่น 2 ประเภท

5.1) การละเล่นในพิธีกรรม มีการละเล่นดังนี้

ลูกข่าง (ฉ่อง) เป็นการละเล่นในช่วงที่มีพิธีกรรมหรือประเพณีเท่านั้น มีปีละครั้ง เป็นการละเล่นของผู้ชายให้ความสนุกสนานเพลิดเพลินโดยเมื่อถึงวันที่มีพิธีกรรมผู้ชายจะออกจากบ้านตั้งแต่เช้าเพื่อจะไปตัดไม้เนื้อแข็งมาทำเป็นลูกข่าง เมื่อกลับมาถึงบ้านก็จะเริ่มทำลูกข่างโดยเหลาปลายไม้ให้ปลายแหลม ๆ บางคนจะใส่เหล็กตรงปลายเพื่อให้ลูกข่างหมุนได้นาน จากนั้นก็จะมาเล่นแข่งกัน โดยแบ่งเป็นสองฝ่าย ๆ ละกี่คนก็ได้

โล้ชิงช้า (หล่าฉื่อเปีเออ) เป็นประเพณีที่จัดขึ้นช่วงประมาณปลายเดือนสิงหาคมถึงต้นเดือนกันยายนของทุกปี หลังจากการเพาะปลูกข้าวหรือข้าวโพดเสร็จเรียบร้อยแล้ว ชิงช้าที่จะมี 3 ลักษณะ คือ ชิงช้าใหญ่ที่ชาวบ้านร่วมกันสร้างขึ้น (หล่าฉื่อ) ชิงช้าหมุน (ก่าลาหล่าฉื่อ) และชิงช้าขนาดเล็กที่สร้างไว้หน้าบ้านของแต่ละครอบครัว (เออเออ) นอกจากนี้ให้ความเพลิดเพลินแล้วยังเป็นการโล้เพื่อเร่งผลผลิตต่าง ๆ ที่เพาะปลูกให้เจริญงอกงามอีกด้วย

การเต้นรำ (บ่อฉ่องตุเออ) เป็นการละเล่นในช่วงที่มีพิธีกรรม หรือประเพณีเท่านั้น โดยทั้งชายและหญิงจะแต่งกายด้วยชุดประจำเผ่าที่งดงาม แล้วมารวมตัวกันที่ลานหมู่บ้านหรือที่ที่มีพื้นที่กว้างขวางมีอุปกรณ์ที่ใช้ในการเต้นรำ คือ กลองที่ทำมาจากไม้ หนึ่งวัว-กวาง (ถ่อง) ฆ้อง (โบวโล) ฉิ่ง (แจและ) และกระบอกไม้ (บ่อฉ่อง) ลักษณะการเต้นมีหลายแบบดังนี้

- เต้นเป็นวงกลม ทุกคนจะเต้นเป็นจังหวะตามเสียงกลอง โดยจะเต้นจากด้านซ้ายไปยังด้านขวาอย่างพร้อมเพรียงกัน

- เต้นแบบลาวกระทบไม้ เป็นการเต้นที่เน้นจังหวะ โดยผู้หญิงจะมีกระบอกไม้ไผ่สำหรับกระทบไม้แล้วให้เกิดเสียงดังและผู้ชายก็อาจเต้นเป็นวงกลมล้อมรอบผู้หญิงก็ได้

สะบ้า (ฮื่อเบอฉื่อเออ) เป็นการละเล่นของผู้หญิงนิยมเล่นกันในช่วงที่มีงานประเพณีหรืออยู่กรรมเพราะชาวบ้านจะมีเวลาว่างโดยจะเก็บผลสะบ้าจากป่ามาแล้วเล่นกันเป็นทีม

5.2) การละเล่นทั่วไป ได้แก่

สามล้อ (ลาหล่อ) เด็กชนเผ่าอาข่านิยมเล่นกันมากแต่ค่อนข้างอันตราย เพราะถ้าเด็กทำหรือประดิษฐ์สิ่งของไม่แน่นอาจทำให้เกิดอันตรายได้ ในการทำจะไปหาตัดท่อนไม้ที่มีขนาดใหญ่พอสมควร จากนั้นก็ตัดไม้มามัดหรือตอกให้แน่นโดยข้างหน้าจะมีเพียงล้อเดียวและข้างหลังมี 2 ล้อ ในเรื่องของความเร็วเด็ก ๆ จะใช้เปลือกไม้ชนิดหนึ่งนำเปลือกไม้มาแล้วทุบหรือตำให้ละเอียดแล้วทาบริเวณล้อเปลือกไม้ชนิดนี้จะเหนียวและลื่นจะทำให้สามล้อวิ่งได้เร็วอีกทั้งยังเอาเปลือกไม้เหล่านี้มาดองเก็บไว้ในขวดพลาสติกเพื่อเอาไว้ใช้ในคราวต่อ ๆ ไปอีก บางครั้งเด็กอาข่าก็ตัดเปลือกไม้แล้วเคี้ยว ๆ ให้ละเอียดจากนั้นเอามาแปะที่ล้อ

ไม้โก่งกาง (หม่อหน่อ) เป็นของเล่นที่ค่อนข้างหวาดเสียวสำหรับคนที่ยังไม่เคยเล่น เพราะจะต้องจัดการทรงตัวบนไม้สูงให้ได้ก่อน

ลานวัฒนธรรม / ลานชุมชน (แดช่อง / กาบปา) การละเล่นในลานวัฒนธรรม เป็นการละเล่นในเวลาค่ำคืนใต้แสงพระจันทร์ที่สวยงาม โดยหลังจากกลับมาจากการทำไร่ทำสวนทั้งหนุ่มสาวก็จะเตรียมตัวมาที่ลานวัฒนธรรม (แดช่อง) แต่งกายชุดประจำเผ่า มาร้องรำทำเพลง และมาแลกเปลี่ยนพูดคุยกับผู้อาวุโสเรื่องประเพณีวัฒนธรรม

การแข่งขันสูบยา (ห่อฉีห่อถ่าเออ) เป็นการละเล่นของผู้อาวุโสในยามว่าง โดยผู้อาวุโสจะมารวมตัวกันแล้วสูบยาขึ้นให้แดงที่สุด จากนั้นก็ทายปัญหาเล่น หลังจากทายปัญหาเสร็จแล้วมาลองสูบดูว่าของใครดับถ้ำดับถ้ำถ้ำว่าคนนั้นแพ้ แต่ถ้าของใครยังไม่ดับก็ถือว่าชนะ

ปั้นถั่วย (อู่หมาแต่เออ) เป็นการละเล่นของเด็กที่ต้องใช้ในพิธีกรรม คือ จะต้องสวดคาถาเวลาที่คนแก่เสียชีวิตลง ฉะนั้นถือเป็นการละเล่นที่มีความสำคัญมากของอาฮา โดยเด็กจะขุดดินเหนียวมาแล้วเอาศอกตำลงตรงกลางดินเหนียวให้เป็นรูและลักษณะคล้าย ๆ กับถั่วยแล้วเด็กก็จะใส่น้ำลงไป

สรุปได้ว่า วัฒนธรรมของชนเผ่าอาข่ามีเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่มที่แตกต่างจากคนที่อาศัยอยู่บนที่ราบทั่วไป รวมทั้งมีการดำเนินชีวิตสัมพันธ์กับชนเผ่าฮาหนีโดยการสืบทอดการปฏิบัติตนตามวัฒนธรรมของบรรพบุรุษและปรับเปลี่ยนให้เหมาะกับถิ่นที่อยู่อาศัยที่ได้อพยพเข้ามาในประเทศไทย

2.3 ความเป็นมาและวัฒนธรรมของชนเผ่าฮาหนีในสาธารณรัฐประชาชนจีน

ชนเผ่าฮาหนีในสาธารณรัฐประชาชนจีนมีความเป็นมาและวัฒนธรรมดังนี้

2.3.1 ความเป็นมาของชนเผ่าฮาหนีในสาธารณรัฐประชาชนจีน

เมซหม สอดส่องกฤษ (2550 : ออนไลน์) กล่าวว่า ชนเผ่าฮาหนีอาศัยอยู่ทางตะวันตกเฉียงใต้ของมณฑลยูนนาน แถบหุบเขาอายุหลาว ด้านตะวันตกของคลองหง ตอนปลายของแม่น้ำหลีรวมพื้นที่หลายตำบล เช่น ซินผิง (新平 Xīnpíng) เจิ้นหยวน (镇源 Zhènyuán) โมเจียง (墨江 Mòjiāng) หยวนเจียง (元江 Yuán jiāng) หงเหอ (红河 Hónghé) หยวนหยาง (元阳 Yuányáng) ลวี่ชุน (绿春 Lǜchūn) จินผิง (金平 Jīnpíng) เจียงเฉิง (江城 Jiāngchéng) เป็นต้น จากการสำรวจจำนวนประชากร ครั้งที่ 5 ของจีนในปี 2000 ชนกลุ่มน้อยเผ่าฮาหนีมีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 1,439,673 คน

ภาษาฮาหนี จัดอยู่ในตระกูลภาษาจีน-ทิเบต สาขาทิเบต-พม่า แขนงภาษาอี่ ไม่มีภาษาอักษร ในปี 1957 รัฐบาลจีนได้สนับสนุนและให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาอักษรขึ้นใช้ โดยใช้อักษรภาษาลาดิน จากหลักฐานบันทึกทางประวัติศาสตร์บรรพบุรุษของชาวฮาหนีน่าจะเป็นกลุ่มชนที่อาศัยอยู่ทางตอนใต้ของแม่น้ำต้าตู้ (大渡河 Dàdùhé) บริเวณเมือง “เหออี” (和夷 Hèyí) ซึ่งใน

สมัยโบราณเป็นที่อยู่อาศัยของชาวเชียงที่อพยพลงมาจากเหนือ นับตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 4 ถึง คริสต์ศตวรรษที่ 8 อพยพไปทางตะวันตกตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณลุ่มแม่น้ำหยวน (元江 Yuán Jīng) ตลอดแนวยาวไปจนถึงลุ่มแม่น้ำหลานซาง (澜沧江 Lán cāng jiāng) ในบันทึกชาวถังเรียกบรรพบุรุษของชาวฮานี่ว่า “เหอหมาน” (和蛮 Hé mǎn)

หลังการจัดตั้งเขตการปกครองน่านเจ้า (南诏 Nánzhào) และต้าหลี่ (大理 Dàlǐ) แล้ว ส่วนการปกครองในระดับย่อยที่อยู่ภายใต้การปกครองของสองเมืองนี้ เช่น เขตกวางกุ้ยซือถัว (官桂思陀部 Guāngui situóbù) เขตซีชู่เตี้ยน (溪处甸部 Xīchùdiàn bù) เขตป่านซีลั่วซ่ง (伴溪落恐部 Bànxi luòkǒng bù) เขตเถี่ยหรงเตี้ยน (铁容甸部 Tiēróng diàn bù) เป็นต้น ล้วนครอบคลุมบริเวณที่อยู่อาศัยของชาวฮานี่แทบทั้งสิ้น และสืบทอดเผ่าพันธุ์อยู่ที่ชายฝั่งลุ่มแม่น้ำแดง (红河 Hónghé) เรื่อยมา ถึงสมัยราชวงศ์หยวนทางการได้รวบรวมเอาเมืองเหล่านี้ไว้ในการปกครองของมณฑลยูนนานทำให้เริ่มเห็นภาพของการควบคุมและปกครองชนเผ่าฮานี่ชัดเจนขึ้น ในสมัยหมิงมีนโยบายการควบคุมกรรมสิทธิ์ที่ดินล้มล้างระบบกรรมสิทธิ์ที่ดินในชนกลุ่มน้อยต่าง ๆ รวมทั้งฮานี่ด้วย

ชาวฮานี่มีความพยายามบุกเบิกดินแดนป่าเขาลำเนาไพรในเขตชายแดนของจีนมาเป็นเวลานานร้อยนับพันปีมาแล้ว ทำไร่ไถนา เลี้ยงปลา ปลูกชา ปลูกข้าว จนได้ชื่อว่าเป็นเมืองอู่อู่น้ำแห่งหุบเขา ใบชาที่มาจากอำเภอลี่ซุน (绿春县 Lǜchūnxiàn) ของชาวฮานี่เป็นใบชาคุณภาพดี สีเขียวใสส่งขายทั่วประเทศ หมู่บ้านชาวฮานี่บนเขาหนานนั่ว (南糯山 Nánnuòshān) นับเป็นแหล่งผลิตชาผู่เออร์ (普洱茶 Pǔ'ěrchá) แหล่งสำคัญแห่งหนึ่งของประเทศ นอกจากปลูกชาแล้ว ชาวฮานี่ยังปลูกพืชจำพวกฝ้าย งา ต้นครามที่ไซย้อมผ้า ซึ่งผ้าทอมือย้อมครามก็เป็นสินค้าพื้นเมืองที่สำคัญของชาวฮานี่อีกอย่างหนึ่ง

นอกจากนี้ตามพงศาวดารราชวงศ์อื่นมีหลักฐานที่แสดงให้เห็นว่าชาวฮานี่รู้จักการใช้แร่ดีบุกมาตั้งแต่ 2000 ปีก่อนแล้ว แต่ทว่าพัฒนาการด้านเศรษฐกิจสังคมของชนเผ่าฮานี่ตั้งแต่อดีตมาถึงปัจจุบันไม่สู้ราบรื่นนักชาวฮานี่บริเวณม่เจียง (墨江 Mòjiāng) ซินผิง (新平 Xīnpíng) เจิ้นหยวน (镇源 Zhèn yuán) ซึ่งเป็นพื้นที่ขึ้นในได้รับผลกระทบจากการติดต่อสัมพันธ์กับชาวฮั่นมาตลอดจนถึงสมัยจึงเริ่มเข้าสู่สังคมแบบศักดินาการถือครองกรรมสิทธิ์ที่ดินปริมาณผลผลิตทัดเทียมกับชาวฮั่น มีการซื้อขายที่ดิน การเช่าที่ดินเกิดขึ้น แต่ชาวฮานี่ในสิบสองปันนา (西双版纳 Xīshuāngbānnà) และบริเวณแม่น้ำหลานซาง (澜沧江 Lán cāng jiāng) กลับยังคงถูกควบคุมจากกลุ่มชนชั้นศักดินาอยู่บางกลุ่มยังคงใช้วิธีการเพาะปลูกแบบดั้งเดิมอยู่ ด้วยระบบสังคมแบบศักดินาและกดขี่ขูดรีดของชนชั้นศักดินา ชาวฮานี่ตกอยู่ในสภาวะลำบากและยากจนอย่างมากโดยเฉพาะในยุคจักรวรรดินิยมเชื่อมต่อกับยุคกบฏหมิ่นตั้งชาวฮานี่ประสบกับความเดือดร้อนยากเข็ญทั่วทุกหย่อมหญ้า

หลังจากการก่อตั้งสาธารณรัฐประชาชนจีน รัฐบาลสนับสนุนให้ชนกลุ่มน้อยมีสิทธิในการปกครองตนเอง ชุมชนเผ่าฮานี่ได้รับการยกฐานะเป็นเขตปกครองตนเองในหลาย ๆ ท้องที่ เช่น

- เขตปกครองตนเองเผ่าฮาหนีและเผ่าอีเมืองหงเหอ (红河哈尼族彝族自治州 Hónghé Haní Zú Yí Zú zìzhìzhōu)

- อำเภอปกครองตนเองเผ่าฮาหนีเผ่าอีเผ่าไตเมืองหยวนเจียง (元江哈尼族彝族傣族自治州 YuánJiāng Haní Zú Yí Zú Dài Zú zìzhìxiàn)

- อำเภอปกครองตนเองเผ่าฮาหนีโมเจียง (墨江哈尼族自治县 Mòjiāng Haní Zú zì zhìxiàn)

- อำเภอปกครองตนเองเผ่าฮาหนีเจียงเจียง (江城哈尼族彝族自治县 Jiāngchéng Haní Zú Yí Zú zìzhìxiàn)

จากการพัฒนาประเทศในระยะ 40 ปีมานี้ เศรษฐกิจในเขตปกครองตนเองชาวฮาหนีในทุกพื้นที่ต่างพัฒนาก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว ปัจจุบันมีการสร้างถนนหนทางไปทั่วทุกตำบลและหมู่บ้านน้อยใหญ่ในหมู่บ้านของชาวฮาหนีมีการก่อสร้างโรงกำเนิดไฟฟ้าขนาดเล็กเพื่อเป็นกำลังสำคัญในการผลิตภาคอุตสาหกรรมต่อมาโรงงานอุตสาหกรรมเครื่องจักรกล เคมีภัณฑ์ ปูนซีเมนต์ การทอผ้า พลาสติก ยาสูบ และการแปรรูปอาหารเกิดขึ้นมากมาย อาชีพการเกษตร ป่าไม้ ปศุสัตว์ ประมง เหมือนแร่ ก็ได้รับการพัฒนาเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็วเช่นกัน เมื่อเศรษฐกิจความเป็นอยู่ดีขึ้นชาวฮาหนีจึงเริ่มพัฒนาและฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมขึ้น โดยเริ่มจากการศึกษามีการก่อสร้างโรงเรียนประถม มัธยม ขึ้นมากมาย การสาธารณสุขและโรงพยาบาลพัฒนาขึ้น ชาวฮาหนีมีสิทธิทางการเมืองและมีสิทธิในการเป็นสมาชิกคณะกรรมการปกครองตั้งแต่ในระดับหมู่บ้าน ชาวฮาหนีมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นในฐานะพลเมืองจีนด้วยดีมาตลอด (เมฆม สอดส่องภุช. ม.ป.ป. : ออนไลน์)

สรุปได้ว่า คนเผ่าฮาหนีเป็นชนกลุ่มน้อยที่มีประวัติความเป็นมาที่ยาวนาน มีประชากรจำนวนมาก ในมณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน มีวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบันโดยการสนับสนุนจากรัฐบาลจีน

2.3.2 วัฒนธรรมของชนเผ่าฮาหนีในสาธารณรัฐประชาชนจีน

1) วิถีชีวิตด้านครอบครัว ครอบครัวของชาวฮาหนีเป็นครอบครัวเล็ก การแต่งงานเป็นแบบมีสามีภรรยาคนเดียว โดยเฉพาะชาวฮาหนีที่สืบสองปันนาเคร่งครัดมากหากชายมีภรรยาหลายคนถือเป็นการผิดขนบธรรมเนียม แต่หากแต่งงานกันมานานยังไม่มีลูกชายจะอนุญาตให้ชายมีภรรยาอีกคนได้ หนุ่มสาวสามารถเลือกคู่ครองได้ด้วยตนเองแต่การจัดการแต่งงานพ่อแม่เป็นผู้เห็นชอบและจัดการให้แต่ก็มีบางที่ที่ใช้วิธีคลุมถุงชน ชาวฮาหนีที่เมืองโมเจียงมีวิธีการเลือกคู่ครองที่เป็นธรรมเนียมปฏิบัติสืบทอดกันมา คือ ธรรมเนียมการแต่งงานแบบ “เหยียบถนน” คือ เมื่อหนุ่มสาวตกลงรักใคร่ชอบพอกันผู้ชายจะพาตัวเองไปบนถนนสายเดียวกันช่วงที่เดินไปบนถนนหากไม่พบกับสัตว์ป่าก็ถือว่าสามารถแต่งงานกันได้

2) บ้านเรือน ชาวฮานีตั้งบ้านเรือนอยู่ตามป่าเขา บ้านสร้างจากวัสดุธรรมชาติ ฝาบ้านทำจากดินหลังคามุงด้วยหญ้าแห้งใช้หินเป็นฐานรากแล้วใช้ไม้เป็นโครงบ้าน บ้านแบ่งเป็นสามชั้น ชั้นล่างเป็นคอกเลี้ยงสัตว์ ชั้นสองเป็นที่อยู่อาศัยและเก็บของ ชั้นบนหรือชั้นหลังคาเป็นที่เก็บเสบียงอาหารแห้ง และสิ่งของเครื่องใช้ ชาวฮานีที่เมืองโม้เจียงสร้างบ้านด้วยดินเป็นบ้านชั้นเดียว ส่วนที่สิบสองปันนาสร้างบ้านด้วยไม้ไผ่ มีชั้นลอยไว้เป็นที่เก็บเสบียงและตากอาหารจำพวกอาหารแห้ง

3) ความเชื่อและพิธีกรรม ความเชื่อของชาวฮานีส่วนใหญ่เป็นความเชื่อจากการนับถือบูชาเทพเจ้าและบรรพบุรุษ การบูชามีหมอผีเป็นผู้กระทำพิธีและมีการใช้ยาสมุนไพรรักษาโรคแบบหมอผี ในต้นศตวรรษที่ 20 ศาสนาคริสต์ได้เผยแพร่เข้าสู่ชนเผ่าฮานี นอกจากนี้ศาสนาพุทธก็เข้ามาเผยแพร่สู่เผ่าฮานีในบางท้องที่เช่นกัน ชาวฮานีจึงมีความเชื่อและนับถือศาสนาที่เพิ่งเผยแพร่เข้ามาใหม่นี้ไม่มากนัก

หลังจากก่อตั้งสาธารณรัฐประชาชนจีนการนับถือศาสนาของชาวฮานียิ่งลดน้อยลง เทศกาลสำคัญของชาวฮานี มีเทศกาลเดือนหกและเทศกาลเดือนสิบชาวฮานีนับเดือนสิบเป็นเดือนแรกของปีเพราะฉะนั้นชาวฮานีจะฉลองวันขึ้นปีใหม่ในเดือนสิบ ระยะเวลาเฉลิมฉลอง 5-6 วันหรือยาวนานถึงครึ่งเดือน ส่วนเทศกาลเดือนหกเรียกว่า “ซู่จางจา” จัดในวันที่ 24 เดือนหก นอกจากนี้ยังรับเอาเทศกาลต่าง ๆ ของชาวจีน เช่น เทศกาลไหว้พระจันทร์ เทศกาลไหว้ขนมบะจ่าง และตรุษจีนเป็นเทศกาลเฉลิมฉลองประจำเผ่าด้วยพิธีศพบของชาวฮานีกระทำโดยการเผา

นอกจากนี้ยังมีธรรมเนียมการตั้งชื่อของชาวฮานีน่าสนใจมาก คือ การสืบทอดสายตระกูลจากพ่อสู่ลูก โดยการใช้คำสุดท้ายของชื่อพ่อมาเป็นคำแรกในการตั้งชื่อลูกและเมื่อตนเองมีลูกก็จะใช้คำสุดท้ายของชื่อตนมาตั้งเป็นคำแรกของชื่อลูกเช่นกัน เช่นนี้ก็จะเป็นเหมือนห่วงโซ่คล้องต่อ ๆ กันไปจากรุ่นสู่รุ่น (เมฆม สอดส่องกฤษ. ม. ป.ป. : ออนไลน์)

4) การแต่งกาย ชาวฮานีรู้จักการทอผ้าและย้อมสีเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายตัดเย็บใช้เอง ชายสวมเสื้อผ่าอก และกางเกงขายาว ใช้ผ้าสีดำหรือขาวโพกหัว ใช้เครื่องประดับเงิน หญิงสวมเสื้อแขนยาวผ่าอกไม่มีปก สวมกางเกงขายาว ส่วนหญิงชาวฮานีที่สิบสองปันนาสวมกระโปรงสั้น และใช้ผ้าดำพันขาสวมหมวกคลุมศีรษะทรงกลมที่ประดับประดาด้วยเครื่องเงิน หญิงชาวฮานีที่เมืองโม้เจียงสวมผ้าถุงยาว รัดเข็มขัด การแต่งกายของหญิงที่แต่งงานแล้วกับยังไม่แต่งงานมีความแตกต่างกัน บางท้องที่หญิงที่ยังไม่แต่งงานใช้การถักเปีย แต่หญิงที่แต่งงานแล้วจะเกล้าผม บางที่หญิงที่ยังไม่แต่งงานคาดเข็มขัดคนละสีกับหญิงที่แต่งงานแล้ว เป็นต้น

5) การละเล่น ชาวฮานีมีผลงานทางศิลปะและวัฒนธรรมที่เป็นการละเล่นของชนเผ่า โดยใช้วรรณกรรมที่เป็นเทพนิยาย ตำนาน เพลง กลอน ภาษิตคำพังเพย เพลงพื้นเมือง ปริศนาคำทาย เทพนิยายหรือตำนานที่โดดเด่นของชาวฮานีเช่น เรื่อง 《创世纪》 Chuàng shìjì “ศตวรรษสร้างโลก” เรื่อง 《洪水记》 Hóngshuǐjì “บันทึกอุทกภัย” เรื่อง 《哈尼祖先过江来》 Hānì zǔxiān guòjiāng lái

jiang lái “บรรพบุรุษชาวฮานี่ข้ามแม่น้ำมา” เพลงของชาวฮานี่มีสองประเภท คือ เพลงชื่อ ลาปาเร่อ (拉八热 Labaré) เป็นการร้องเพลงประสานเสียงใช้ในพิธีแต่งงาน งานศพ งานเทศกาลสำคัญต่าง ๆ ท่วงทำนองเป็นเพลงที่จริงจัง เครื่องขิม เพลงอีกประเภทหนึ่ง คือ เพลงชื่อ อาจิกู (阿基估 ajigu) เป็นเพลงภูเขาที่ใช้ร้องเกี่ยวพาราฮีตอโต้กันของหนุ่มสาว

เครื่องดนตรีของชาวฮานี่ที่สำคัญ ได้แก่ พิณสามสาย พิณสี่สาย ขลุ่ยไม้ ขลุ่ยน้ำเต้า นอกจากนี้ชาวฮานี่รักการเต้นรำเป็นชีวิตจิตใจ การเต้นรำที่เป็นที่นิยมเช่น ระบายปรบมือ ระบายพัด ระบายนกยูง ระบายขลุ่ยน้ำเต้า เป็นต้น ลักษณะของการเต้นรำมีจังหวะคล่องแคล่วให้บรรยากาศของความสนุกสนานรื่นเริงอย่างมาก

สรุปได้ว่า วัฒนธรรมของชนเผ่าฮานี่ในสาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นวิถีชีวิตที่แสดงออกถึงลักษณะชนเผ่าฮานี่มีลักษณะครอบครัว การตั้งบ้านเรือน ความเชื่อ พิธีกรรมและการละเล่นที่อยู่ควบคู่กับชีวิต เมื่อไปอยู่ในถิ่นที่อยู่ได้ ก็ยังปฏิบัติตามแบบของบรรพบุรุษและชนเผ่าดั้งเดิมของตนเอง ดังนั้น วัฒนธรรมของชนเผ่าฮานี่ในสาธารณรัฐประชาชนจีนได้สืบทอดสู่ชนเผ่าอาฮาในประเทศไทย

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.4.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมชนเผ่าอาฮาของประเทศไทย

ภัทรพันธ์ เสริมสวัสดิ์ศรี (2557) ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยวเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมของชาวอาฮา กรณีศึกษาหมู่บ้านอาฮาปากกล้วย อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาข้อมูลด้านการท่องเที่ยวบริเวณพื้นที่โครงการพัฒนาโดยตุง 2) เพื่อศึกษาผลของการท่องเที่ยวต่อการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมของชาวอาฮา หมู่บ้านอาฮาปากกล้วย อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในหมู่บ้านอาฮาปากกล้วยให้เกิดความยั่งยืน ผลการวิจัย พบว่า การพัฒนาโดยตุงให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวทำให้มีนักท่องเที่ยวจากทั้งในประเทศและต่างประเทศเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวเพื่อชมความงดงามทางธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม และประเพณีของชาวอาฮาเป็นจำนวนมาก ซึ่งการท่องเที่ยวได้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมของชาวอาฮา หมู่บ้านอาฮาปากกล้วย ทั้งผลกระทบทางบวกและทางลบ ผลกระทบทางวัฒนธรรมด้านบวก ได้แก่ การท่องเที่ยวทำให้เกิดการอนุรักษ์และฟื้นฟูวัฒนธรรมการละเล่นและเครื่องดนตรีของชาวอาฮา มีการนำการละเล่นของชาวอาฮามาแสดงให้นักท่องเที่ยวได้ชม ด้านการเผยแพร่และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมในหมู่บ้านเริ่มมีการให้บริการที่พักแบบโฮมสเตย์ มีการจัดกิจกรรมลานวัฒนธรรมให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วิถีชีวิตและแลกเปลี่ยนความรู้ทางวัฒนธรรมกับคนในหมู่บ้านอย่างใกล้ชิด สำหรับผลกระทบทางวัฒนธรรมด้านลบ ได้แก่ การท่องเที่ยวทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของค่านิยมด้านการแต่งกาย ชาวอาฮาในหมู่บ้านนิยมแต่งกายด้วยเสื้อผ้าที่ทันสมัยแบบคนพื้นราบ ด้านค่านิยมวัตถุ

และความทันสมัย ชาวอาข่าให้ความสนใจกับวัตถุดิบของและความสะดวกสบาย ระบบทุนนิยมเข้ามา มีบทบาทมากขึ้น เงินกลายมาเป็นปัจจัยที่สำคัญในการดำรงชีวิต ค่านิยมด้านการบริโภค มีการบริโภคอาหารแบบดั้งเดิมผสมผสานกับการบริโภคอาหารสำเร็จรูป ด้านการลดคุณค่าของงานศิลปหัตถกรรม มีการนำศิลปหัตถกรรมดั้งเดิมของชนเผ่ามาดัดแปลงเป็นสินค้าให้ทันสมัยเพื่อจำหน่ายเป็นของที่ระลึกให้กับนักท่องเที่ยว ด้านความเชื่อในการนับถือศาสนา การเปลี่ยนการนับถือศาสนาเพื่อให้สอดคล้องกับการดำเนินวิถีชีวิต ส่วนการเปลี่ยนแปลงด้านภาษา ชาวอาข่าสามารถพูดภาษาไทยได้มากขึ้นและสามารถพูดภาษาอังกฤษได้เฉพาะคำง่าย ๆ

ฤดีกร เตชาชัย (2557) ศึกษาวิจัยเรื่องการจัดการผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชนเผ่าอาข่า จังหวัดเชียงราย มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อวิเคราะห์พัฒนาการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชนเผ่าอาข่า จังหวัดเชียงราย 2) เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชนเผ่าอาข่า จังหวัดเชียงราย และ 3) เพื่อวิเคราะห์วิธีการจัดการผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน ผลการวิจัย พบว่า พัฒนาการของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชนเผ่าอาข่า จังหวัดเชียงราย สามารถแยกออกได้ 5 ระยะ ได้แก่ 1) การสำรวจพื้นที่ทางกายภาพและทุนทางวัฒนธรรมสู่การท่องเที่ยว 2) การขยายตัวของการท่องเที่ยวรูปแบบทัวร์ป่าเข้าสู่ชุมชน 3) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานรองรับการท่องเที่ยวเข้าสู่ชุมชน 4) การพัฒนาของการท่องเที่ยวโดยชุมชน 5) การเปลี่ยนแปลงของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชนเผ่าอาข่า จังหวัดเชียงราย จากการวิเคราะห์กระบวนการจัดการท่องเที่ยวตามองค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน 4 ด้าน คือ ด้านการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมสู่การท่องเที่ยว พบว่า ชุมชนนำวัฒนธรรม พิธีกรรม และภูมิปัญญาอาข่ามาเพื่อใช้ในกิจกรรมและการให้บริการทางการท่องเที่ยว ด้านการจัดการองค์กร พบว่า ผู้นำชุมชน หน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานภาคเอกชนมีบทบาทสำคัญในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ด้านการจัดการ พบว่า รูปแบบการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวมีความเกี่ยวข้องกับประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อ และในด้านการเรียนรู้ พบว่า ชาวบ้านเกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ของการต้อนรับนักท่องเที่ยวที่เข้าสู่หมู่บ้าน สำหรับปัจจัยที่มีผลต่อพัฒนาการทางการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชนเผ่าอาข่า จังหวัดเชียงราย ได้แก่ ทรัพยากรทางธรรมชาติและวัฒนธรรม หน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานภาคเอกชน ผู้นำชุมชน และผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว การศึกษาผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชนเผ่าอาข่า จังหวัดเชียงราย พบว่า ผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน มี 4 ด้าน คือ ผลกระทบทางบวกด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ รายได้จากการให้บริการทางการท่องเที่ยว ผลกระทบทางบวกด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การกำหนดขอบเขตการใช้พื้นที่เพื่อกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างชัดเจน ผลกระทบทางบวกด้านวัฒนธรรมและพิธีกรรม ได้แก่ การใช้กฎระเบียบ ข้อห้ามจากความเชื่อเป็นภูมิคุ้มกันเพื่อป้องกันผลกระทบจากการท่องเที่ยว และผลกระทบทางบวกด้านสังคม ได้แก่ การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการเรียนรู้แลกเปลี่ยนระหว่างชุมชนกับนักท่องเที่ยว ส่วนผลกระทบ

ทางลบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน มี 4 ด้าน คือ ผลกระทบทางลบด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ การกระจายรายได้ และผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวยังไม่ทั่วถึงและเป็นธรรมต่อชุมชนมากนัก ผลกระทบทางลบด้านสังคม ได้แก่ การท่องเที่ยวเร่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอาชีพและการเปลี่ยนแปลงบทบาททางสังคม ผลกระทบทางลบด้านวัฒนธรรมและพิธีกรรมชุมชน ได้แก่ การท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมการบริโภค และผลกระทบทางลบด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ปัญหาการจัดการขยะภายใน ชุมชน วิธีการจัดการผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน คือ การใช้วัฒนธรรมชนเผ่าอาข่า ได้แก่ 1) ความเชื่อ พิธีกรรมและภูมิปัญญาเป็นฐานสำคัญเพื่อนำสู่วิธีการจัดการผลกระทบจากการท่องเที่ยว โดยชุมชน ในด้านสิ่งแวดล้อมและด้านวัฒนธรรมและพิธีกรรม 2) ระบบเครือญาติเป็นฐานสำคัญเพื่อนำสู่วิธีการจัดการผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนในด้านสังคมและเศรษฐกิจ

พนาภรณ์ ศรีมูล (2555) ศึกษาวิจัย เรื่อง พลวัตทางสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์ อาข่า : กรณีศึกษาชุมชนอาข่าบ้านเหมืองแร่ ตำบลแม่คะ อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาถึงทัศนคติของท้องถิ่นที่ปรับตัวท่ามกลางบริบทการเปลี่ยนแปลงโดยศึกษาผ่าน สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในพื้นที่กรณีศึกษาชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์อาข่า หมู่บ้านเหมืองแร่ ตำบลแม่คะ อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ 2) เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ที่ยังดำรงอยู่หรือเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการปรับตัว ให้เข้ากับยุคสมัยของพื้นที่ กรณีศึกษาชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์อาข่า หมู่บ้านเหมืองแร่ ตำบลแม่คะ อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อศึกษาผ่านสถาปัตยกรรม 3) เพื่อศึกษาถึงวิธีการแก้ปัญหาเรื่องที่อยู่อาศัย การประยุกต์วิธีการแบบใหม่ผสมกับวิธีการแบบเก่าจนสามารถทดแทนเป็นภูมิปัญญาอันนำไปสู่ การอยู่อาศัยอย่างยั่งยืนสืบไป และ 4) เพื่อจัดการองค์ความรู้ที่จะนำไปสู่การพัฒนาที่อยู่อาศัยด้วย ตนเองอย่างยั่งยืน ด้านการจัดทำวัสดุและวิธีการก่อสร้างพื้นถิ่นชาวบ้านสามารถพึ่งพาตนเองได้ สอดคล้องกับวิถีชีวิตความสามารถและภูมิปัญญาชาวบ้าน ผลการวิจัย พบว่า มีรูปแบบความสัมพันธ์ แบ่งออกเป็น 2 ข้อ คือ 1) ความสัมพันธ์ในการตั้งถิ่นฐานกับสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น ภูมิปัญญาในการสร้าง สภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยของชาวอาข่า มีความเชื่อมโยงกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศที่แวดล้อม หมู่บ้านนั้นมีผลสำคัญต่อวิถีคิดของผู้คน มีแนวทางในการสร้างสภาพแวดล้อมในการอยู่อาศัยภายใต้ เงื่อนไขของสภาพแวดล้อม วัฒนธรรม และความเป็น “อาข่า” ด้วยเช่นกัน การเลือกที่ตั้งหมู่บ้านของ อาข่ารุ่นแรกที่อยู่พหุมาจากเมืองจีนสืบทอดแนวคิดในการเลือกตั้งบ้านเรือนแบบดั้งเดิม มีการตั้งรกราก และเริ่มจับจองพื้นที่เพื่อประกอบอาชีพเกษตรกรรมอย่างถาวร ระยะเวลาหลังมีการขยายตัวของชุมชน ขยับลงมาตามทีลาดเชิงเขา ต่ำลงมาจากกลุ่มเรือนเดิม การขยายตัวเกิดจากปัจจัยการย้ายเข้ามาตั้ง ถิ่นฐานเพิ่มเติม เป็นอาข่ากลุ่มใหม่ที่นับถือศาสนาคริสต์ มีการพัฒนาเส้นทางสัญจรหลักด้านหน้า หมู่บ้านทำให้การคมนาคมสะดวกมากขึ้นจึงเริ่มมีการขยับลงมาตั้งถิ่นฐานลงบนที่ราบสองข้างถนน มากขึ้นระยะเวลาในการตั้งถิ่นฐานของสมาชิกในชุมชนต่างกันผู้ที่มาอยู่ก่อนมีความมั่นคงทาง เศรษฐกิจจึงตัดสินใจตั้งรกรากถาวร ส่วนผู้มาอยู่ใหม่ยังไม่มี ความมั่นคงใด ๆ การปลูกสร้างเรือนจึงมี

แนวคิดที่ต่างกันกับผู้มาอยู่ก่อนและมีสภาพมั่นคงแล้วในหลาย ๆ ด้าน ผู้มาอยู่ใหม่ยังมีแนวคิดที่คิดว่าต้องเคลื่อนย้ายเสมอ การสร้างที่อยู่อาศัยถาวรเหมือนการผูกติดพื้นที่มากเกินไปจึงเลือกที่จะสร้างแบบดั้งเดิมแต่เมื่อเกิดความมั่นคงกับชีวิตแล้วแนวคิดที่อยากจะมีที่อยู่อาศัยที่มั่นคง 2) ความสัมพันธ์ลักษณะสังคมกับสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น มีการจัดการพื้นที่ทั้งในระดับชุมชนจนถึงในระดับครัวเรือน พื้นที่บางส่วนในพื้นที่เดียวถูกใช้สอยอย่างเข้มข้น โดยใช้กิจกรรม และเวลาเป็นตัวกำหนดประโยชน์ใช้สอยในพื้นที่นั้น ๆ แต่บางส่วนมีประโยชน์ใช้สอยเพียงอย่างเดียวจนพบว่าทิศทางการเปลี่ยนแปลงกลายเป็นการจัดการพื้นที่ใช้สอยมีแนวโน้มในการแบ่งสัดส่วนโดยจัดการแบ่งแยกพื้นที่โดยใช้ผนังกันห้อง

ทิพวรรณ อินันทนานนท์ (2554) ศึกษาวิจัยเรื่อง อาข่า : การพัฒนาศักยภาพวัฒนธรรมชนเผ่า เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ศึกษาความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ วิถีชีวิต ความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรม และความเป็นอยู่ทางสังคม 2) ศึกษาผลกระทบที่กลุ่มชาติพันธุ์อาข่าได้รับการพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม และ 3) ศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพวัฒนธรรมชนเผ่าอาข่า ผลการวิจัย พบว่า ชาวอาข่า มีจำนวน 8 กลุ่ม คือ อุโล่ ลอมี ผาหมี่ หน้าค้ำ เปียะ อ้าเค้อ อ้าจ้อ และอู่พี ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ แพร่ พะเยา และลำปาง มีการตั้งชุมชนโดยอาศัยความเชื่อตามธรรมชาติ โดยจะไม่ตั้งหมู่บ้านใกล้แม่น้ำเพราะกลัวโรคระบาด ชาวอาข่ามีความเชื่อเรื่องผี โชคกลาง และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ มีการนับถือบรรพบุรุษมาจนถึงปัจจุบัน ผลกระทบทางบวกที่ได้รับจากการพัฒนาเศรษฐกิจ คือ ชาวอาข่ามีรายได้จากการท่องเที่ยวทำให้เกิดการพัฒนาตนเองและการพึ่งตนเองมากขึ้น ส่วนผลกระทบด้านลบ คือ ชุมชนเกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม เช่น ทำให้มีขยะเพิ่มมากขึ้น ส่วนการพัฒนาสร้างสรรค์ พบว่า ควรจะมีการนำภูมิปัญญาออกมาเป็นสิ่งดึงดูดใจแก่นักท่องเที่ยวและแนวทางการพัฒนาศักยภาพทางวัฒนธรรมของชนเผ่าอาข่า ทั้ง 8 ด้าน คือ การยึดถือประเพณีวัฒนธรรมดั้งเดิม การรักษาป่าไม้และแหล่งท่องเที่ยวให้มีความอุดมสมบูรณ์ มีการรักษาการแต่งกายของชนเผ่า มีกิจกรรมทางศาสนาและประเพณีปฏิบัติโดยเฉพาะในช่วงเทศกาลต่าง ๆ มีการประชาสัมพันธ์ มีการรับความร่วมมือและความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน มีการส่งเสริมถ่ายทอดความรู้เรื่องการท่องเที่ยวแก่เยาวชนอาข่า และมีการถ่ายทอดความรู้แก่เยาวชนอาข่า

กมลาลักษณ์ นวมสาลี (2552) ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาดนตรีชาวเขาเผ่าอาข่า บ้านแสนเจริญ ตำบลลาวา อำเภอมแม่สรวย จังหวัดเชียงราย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาดนตรีชาวเขาเผ่าอาข่าและเพื่อศึกษาวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับดนตรีอาข่า ผลการวิจัย พบว่า หมู่บ้านแสนเจริญก่อตั้งหมู่บ้านขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2506 ประชากรส่วนใหญ่เป็นอุโล่อาข่า ลักษณะภูมิประเทศเป็นภูเขาสูงชัน สลับกับที่ราบแคบ ๆ ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำไร่ ทำสวน และเลี้ยงสัตว์ มีโรงเรียนบ้านแสนเจริญทำการสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาลถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เครื่องดนตรีของชาวอาข่าหมู่บ้านแสนเจริญ มีทั้งสิ้น 8 ชนิด ได้แก่ เต็ม เป็นเครื่องสายประเภทมีคอบรรเลงโดยการดีด หล่าเจ้

หรือแคนน้ำเต้า เป็นเครื่องลมบรรเลงโดยการเป่าหรือดูด ชูลุ้ หรือขลุ่ย 3 รู เป็นเครื่องลมบรรเลงโดยการเป่า ยะเอ๋ว เป็นเครื่องดีดบรรเลงโดยการดีด บ่อฉ่อง เป็นเครื่องกระทบบรรเลงโดยการกระทบทุ้ม แจล้ เป็นเครื่องกระทบบรรเลงโดยการตี โบวโล เป็นเครื่องกระทบบรรเลงโดยการตี และท่ง เป็นเครื่องหนังบรรเลงโดยใช้การตี ดนตรีของชาวเขาเผ่าอาข่าจะใช้บรรเลงประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ทั้งยังบรรเลงเพื่อสร้างความบันเทิง เช่น การบรรเลงดนตรีประกอบการร้องเพลงและการเต้นรำ ดนตรีของชาวอาข่าเข้าไปมีบทบาทในพิธีกรรมต่าง ๆ ใน 3 รูปแบบ คือ 1) ใช้เป็นเครื่องบอกสัญญาณในการทำพิธีกรรมต่าง ๆ หรือการบอกกำหนดการของการเริ่มพิธีกรรม 2) ใช้เพื่อสร้างความสนุกสนานให้กับผู้คนในชุมชน และ 3) ใช้เพื่อแสดงความขอบคุณและอวยพรให้แก่ผู้เป็นเจ้าของภาพในการจัดงาน ปัจจุบันดนตรีของชาวอาข่า บ้านแสนเจริญ ตำบลลาวี อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย ยังมีการสืบทอดรวมไปถึงการสืบทอดทางด้านวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ เช่นเดียวกันกับในอดีต แต่ในสภาวะปัจจุบันทำให้การยึดถือปฏิบัติตามวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมนั้นมีการเปลี่ยนแปลงไปมากอย่างไรก็ตาม ชาวเขาเผ่าอาข่าหมู่บ้านแสนเจริญก็ยังคงรักษาวัฒนธรรมประเพณี และดนตรีของตนไว้อย่างมั่นคง

จากการศึกษาค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมชนเผ่าอาข่าของประเทศไทย สรุปได้ว่า วัฒนธรรมชนเผ่าอาข่าของประเทศไทย มีวัฒนธรรมที่หลากหลาย เช่น วัฒนธรรมด้านสถาปัตยกรรม วัฒนธรรมด้านดนตรีเผ่าอาข่า จากการวิจัยที่ศึกษามาได้เข้าใจวัฒนธรรมชนเผ่าอาข่าของประเทศไทยมากขึ้น และในปัจจุบันวัฒนธรรมของชนเผ่าอาข่ามีการเปลี่ยนแปลงจากอดีต เนื่องจากการทำท่องเที่ยวของชนเผ่าอาข่าและสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงซึ่งทำให้ชีวิตประจำวันของชนเผ่าอาข่ามีการเปลี่ยนแปลงจึงทำให้วัฒนธรรมมีการเปลี่ยนแปลง

2.4.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมชนเผ่าฮาหนีของสาธารณรัฐประชาชนจีน

Wai chunzhida (2015) (外川智大 哈尼族妇女人类学研究的 中外差异) ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาความแตกต่างของมานุษยวิทยาผู้หญิงชนเผ่าฮาหนีในประเทศจีนและต่างประเทศ” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษามานุษยวิทยาผู้หญิงชนเผ่าฮาหนีในประเทศจีน เพื่อศึกษามานุษยวิทยาผู้หญิงชนเผ่าฮาหนีของต่างประเทศ เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างของมานุษยวิทยาผู้หญิงชนเผ่าฮาหนีในประเทศจีนและต่างประเทศ ผลการวิจัย พบว่า สถานะของผู้หญิงชนเผ่าฮาหนีสามารถสะท้อนให้เห็นถึงผู้หญิงเผ่าฮาหนีอย่างชัดเจน ในการศึกษาความแตกต่างของจีนและต่างประเทศในมานุษยวิทยา บทนี้ยังเน้นสถานะเพื่อหาหรือถึงข้อสรุปแม้ว่าการศึกษาจำนวนมากหรือน้อย ผู้หญิงชนเผ่าฮาหนีแต่ละที่แตกต่างกัน ประวัติความเป็นมาภูมิหลังความรู้การสร้างขึ้นสุดท้ายของมุมมองของความแตกต่างยังปรากฏในบริบทของมานุษยวิทยาของผู้หญิงเผ่าฮาหนีในประเทศจีน เน้นมากขึ้นเกี่ยวกับสถานะของการสนทนาและมานุษยวิทยาต่างประเทศให้ความสำคัญกับพื้นที่หลังทางวัฒนธรรมที่อยู่เบื้องหลังความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมและอำนาจ

Li kaidong (2014) (李凯冬 论甲寅村哈尼族妇女的文化参与及角色嬗变) ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาผู้หญิงเผ่าฮาหนีในหมู่บ้านเหจียหยิน (甲寅 Jiǎ yín) ด้านการร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรมและบทบาทที่เปลี่ยนแปลง” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผู้หญิงเผ่าฮาหนีในหมู่บ้านเหจียหยินมีการร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรมเพื่อศึกษาบทบาทของผู้หญิงเผ่าฮาหนีในหมู่บ้านเหจียหยินมีการเปลี่ยนแปลงจากอดีต ผลการวิจัย พบว่า การทำนาและโครงสร้างทางสังคมของวัฒนธรรม การอุปถัมภ์เพื่อให้ผู้หญิงฮาหนีในวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมใน Passive สถานะผู้หญิงฮาหนีอยู่ใต้บังคับบัญชาในบริบทของความทันสมัย พื้นที่ของการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในการผลิตและการดำเนินชีวิตตามด้วยการปะทะกันทางวัฒนธรรมที่แข็งแกร่งและความขัดแย้งผู้หญิงเผ่าฮาหนีในหมู่บ้านเหจียหยินในการเคารพบูชาทางศาสนา แรงงาน การผลิต ศิลปะพื้นบ้าน และวัฒนธรรมและกิจกรรมการศึกษา เช่น การมีส่วนร่วม ปรับปรุงอย่างต่อเนื่องขยายขอบเขตการมีส่วนร่วมและกิจกรรมทางวัฒนธรรมต่อไป เพื่อให้บรรลุถึงวิวัฒนาการของบทบาทของมรดกวัฒนธรรมฮาหนี นวัตกรรมและการเผยแพร่ผลงานที่โดดเด่น ปรากฏการณ์นี้ควรกระตุ้นความสนใจของกลุ่มนักวิชาการและคนงานในประเทศให้กว้างขวางเพื่อให้มีการอ้างอิงในการรักษาความหลากหลายของวัฒนธรรมจีนโดยให้ความสำคัญกับบทบาทของสตรีในการสร้างวัฒนธรรมแห่งชาติ

Li Jinjin (2013) (李晶晶 箐口村哈尼族女性服饰时尚研究) ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาแฟชั่นการแต่งกายของผู้หญิงเผ่าฮาหนีในหมู่บ้านชิงคูว (箐口 qìng kǒu)” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแฟชั่นการแต่งกายของผู้หญิงเผ่าฮาหนีในหมู่บ้านชิงคูว เพื่อศึกษาการแต่งกายของผู้หญิงเผ่าฮาหนีในหมู่บ้านชิงคูวมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไร เพื่อวิเคราะห์เหตุผลที่ทำให้มีการเปลี่ยนแปลง ผลการวิจัย พบว่า เสื้อผ้าเผ่าฮาหนีในหมู่บ้านชิงคูวโดยเฉพาะอย่างยิ่งเสื้อผ้าหญิงสาวแสดงการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญ ในลักษณะของแฟชั่น วัฒนธรรมเสื้อผ้า คือ การเปลี่ยนแปลงใหม่ในโลกสมัยใหม่และแบบดั้งเดิมในท้องถิ่นและตรงตามผล เสื้อผ้าแบบดั้งเดิมของเผ่าฮาหนี (รวมถึงเสื้อผ้าชายและหญิง) และรูปแบบเสื้อผ้าที่ตกแต่งไม่ค่อยเปลี่ยนแปลง ผู้ชายสวมกางเกงสีฟ้าและกางเกงผ้าสีดำหลวม ๆ ชุดสตรีแบบดั้งเดิมของเผ่าฮาหนีมีความแตกต่างตามแขนงของชนเผ่าในระดับภูมิภาคและอายุ เผ่าฮาหนีมีการกระจายกันอย่างแพร่หลายในแขนงต่าง ๆ ของเครื่องแต่งกายแบบดั้งเดิมของเผ่าฮาหนีมีลักษณะเฉพาะแตกต่างกันออกไป ชุดเผ่าฮาหนีร่วมสมัยในแบบดั้งเดิมในขณะที่ยังมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก ผู้หญิงเผ่าฮาหนีในหมู่บ้านชิงคูว แสดงความต่อเนื่องทางประวัติศาสตร์และลักษณะของการอยู่ร่วมสมัยที่ทันสมัย ผู้หญิงเผ่าฮาหนีในหมู่บ้านชิงคูวยังคงตามประเพณี Angou ชุดรูปแบบพื้นฐานและบนพื้นฐานนี้แสดงผสมแบบดั้งเดิมและทันสมัยและตรงกับเครื่องแต่งกายแห่งชาติและเครื่องแต่งกายชาติพันธุ์และอุปกรณ์เสริมและองค์ประกอบอื่น ๆ ของการรวมกันของลักษณะลักษณะแฟชั่นของหญิงสาวเผ่าฮาหนี แฟชั่นท้องถิ่นในองค์ประกอบเสื้อผ้าตามเวลาจังหวะและการสื่อสารในพื้นที่และอื่น ๆ สามด้านของการปฏิบัติงานได้โดดเด่นโดยเฉพาะอย่างยิ่ง เหล่านี้เสื้อผ้าเผ่าฮาหนี

ส่วนใหญ่โดยการเปลี่ยนแปลงรูปแบบสีและผ้าและการก่อตัวของรูปแบบที่แตกต่างกันกับการก่อตัวของแพ้นั้นในรูปแบบแพ้นั้น การเปลี่ยนแปลงแพ้นั้นเสื้อผ้าของเผ่าฮาหนี มีจังหวะเวลาที่เฉพาะเจาะจงและกระจายไปทั่วพื้นที่

Li Yang (2011) (李阳哈尼族服饰纹样视觉语言研究) ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาภาษาภาพของรูปแบบเครื่องแต่งกายของชนเผ่าฮาหนี” มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาวัฒนธรรมของรูปแบบเครื่องแต่งกายของชนเผ่าฮาหนี เพื่อศึกษาภาษาภาพของรูปแบบเครื่องแต่งกายของชนเผ่าฮาหนี เพื่อวิเคราะห์ความหมายของรูปแบบเครื่องแต่งกายของชนเผ่าฮาหนีในภาษาภาพ ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบเครื่องแต่งกายของชนเผ่าฮาหนีได้แบ่งแยกออกเป็นสามประเภท คือ รูปแบบเรขาคณิต รูปแบบสัตว์ และรูปแบบพืช แล้วได้แสดงความหมายตามห้าประเภท คือ ความนับถือ ลวดลายของพืช ความนับถืออวัยวะเพศ การขออธิษฐานเพื่อความสงบสุข การขออธิษฐานเพื่อพืชผลได้ดี และการเคารพพระเจ้ายักษ์การจิตพิธีต่าง ๆ รูปแบบเครื่องแต่งกายของชนเผ่าฮาหนีแสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของเผ่าฮาหนี ความเชื่อและความคิดสร้างสรรค์ของเผ่าฮาหนี จากอดีตจนถึงปัจจุบัน

Bai Yongfang (2005) (白永芳哈尼族女性传统服饰及其符号象征) ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาเครื่องแต่งกายแบบดั้งเดิมและความหมายสัญลักษณ์ของเครื่องแต่งกายของผู้หญิงชนเผ่าฮาหนี” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวัฒนธรรมทางเครื่องแต่งกายแบบดั้งเดิมของผู้หญิงชนเผ่าฮาหนี เพื่อศึกษาความหมายสัญลักษณ์ของเครื่องแต่งกายของผู้หญิงชนเผ่าฮาหนี และเพื่อวิเคราะห์ความหมายสัญลักษณ์ของเครื่องแต่งกายที่มีความสำคัญต่อวัฒนธรรมของชนเผ่าฮาหนี ผลการวิจัยได้พบว่า ภาพรวมอุปกรณ์เสื้อผ้าแบบดั้งเดิมของผู้หญิงชนเผ่าฮาหนีเน้นการวิเคราะห์ความหมายที่หลากหลายของเครื่องประดับเงินเครื่องประดับปลาและขนนก แนวคิดโทเท็มในเครื่องประดับของผู้หญิงชนเผ่าฮาหนีเป็นตราประทับที่ลึก สภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์รวมทั้งการผลิตทุ่งนาที่มีร่องรอยของการทำฟาร์มกลุ่มทางสังคมได้สร้างประวัติศาสตร์อันยาวนานของเครื่องหมายเกี่ยวกับสุนทรียศาสตร์การตัดสินคุณค่าบรรทัดฐานมารยาทโดยไม่รู้ตัวในระหว่างนี้ ชุดสีแบบดั้งเดิมมีรายละเอียดตามสีดำ สีแดง สีขาว การวิเคราะห์แนวคิดของการสร้างสีและวิวัฒนาการและจากนั้นหรือเกี่ยวกับความหมายของสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรม สีดำเป็นมนุษย์เพื่อหลีกเลี่ยงการพัวพันผีเพื่อหลีกเลี่ยงการป้องกันของคนชั่วร้าย สีแดงเป็นโลกสวรรค์ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของพระเจ้าล้ำค่าในโลกและจิตวิญญาณแห่งการให้พรในโลก สีขาวจะถูกบันทึกไว้ของชาวฮาหนีในการแสวงหาสันติภาพนิรันดร์ เครื่องแต่งกายตามประเพณีของผู้หญิงชนเผ่าฮาหนีเป็นสัญลักษณ์ที่มีความหมายและความสำคัญต่อวัฒนธรรมของชาวฮาหนี

จากการศึกษาค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมชนเผ่าฮาหนีของสาธารณรัฐประชาชนจีน สรุปได้ว่า วัฒนธรรมชนเผ่าฮาหนีของสาธารณรัฐประชาชนจีน การแต่งกายของผู้หญิงของเผ่าฮาหนีมีความสำคัญต่อวัฒนธรรมชนเผ่าฮาหนีมาก เครื่องแต่งกายของผู้หญิงเผ่าฮาหนีจะแสดงออกถึงวัฒนธรรมชนเผ่าฮาหนีอย่างชัดเจน แสดงให้เห็นถึงความหลากหลายของวัฒนธรรม แสดงให้เห็นถึงความหมายของวัฒนธรรม และผู้หญิงเผ่าฮาหนีก็มีบทบาทสำคัญในวัฒนธรรมชนเผ่าฮาหนี คือ เป็นผู้เผยแพร่วัฒนธรรมชนเผ่าฮาหนีที่สำคัญที่สุด

2.4.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมของการแต่งกายและความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์

Zhang yulong (2015) (张雨龙 从边境理解国家：中、老、缅交界地区哈尼/阿卡人的橡胶种植的人类学研究) ศึกษาวิจัยเรื่อง การทำความเข้าใจประเทศจากชายแดน : กรณีศึกษาทางมานุษยวิทยาในการปลูกยางพาราของชาวฮาหนี/อาซ่าของประเทศจีน ประเทศลาวและประเทศพม่า มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาชีวิตประจำวันของชาวฮาหนี/อาซ่า เพื่อวิเคราะห์ชาวฮาหนี/อาซ่าในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภายใต้แนวทางของประเทศ ผลการวิจัยพบว่า 1) ชาวฮาหนี/อาซ่าที่ต่างถิ่นมีวัฒนธรรมอันเดียวกัน 2) ประเทศที่แตกต่างกันวัฒนธรรมของชาวฮาหนี/อาซ่าก็มีความแตกต่างกัน และ 3) เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจภายในการผลิตรายวันและกระบวนการผลิตเพื่อให้นโยบายคำแนะนำและช่วยเหลือประเทศจะไม่เป็นนามธรรมและยากที่จะเข้าใจเพื่อให้ ชาวฮาหนี/อาซ่ากับจินตนาการของชุมชนแห่งชาติยังสามารถขยายได้ ด้วยเหตุนี้การมีส่วนร่วมระหว่างประเทศในการพัฒนายางพารา การค้าชายแดน และกิจกรรมอื่น ๆ จึงเป็นเรื่องสำคัญเนื่องจากชาวฮาหนีในในประเทศเพื่อนบ้านของประเทศ

พระภิกษุ ธรรมาภรณ์ (สงฺครี) (2553) ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อในพิธีกรรมเกี่ยวกับการแต่งงานของกลุ่มชาติพันธุ์อาซ่ากับชาวพุทธล้านนา มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความเชื่อในพิธีกรรมเกี่ยวกับการแต่งงานของกลุ่มชาติพันธุ์อาซ่ากับชาวพุทธล้านนากับแม่ต้าและเปรียบเทียบความเชื่อในพิธีกรรมเกี่ยวกับการแต่งงานของกลุ่มชาติพันธุ์อาซ่าบ้านแม่จันใต้กับชาวพุทธล้านนากับแม่ต้า ผลการวิจัย พบว่า ความเชื่อการเลือกคู่ครองทั้งสองกลุ่มชาติพันธุ์จะเลือกจากความพึงพอใจของตนเองเป็นหลัก สิ่งที่สำคัญต้องเป็นคนดี ไม่เกี่ยวข้องอบายมุขต่าง ๆ เพราะต่างก็มีความเชื่อว่าเมื่อแต่งงานกันไปแล้วสามารถสร้างฐานะให้มั่นคงได้ กลุ่มชาติพันธุ์อาซ่าบ้านแม่จันใต้ไม่นิยมเลือกคู่ครองที่ต่างฝ่ายต่างเป็นลูกคนสุดท้องและไม่นิยมเลือกคนในวงศ์ตระกูลเดียวกันหรือต่างชาติพันธุ์ ชาวพุทธล้านนากับแม่ต้า เฉพาะคนที่มีสถานภาพทางสังคมสูงพ่อแม่จะเข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในการตัดสินใจ สำหรับความเชื่อการเกี่ยวพาราสีทั้งสองกลุ่มชาติพันธุ์มีการใช้เครื่องดนตรีเป็นสื่อและมีการนำโทรศัพท์มือถือเข้ามาเป็นสื่อในการพูดคุยกลุ่มชาติพันธุ์อาซ่าบ้านแม่จันใต้ ห้ามเกี่ยวพาราสีในบ้าน เพราะมีความเชื่อว่าจะถูกผีบรรพบุรุษลงโทษให้มึนเป็นไปโดยจะมีสถานที่เฉพาะ คือ ลานเที่ยวในชุมชน ชาวพุทธล้านนากับแม่ต้าใช้สถานที่ที่บ้านของฝ่ายหญิงกับสถานที่ของวัดช่วงมีงานเทศกาล

และจะไม่มีการร่วงเกินเพราะมีความเชื่อว่าเป็นสิ่งไม่ดีผีปูย่าผีตายาย ความเชื่อการทาบทามสู่ขอ กลุ่มชาติพันธุ์อาข่าบ้านแม่จันใต้จะใช้เพื่อนหรือญาติที่เป็นชายเท่านั้นในวันที่ไปทาบทามสู่ขอมีการนำ เหล้าขาวไปมอบให้กับพ่อของฝ่ายหญิง ส่วนชาวพุทธล้านนาบ้านแม่ต้า ผู้ทำหน้าที่สู่ขอไม่กำหนดว่า จะเป็นหญิงหรือชายแต่ต้องเป็นบุคคลที่น่าเชื่อถือเพราะมีความเชื่อว่าจะทำให้เป็นที่ยอมรับของ ฝ่ายหญิง เมื่อตกลงกันได้จะทำพิธี “ใส่ผีค่างไว้ก่อน” เปรียบเสมือนเป็นการตกลงหมั้นหมายไปในตัว และก่อนการแต่งงานห้ามมีการสร้างเรือนหอเพราะกลัวจะเกิดอาถรรพณ์จะทำให้คู่รักเกิดการแตกแยก พลัดพรากจากกันมีอันเป็นไปไม่สามารถแต่งงานกันได้ ความเชื่อพิธีกรรมเกี่ยวกับการหมั้นกลุ่มชาติพันธุ์ อาข่าไม่มีพิธีหมั้น ส่วนชาวพุทธล้านนาบ้านแม่ต้า ในวันหมั้นจะมีการทำพิธีบอกกล่าวผีปูย่าผีตายาย เพื่อขอความคุ้มครองในการจัดงานและความเป็นสิริมงคลแก่คู่บ่าวสาวสำหรับฤกษ์ยาม กลุ่มชาติพันธุ์ อาข่าบ้านแม่จันใต้สามารถแต่งงานได้ทุกเดือนแต่มีข้อห้ามตายตัวโดยจะดูจากวันเกิดของชายกับหญิง และคว้นย้อนหลังของ คนในครอบครัวทั้งสองฝ่าย ชาวพุทธล้านนาบ้านแม่ต้ากำหนดให้ตรงกับเดือนคู่ วันที่แต่งงานจะเลือกให้ตรงกับ “วันหัวเรียงหมอน” ส่วนฤกษ์ที่เป็นเวลาจะถือเอาเลข 9 เป็นสำคัญ เครื่องประกอบพิธีกรรม กลุ่มชาติพันธุ์อาข่าบ้านแม่จันใต้มีทั้งข้อห้ามและข้อต้องปฏิบัติให้มีข้อห้าม ได้แก่ เนื้อสัตว์และผักทุกชนิดที่เกิดจากธรรมชาติในป่าเพราะมีความเชื่อว่าจะมีวิญญาณชั่วร้าย ติดตามมาด้วย ส่วนข้อที่ต้องปฏิบัติให้มี คือ หยกกล้วยเฒ่า เพราะมีความเชื่อว่าจะนำมาซึ่ง การแตกหน่อแตกกอ นอกจากนั้นจะใช้ไก่ตัวเมียสีดำเป็นสัญลักษณ์แทนตัวฝ่ายเจ้าสาวและหมูตัวผู้ สีดำเป็นสัญลักษณ์แทนตัวฝ่ายเจ้าบ่าว มีการทำนายดวงชะตาชีวิต โดยดูจากเส้นสีขาที่ติดกับหมู ชาวพุทธล้านนาบ้านแม่ต้าให้ความสำคัญกับพานบายศรี ที่ใช้สำหรับเป็นเครื่องเชิญขวัญของคู่บ่าวสาว และเชื่อเรื่องน้ำมนต์ว่ามีความศักดิ์สิทธิ์สามารถที่จะขับไล่สิ่งที่ไม่ดีออกไปได้ในส่วนของผู้ประกอบพิธีกรรม ของกลุ่มชาติพันธุ์อาข่าบ้านแม่จันใต้สามารถที่จะกำหนดบุคคลใดก็ได้ ส่วนชาวพุทธล้านนาบ้านแม่ต้า กำหนดให้มีเพียงคนเดียวในหมู่บ้าน ขั้นตอนพิธีกรรมกลุ่มชาติพันธุ์อาข่าบ้านแม่จันใต้จัดพิธีแต่งงาน 3 วัน ที่บ้านของฝ่ายชาย ค่าใช้จ่ายฝ่ายชายเป็นผู้รับผิดชอบทั้งหมด มีข้อห้าม คือ 1) ห้ามญาติทางฝ่าย เจ้าสาวเข้าร่วมพิธีกรรมทั้ง 3 วัน เพราะเชื่อว่าบุตรที่เกิดมาจะเป็นใบ้หรือพิการ 2) ห้ามเจ้าบ่าว เจ้าสาวอาบน้ำทั้ง 3 วัน เพราะมีความเชื่อว่ามีผีร้ายสิงอยู่ในน้ำเกรงว่าจะมาทำให้มีอันเป็นไปชาวพุทธ ล้านนาบ้านแม่ต้าจัดพิธีแต่งงาน 1 วัน ที่บ้านของฝ่ายหญิงสิ่งที่เป็นข้อห้ามไม่มี ความเชื่อพิธีกรรม หลังการแต่งงานสองกลุ่มชาติพันธุ์ต่างก็มีความเชื่อเรื่อง “ผีบรรพบุรุษ” กลุ่มชาติพันธุ์อาข่าบ้านแม่จันใต้หลังจากแต่งงานแล้วฝ่ายหญิงจะย้ายมาอยู่กับครอบครัวของสามี ส่วนชาวพุทธล้านนาบ้านแม่ต้าฝ่ายชายจะย้ายมาอยู่กับครอบครัวของภรรยา

ชนกพร ไผ่สิทธิกุล (2552) ศึกษาวิจัยเรื่อง การอนุรักษ์ชุมชนและสภาพแวดล้อม ทางวัฒนธรรมริมแม่น้ำกก จังหวัดเชียงราย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม โดยศึกษาองค์ประกอบต่าง ๆ เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนและแม่น้ำ สภาพทางกายภาพของ

การทรงเจ้าแม่หัวระหาญ และการทรงเจ้าพ่อท้ายทุ่ง และการทรงผีบรรพบุรุษ คือ การเข้าทรงปาโหนก ซึ่งจะเชิญประจำทุกปีเพื่อมากินเครื่องเช่นไหว้และพุดคุย ลูกหลานมีความเจ็บไข้ได้ป่วยอย่างไร ปาโหนกก็จะปัดเป่าให้พ้นไป ซึ่งผลที่ได้จากการนับถือผี คือ ผีบรรพบุรุษเป็นที่พึ่งทางใจและมีบทบาทในระดับเครือญาติที่เป็นตระกูลเดียวกันโดยทำให้ไม่ลืมบรรพบุรุษและเพื่อเป็นการต่อยอดความเคารพในผีบรรพบุรุษชาวมอญในแต่ละตระกูลก็จะมีพิธีเช่นไหว้ผีบรรพบุรุษเป็นประจำทุกปีชาวมอญมีความนับถือผีมาก ดังนั้นในด้านกฎข้อห้ามที่ไม่พึงปฏิบัติชาวมอญจึงยึดถืออย่างเคร่งครัดซึ่งจะเกรงกลัวต่อการทำผิดกฎหรือละเมิดกฎโดยพลการและการนับถือผีจะเป็นกุศโลบายที่สร้างความผูกพันกันทั้งในระบบเครือญาติโดยการนับถือปาโหนกหรือผีบรรพบุรุษและในระบบชุมชนโดยการนับถือบรรพบุรุษผลที่ได้จะทำให้ชาวมอญบางกระดี่ที่มีความสามัคคีปรองดองกัน จากการศึกษากระบวนการแบบพิธีกรรม การรำผีของชาวมอญ พบว่า มีการทำพิธีเหมือนแบบดั้งเดิมทำกันในระบบเครือญาติซึ่งพิธีกรรม การรำผีจะเกิดจากคนในตระกูลทำผิดกฎ จึงจัดวิธีแก้ด้วยการรำผี การรำผีเป็นงานที่ต้องใช้ระยะเวลาในการเตรียมและมีขั้นตอนในการทำพิธีกรรมการรำผีอย่างละเอียด ซึ่งพิธีกรรมการรำผีนี้ได้เป็นการรวมตัวของผู้ที่นับถือผีเดียวกันหรือตระกูลเดียวกันและในการประกอบพิธีกรรมจะต้องมีการรำรำพร้อมทั้งมีวงปี่พาทย์บรรเลงเพลงประกอบซึ่งพิธีกรรมการรำผีนี้เป็นความเชื่อของชาวมอญมาตั้งแต่โบราณกาลและเป็นพิธีความเป็นอยู่ของชาวมอญและพิธีกรรมต่าง ๆ ตั้งแต่แรกเกิดจนถึงตาย และยังเป็นพิธีที่ชาวมอญเชื่อว่าเมื่อทำพิธีกรรมการรำผีแล้ว สิ่งที่ไม่ดีที่เกิดขึ้นกับคนในตระกูลก็จะหมดไปตามความเชื่อของชาวมอญ ผลจากการศึกษาครั้งนี้จะเห็นว่า การถ่ายทอดพิธีกรรมการรำผีของชาวมอญนั้นมีลักษณะที่เป็นการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษและการได้รับการถ่ายทอดโดยไม่มี การรำเรียนเป็นกิจลักษณะแต่เป็นการถ่ายทอดโดยการเรียนรู้ด้วยตัวเอง ซึ่งการเรียนรู้นี้มี 3 รูปแบบ คือ การกำหนดจากการบอกเล่า การถ่ายทอดโดยการเห็นจากพิธีกรรมจริง และการถ่ายทอดโดยการปฏิบัติจริง ซึ่งความจำเป็นในการถ่ายทอดความเชื่อและพิธีกรรมต่าง ๆ เหตุเพราะว่าเพื่อสืบทอดเอกลักษณ์ของชาวมอญที่เป็นลักษณะเฉพาะ ชาวมอญได้ยึดถือแนวปฏิบัติกันต่อมาเพื่อให้คนรุ่นหลังได้ปฏิบัติซึ่งลูกหลานจะได้รับการถ่ายทอดจากครอบครัวที่คอยสอนให้มีความเคารพและเชื่อถือในสิ่งศักดิ์สิทธิ์และการนับถือผีนี้มีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตในปัจจุบันการถ่ายทอดเป็นกระบวนการที่สังคมชาวมอญให้ความสำคัญและเห็นควรให้มีการถ่ายทอดต่อไปซึ่งสิ่งที่ถ่ายทอดกันต่อมา ล้วนแต่มีความเป็นเอกลักษณ์ของชาวมอญและยังยึดถือปฏิบัติอยู่จนถึงทุกวันนี้

พรรณิ วงศ์จำปาศรี (2536) ศึกษาวิจัยเรื่อง การแต่งกายของชาวผู้ไทยบ้านกุดหว้า ตำบลกุดหว้า อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อทราบถึงลักษณะเครื่องแต่งกายและการแต่งกาย และ 2) เพื่อทราบถึงคติความเชื่อเกี่ยวกับการแต่งกาย ผลการวิจัย 1) ลักษณะและรูปแบบเครื่องแต่งกาย ผลการวิจัย พบว่า เครื่องแต่งกายผู้ไทยบ้านกุดหว้า แบ่งเป็น 6 ประเภท คือ 1.1) ผ้าแพรว ได้แก่ ผ้าอ้อม ผ้าเช็ดหน้า ผ้าเช็ดมือ ผ้าแพรวพ้อย ผ้าแพรวา และผ้าขาวม้า 1.2) เสื้อ

ได้แก่ เสื้อคอบัว เสื้อคอกลม เสื้อกั๊กเสก เสื้อมอม เสื้อฮาวายเสื้อเชิ้ต เสื้อโปโล และเสื้อดำ 1.3) กางเกง ได้แก่ กางเกงขา กางเกงขาก๊วย กางเกงหัวสูด กางเกงฟอร์มและกางเกงหรั่ง (กางเกงขายาว) 1.4) ผ้าโสร่ง 1.5) ผ้าซิ่น ได้แก่ ซิ่นหมี่ ซิ่นทิวและซิ่นตลาด และ 1.6) เครื่องประดับ 2) ลักษณะการแต่งกาย พบว่าการแต่งกายจะขึ้นอยู่กับวัยและโอกาสซึ่งแบ่งออกเป็นวัยทารก วัยเด็ก วัยหนุ่มสาว วัยผู้ใหญ่และวัยชรา ส่วนโอกาสนั้น ได้แก่ โอกาสอยู่กับบ้าน โอกาสไปทำงาน โอกาสไปทำบุญ วัยเด็ก วัยหนุ่มสาว วัยผู้ใหญ่ และวัยชราทั้งชายและหญิงมักแต่งตัวตามแบบสมัยนิยมของตะวันตก เพียงแต่ผู้หญิงยังนิยมใส่ซิ่นหมี่หรือซิ่นตลาด ส่วนผู้หญิงวัยชรานิยมแต่งกายแบบดั้งเดิม คือ นุ่งซิ่นหมี่ ใส่เสื้อแขนสั้น หรือแขนยาว มีผ้าเยี่ยงและเกล้าผม ซึ่งจะพบเห็นในงานบุญต่าง ๆ เช่น บุญพระเวส และบุญบังไฟ เป็นต้น 3) คติความเชื่อเกี่ยวกับการแต่งกาย แบ่งเป็น 4 ลักษณะ คือ คติความเชื่อเกี่ยวกับการทำเครื่องแต่งกาย คติความเชื่อเกี่ยวกับเครื่องประดับ คติความเชื่อเกี่ยวกับเครื่องนุ่งห่ม และคติความเชื่อเกี่ยวกับการแต่งกาย ชาวไทยเชื่อว่าเครื่องนุ่งห่มต่าง ๆ ล้วนเป็นของมีวิญญาณเมื่อใช้จนขาดแล้วจะไม่นำไปผึ่งหรือเผาไฟแต่จะนำไปทิ้งไว้ที่โคนต้นไม้ใหญ่ให้ผุพังไปตามธรรมชาติ การแต่งกายไปวัดต้องแต่งให้เรียบร้อย มิเช่นนั้นอาจจะเป็นบาปและไม่ได้ขึ้นสวรรค์เมื่อตายไปแล้ว

จากการศึกษาค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมของการแต่งกายและความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ สรุปได้ว่า กลุ่มชาติพันธุ์แต่ละกลุ่มมีวัฒนธรรมที่โดดเด่นของตนไม่เหมือนใคร มีความเชื่อที่แตกต่างไม่เหมือนใคร และกลุ่มชาติพันธุ์ก็รักษาวัฒนธรรมของตนไว้

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวข้างต้นทั้งหมด ผู้วิจัยจะนำความรู้ แนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ มาใช้ในการศึกษาวิจัยเรื่องการเปรียบเทียบวัฒนธรรมชนเผ่าอาข่าของประเทศไทยและชนเผ่าอาข่าของสาธารณรัฐประชาชนจีนในด้านความเชื่อและเครื่องแต่งกายต่อไป

บทที่ 3

การศึกษาวัฒนธรรมทางด้านความเชื่อและเครื่องแต่งกายของชนเผ่าอาข่า ของประเทศไทยและชนเผ่าฮาหนีของสาธารณรัฐประชาชนจีน

การศึกษาวัฒนธรรมของชนเผ่าอาข่าของประเทศไทยและวัฒนธรรมชนเผ่าฮาหนีของสาธารณรัฐประชาชนจีน เป็นการศึกษาตามความหมายคำว่า วัฒนธรรม ภาษาอังกฤษเรียกว่า Culture ซึ่งเป็นรูปแบบของกิจกรรมมนุษย์ ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ สภาพแวดล้อม ความเชื่อ ประเพณี เครื่องแต่งกาย วิธีการดำเนินชีวิต วรรณกรรม และศิลปะ เป็นต้น ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาวัฒนธรรมของชนเผ่าทั้งสองในทางด้านความเชื่อและเครื่องแต่งกายมีหัวข้อดังนี้

- 3.1 วัฒนธรรมด้านความเชื่อและการแต่งกายของชนเผ่าอาข่าในประเทศไทย
  - 3.1.1 ความเชื่อของชนเผ่าอาข่าในประเทศไทย
  - 3.1.2 การแต่งกายของชนเผ่าอาข่าในประเทศไทย
- 3.2 วัฒนธรรมด้านความเชื่อและการแต่งกายของชนเผ่าฮาหนีในสาธารณรัฐประชาชนจีน
  - 3.2.1 ความเชื่อของชนเผ่าฮาหนีในสาธารณรัฐประชาชนจีน
  - 3.2.2 การแต่งกายของชนเผ่าฮาหนีในสาธารณรัฐประชาชนจีน
- 3.3 วัฒนธรรมด้านความเชื่อในการแต่งกายของทั้งสองชนเผ่า
  - 3.3.1 ความเชื่อเรื่องสีในการแต่งกายของทั้งสองชนเผ่า
  - 3.3.2 ความเชื่อเรื่องลวดลายหรือสัญลักษณ์ที่อยู่บนเครื่องแต่งกายของทั้งสองชนเผ่า

3.1 วัฒนธรรมด้านความเชื่อและการแต่งกายของชนเผ่าอาข่าในประเทศไทย

3.1.1 ความเชื่อของชนเผ่าอาข่าในประเทศไทย

เผ่าอาข่าในประเทศไทยเป็นชนเผ่ากลุ่มหนึ่งที่อพยพเข้ามาจากสาธารณรัฐประชาชนจีน และส่วนหนึ่งอพยพมาจากพม่า ได้มาอาศัยอยู่บนภูเขาและมีความเชื่อในเรื่องจิตวิญญาณ ไสยศาสตร์ สิ่งเร้นลับ พิธีกรรม คำสอนที่ได้รับการปลูกฝังมาจากบรรพบุรุษและสืบทอดปฏิบัติมาอย่างเคร่งครัด และมีบางส่วนที่เปลี่ยนไปนับถือศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ ในกรณีศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาชาวอาข่าในหมู่บ้านปากกล้วย อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย โดยในหมู่บ้านปากกล้วย 98% เป็นโล่มีอาข่า ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับความเชื่อของอาขาดังละเอียดต่อไปนี้

1) ความเชื่อเกี่ยวกับบรรพบุรุษ

ชาวอาข่าในหมู่บ้านปากกล้วย อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย มีการนับถือบรรพบุรุษและมีความเชื่อเกี่ยวกับบรรพบุรุษจากการสัมภาษณ์ตามตัวอย่างดังนี้

นายพิชัย อภิสุนทรกุล ผู้ใหญ่บ้านของหมู่บ้านปากกล้วย (25 พฤษภาคม 2560 : สัมภาษณ์) ได้ให้สัมภาษณ์เรื่องเกี่ยวกับความเชื่อของชนเผ่าอาข่าไว้ว่า

“...ผมและครอบครัวเชื่อและนับถือบรรพบุรุษ สิ่งที่บรรพบุรุษสั่งสอน ลูกหลานทุกคนต้องทำตาม ถ้าเราไม่เชื่อไม่นับถือบรรพบุรุษเราจะกลายเป็นคนที่เนรคุณ ชีวิตไม่เจริญ และทุกเทศกาลก็มีการไหว้บรรพบุรุษตลอด...”

ภาพที่ 4 รูปบรรพบุรุษของเผ่าอาข่าในไทย

ที่มา: LI HOUIE. 2560.

จากการสัมภาษณ์และภาพที่ 4 รูปบรรพบุรุษของเผ่าอาข่าในไทยจะเห็นได้ว่า ชาวอาข่าในประเทศไทยเชื่อถือในบรรพบุรุษ สังคมอาข่าจะปลูกฝังให้ทุกคนต้องเคารพและเชื่อฟัง คำสั่งสอนของบรรพบุรุษสืบต่อกันมาจนถึงทุกวันนี้ในรอบปีหนึ่ง ๆ

ชาวอาข่าจะมีพิธีกรรมอยู่มากมายที่ต้องปฏิบัติ ซึ่งผู้อาวุโสจะจดจำและถ่ายทอดไปสู่รุ่นหลานในรุ่นต่อ ๆ มา

นายพิชัย อภิสุนทรกุล ผู้ใหญ่บ้านของหมู่บ้านปากกล้วย (25 พฤษภาคม 2560 : สัมภาษณ์) ได้ให้สัมภาษณ์เรื่องเกี่ยวกับความเชื่อของชนเผ่าอาข่า ไว้ว่า

“...พิธีกรรมต่าง ๆ ของเราก็สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ และเราก็ถ่ายทอดสู่ลูกหลานต่อไปและวิญญาณของบรรพบุรุษเป็นผู้คุ้มครองให้ครอบครัวอยู่เย็นเป็นสุข หากมีการทำผิดหรือหลบหลู่ผีบรรพบุรุษ จะทำให้เดือดร้อนจนเจ็บป่วยได้...”

ภาพที่ 5 การไหว้บรรพบุรุษของเผ่าอาข่า

ที่มา: พิชัย อภิสุนทรกุล. 2560.

จากการสัมภาษณ์และภาพที่ 5 การไหว้บรรพบุรุษของเผ่าอาข่าจะเห็นได้ว่า ชาวอาข่าที่อยู่ในประเทศไทยเชื่อถือในบรรพบุรุษ มีการสืบทอดพิธีกรรมต่าง ๆ จากบรรพบุรุษจนมาถึงปัจจุบัน และเชื่อว่าการนับถือบรรพบุรุษจะทำให้ชีวิตเจริญรุ่งเรืองหากมีการทำผิดหรือลบลบลู่ ผู้บรรพบุรุษจะทำให้เดือดร้อนจนเจ็บป่วยได้

2) ความเชื่อในศาสนา

ชาวอาข่าในหมู่บ้านปากกล้วย อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย มีบางส่วนที่นับถือศาสนาพุทธและศาสนาคริสต์ จึงมีความเชื่อตามคำสอนในศาสนาที่นับถือศรัทธาตามตัวอย่างดังนี้

นายพิชัย อภิสุนทรกุล ผู้ใหญ่บ้านของหมู่บ้านปากกล้วย (25 พฤษภาคม 2560 : สัมภาษณ์) ได้ให้สัมภาษณ์เรื่องเกี่ยวกับความเชื่อของชนเผ่าอาข่าไว้ว่า

“...ชาวอาข่าของหมู่บ้านปากกล้วยคนรุ่นหลังมีบางส่วนที่จากเคยนับถือบรรพบุรุษหันไปนับถือศาสนาพุทธและศาสนาคริสต์ ซึ่งคนส่วนนี้ส่วนใหญ่ทำงานให้โครงการแม่ฟ้าหลวงอาจได้รับอิทธิพลจากคนไทยที่ทำงานในโครงการแม่ฟ้าหลวงที่นับถือศาสนาพุทธ และส่วนหนึ่งก็หันไปนับถือศาสนาคริสต์ เนื่องจากการเปลี่ยนไปของสังคมและสิ่งแวดล้อม...”

จากการสัมภาษณ์จะเห็นได้ว่า ชาวอาข่ารุ่นหลังบางส่วนมีการเปลี่ยนไปนับถือศาสนาพุทธและศาสนาคริสต์ เนื่องจากภูมิศาสตร์ สิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนไปและได้รับอิทธิพลจากคนไทยที่ทำงานในโครงการแม่ฟ้าหลวงซึ่งเป็นคนไทย และบางส่วนก็ไม่นับถือศาสนาใดเนื่องจากเผ่าอาข่าดั้งเดิมไม่มีศาสนาก็จะนับถือเทพเจ้าตามคนไทยครอบครัว

3) ความเชื่อเกี่ยวกับพิธีกรรม

ชาวอาข่ามีการรักษาไว้ซึ่งประเพณีพิธีกรรม โดยเป็นหน้าที่ของพ่อที่ต้องสอนลูกให้จดจำบรรพบุรุษต้นตระกูลเพื่อจะได้สืบต่อตระกูลกันมารวมถึงสมาชิกในครอบครัวต้องมีส่วนร่วมในประเพณีพิธีกรรมในระดับครอบครัวและระดับชุมชน ตามมีความเชื่อว่าการประกอบประเพณีพิธีกรรมอย่างเคร่งครัดและถูกต้องชีวิตก็จะมีแต่สิ่งที่ดี ทำมาหากินได้สะดวกและมีความสุข (พิชัย อภิสุนทรกุล. 25 พฤษภาคม 2560 : สัมภาษณ์)

ในการปฏิบัติตามประเพณีพิธีกรรมในรอบปีของชาวอาข่ามีการบันทึกจากการสำรวจในพื้นที่วิจัยร่วมกับการศึกษาจากเอกสาร (“ชาวอาข่า” ม.ป.ป. : ออนไลน์) มีพิธีกรรมที่เป็นความเชื่อของชนเผ่าอาข่าดังนี้

“...ปลายเดือนกุมภาพันธ์ถึงต้นเดือนมีนาคม พิธีเก็บเมล็ดพันธุ์ข้าว

“แซ่ จี้ ซีเออ” เป็นพิธีกรรมภายในครอบครัวในการเก็บเมล็ดพันธุ์ข้าวครั้งสุดท้ายในไร่เพื่อให้ลูกหลานมีพันธุ์ข้าวไว้ ปลูกต่อไป...”

“...ในเดือนเมษายน พิธีปลูกสร้างประตู่หมู่บ้าน “ล้อ ซ่อง ตู เออ” ชาวอาข่ามีความเชื่อว่าการทำประตู่หมู่บ้านเพื่อไม่ให้ภูตผีปีศาจโรคภัยไข้เจ็บ สิ่งไม่ดีทุกชนิดเข้าสู่หมู่บ้าน และเป็นการปกป้องคุ้มครองคนในชุมชน ในทุก ๆ ปี จะมีการทำประตู่หมู่บ้านใหม่โดยใช้เวลาประกอบพิธี 1 วัน เท่านั้น...”

“...พิธีบูชาเจ้าที่ เจ้าป่า เจ้าเขา “มี ซ้อง ล้อ เออ” ชาวอาข่ามีความเชื่อที่ เจ้าที่ เจ้าป่า เจ้าเขาจะช่วยคุ้มครองดูแลชีวิตและชุมชนให้มีความอยู่เย็นเป็นสุข พิธีกรรมนี้จะใช้ เวลา 1 วัน...”

“...เดือนพฤษภาคม พิธีกำจัดศัตรูต้นข้าว “เบ่วโอะ ลอง เออ” เป็นกรรมวิธีการกำจัดศัตรูข้าวในไร่เนื่องจากด้วงดินชอบกัดกินรากข้าวอ่อนทำให้ข้าวตายไม่ เจริญเติบโต...”

“...ปลายเดือนสิงหาคมถึงต้นเดือนกันยายน ประเพณีไล่ชิงช้า “แย้ ชู้อาแผ่ว” เพื่อฉลองผลผลิตทางการเกษตรและถือได้ว่าเป็นสัญลักษณ์ประเพณีของผู้หญิง โดยประกอบพิธีด้วยกัน 4 วัน ในวันแรก “จ่าแบ” ผู้หญิงอาข่าจะแต่งกายด้วยชุดชนเผ่า ตักน้ำศักดิ์สิทธิ์ประกอบพิธีกรรม ในวันนี้จะมีการตำข้าวปุก “หอด่อง” ส่วนวันที่สอง เป็นวันสร้างชิงช้าใหญ่ เรียกว่า “หล่า ฉือ” โดยผู้ชายในหมู่บ้านจะช่วยกันและให้จ้วมา ผู้นำศาสนาเป็นผู้ไล่ก่อนแล้วจึงสร้างชิงช้าเล็ก ให้ลูกหลาน ในวันที่สาม “ล้อดา อ่าแผ่ว” เป็นวันที่เชิญแขกต่างหมู่บ้าน

ญาติมิตรมากินเลี้ยงและรับประทานอาหารร่วมกัน และวันสุดท้าย เป็นวันที่สี่ “จ่าสำ” จะไล่ชิงข้างจนตะวันตกดิน แล้วผู้นำศาสนาจะเป็นผู้มาเก็บเชือกมัดกับเสา เป็นสิ้นสุดพิธีกรรม...”

“...เดือนตุลาคม ประเพณีถอนขนไก่ “ยา จี้ อาเผ่ว” เพื่อประกอบพิธีไหว้วินญาณบรรพบุรุษที่ลงมาเยี่ยมเยียนลูกหลาน...”

“...เดือนตุลาคม พิธีอยู่กรรม “หยะ ลอง เออ” จัดเป็นเวลา 1 วัน โดยในวันนี้จะไม่มีการทำพิธีกรรมใด ๆ เป็นการแบ่งเขตระหว่างโลกมนุษย์กับโลกวิญญาณ...”

“...เดือนธันวาคม พิธีทำเหล้าจากข้าวใหม่ “แซ่ สี จี้ บ่า ฉี่ล้อ เออ” โดยการใช้ข้าวใหม่ในการเตรียมเหล้าประกอบพิธีที่จะใช้ในพิธีกรรมต่าง ๆ ของปี เพื่อใช้ในการบูชาบรรพบุรุษ...”

“...เดือนธันวาคม ประเพณีปีใหม่ลูกข้าง “ค้ำท้อผ้าเออ” จัดขึ้นเพื่อส่งท้ายปีเก่าฉลองการเปลี่ยนแปลงของวัยที่มากขึ้น ถือเป็นประเพณีของผู้ชาย โดยในวันแรกเป็นวันประกอบพิธีบูชากราบไหว้บรรพบุรุษผู้ล่วงลับไปแล้ว ส่วนวันที่สอง ผู้ชายจะเล่นลูกข้าง และวันที่สาม เป็นวันเลี้ยงฉลอง มีการดื่มเหล้าตลอดทั้งวัน...”

“...เดือนธันวาคม ประเพณีปีใหม่ไข่แดง เป็นประเพณีของการส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่ เน้นความสนุกสนานโดยจะมีการนำพืชจากธรรมชาติมาขย้อมไข่ให้เป็นสีแดงแล้วนำมาแจก เป็นของอวยพรให้กันในวันปีใหม่...”

สรุปได้ว่า ความเชื่อของชนเผ่าอาข่ามีเกี่ยวกับพิธีกรรมในเดือนต่าง ๆ เป็นความเชื่อเพื่อให้ชีวิตได้รับการคุ้มครอง ครอบครัวและชุมชนอยู่เย็นเป็นสุข ได้แสดงถึงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ และทำเกษตรได้ผลที่ดี

นายพิชัย อภิสุนทรกุล ผู้ใหญ่บ้านของหมู่บ้านปากกล้วย (25 พฤษภาคม 2560 : สัมภาษณ์) ได้ให้สัมภาษณ์เรื่องเกี่ยวกับความเชื่อของชนเผ่าอาข่าที่เกี่ยวกับพิธีไหว้ต้นไม้วัวว่า

“...ชาวอาข่าเราจะมีพิธีไหว้ต้นไม้วัว เพื่อให้คนในหมู่บ้านอยู่ดีมีสุข ปราศจากโรคภัยและให้การเพาะปลูกอุดมสมบูรณ์ดี ซึ่งจะไหว้ปีละครั้ง ในการไหว้ก็จะใช้ หมู และไก่ ไปบูชาต้นไม้วัว จะมีเฉพาะผู้ชายไปพอก ไหว้เสร็จก็จะทำกินกันที่ไหว้ต้นไม้วัวเลย กินเสร็จก็จะกลับบ้าน...”

ภาพที่ 6 การทำพิธีไหว้ต้นไม้ของชาวอาข่า

ที่มา: พิชัย อภิสุนทรกุล. 2560.

จากการสัมภาษณ์และภาพที่ 6 จะเห็นได้ว่า ชาวอาข่าที่อยู่ในประเทศไทยมีความเชื่อเรื่องพิธีการไหว้ต้นไม้ ชาวอาข่าเชื่อว่าการบูชาต้นไม้จะทำให้คนในหมู่บ้านอยู่ดีมีสุข ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บและเพาะปลูกอุดมสมบูรณ์ดี ซึ่งเชื่อว่าบูชาต้นไม้จะเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์คุ้มครองของอาข่า

นายพิชัย อภิสุนทรกุล ผู้ใหญ่บ้านของหมู่บ้านปากกล้วย (25 พฤษภาคม 2560 : สัมภาษณ์) ได้ให้สัมภาษณ์เรื่องเกี่ยวกับความเชื่อของชนเผ่าอาข่าเกี่ยวกับพิธีทำประตู่หมู่บ้านไว้ว่า

“...พิธีสร้างประตู่หมู่บ้าน เราจะจัดทำทุกปีเพื่อปกป้องไม่ให้สิ่งไม่ดีเข้ามาในหมู่บ้านและปกป้องพวกเราให้อยู่ดีมีสุข จะประกอบพิธีแค่ 1 วัน โดยผู้ชายจะเป็นคนทำไม้เพื่อไปทำประตู่...”

ภาพที่ 7 พิธีทำประตู่หมู่บ้านของชาวอาข่า

ที่มา: พิชัย อภิสุนทรกุล. 2560.

จากการสัมภาษณ์และภาพที่ 7 จะเห็นได้ว่า ชาวอาข่าที่อยู่ในประเทศไทยมีความเชื่อเกี่ยวกับพิธีสร้างประตูหมู่บ้าน ชาวอาข่าเชื่อว่าการทำพิธีสร้างประตูหมู่บ้านแล้ว จะทำให้ปกป้องไม่ให้สิ่งไม่ดีเข้ามาในหมู่บ้านให้และปกป้องพวกเราให้อยู่ดีมีสุข

นายพิชัย อภิสุนทรกุล ผู้ใหญ่บ้านของหมู่บ้านปากกล้วย (25 พฤษภาคม 2560 : สัมภาษณ์) ได้ให้สัมภาษณ์เรื่องเกี่ยวกับความเชื่อของชนเผ่าอาข่าเกี่ยวกับพิธีโล้ชิงช้าไว้ว่า

“...พิธีโล้ชิงช้า เราจะจัดขึ้นปลายเดือนสิงหาคมถึงต้นเดือนกันยายน เพื่อเป็นการฉลองผลิตผลทางการเกษตร โดยประกอบพิธีด้วยกัน 4 วัน ในวันแรกจะเป็นการไหว้บรรพบุรุษ ผู้หญิงอาข่าจะแต่งกายด้วยชุดชนเผ่า ตักน้ำศักดิ์สิทธิ์ประกอบพิธีกรรม ส่วนวันที่สองเป็นวันสร้างชิงช้าใหญ่ โดยผู้ชายในหมู่บ้านจะช่วยกันและให้ผู้นำศาสนาเป็นผู้ไถ่ก่อนแล้วจึงสร้างชิงช้าเล็กให้ลูกหลาน ในวันที่สามเป็นวันที่เชิญแขกต่างหมู่บ้าน ญาติมิตรมากินเลี้ยงและรับประทานอาหารร่วมกัน และวันสุดท้ายเป็นวันที่สี่ จะเป็นการโล้ชิงช้าตลอดทั้งวันแล้วผู้นำศาสนาจะเป็นผู้มาเก็บเชือกมัดกับเสา เป็นอันเสร็จพิธี...”

ภาพที่ 8 พิธีโล้ชิงช้าของชาวอาข่าปากกล้วย

ที่มา: พิชัย อภิสุนทรกุล. 2560.

จากการสัมภาษณ์และภาพที่ 8 จะเห็นได้ว่า พิธีโล้ชิงช้า คือ ประเพณีเทศกาลสำคัญของชาวอาข่าที่อยู่ในประเทศไทย เป็นการฉลองผลิตผลทางการเกษตร ซึ่งประกอบพิธีด้วยกัน 4 วัน และเป็นการรวมคนในหมู่บ้านมาทำกิจกรรมด้วยกัน จะทำให้เห็นได้ว่าชาวอาข่าเป็นกลุ่มคนที่อยู่ร่วมกัน และการฉลองผลิตผลทางการเกษตร ชาวอาข่าก็จะประกอบไปด้วยความเชื่อทางวัฒนธรรมของชาวอาข่า

นายพิชัย อภิสุนทรกุล ผู้ใหญ่บ้านของหมู่บ้านปากกล้วย (25 พฤษภาคม 2560 : สัมภาษณ์) ได้ให้สัมภาษณ์เรื่องเกี่ยวกับความเชื่อของชนเผ่าอาข่าเกี่ยวกับพิธีกินไข่แดงไว้ว่า

“...พิธีกินไข่แดง จะจัดขึ้นในช่วงปีใหม่ เราจะเอาไข่ไก่มาทำการย้อมสี จากพืชธรรมชาติเพื่อให้ไข่เป็นสีแดงและให้แขกที่มาแสดงความยินดี ในวันปีใหม่ ถือเป็นการอวยพรในวันปีใหม่...”

ภาพที่ 9 ไข่ที่นำมาทำการย้อมสีไข่

ที่มา: พิชัย อภิสุนทรกุล. 2560.

ภาพที่ 10 การย้อมไข่ให้เป็นสีแดง

ที่มา: พิชัย อภิสุนทรกุล. 2560.

จากข้อมูลการสัมภาษณ์และภาพที่ 10 จะเห็นว่าชาวอาข่ามีความเชื่อเกี่ยวกับสีของเครื่องเซ่นไหว้ในพิธีกรรมที่ปลูกฝังและถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ ซึ่งชาวอาข่ามีความเชื่อว่าการไหว้และบูชา ไม่ว่าจะเป็นการไหว้บรรพบุรุษ การไหว้ต้นไม้ หรือแม้แต่พิธีกรรมต่าง ๆ มีจุดประสงค์เพื่อทำให้คนในหมู่บ้านอยู่ดีมีสุข ปราศจากโรคภัย และให้การเพาะปลูกอุดมสมบูรณ์ดี

สรุปได้ว่า เผ่าอาข่าในประเทศไทย มี 3 ความเชื่อ ที่เป็นหลักสำคัญที่แสดงออกทางพิธีกรรมเป็นความเชื่อดังนี้

1) ความเชื่อเกี่ยวกับบรรพบุรุษ มีการสืบทอดพิธีกรรมต่าง ๆ จากบรรพบุรุษจนมาถึงปัจจุบันและเชื่อว่าการนับถือบรรพบุรุษจะทำให้ชีวิตเจริญรุ่งเรือง หากมีการทำผิดหรือหลบหลู่ผีบรรพบุรุษจะทำให้เดือดร้อนจนเจ็บป่วยได้

2) ความเชื่อในศาสนา ชาวอาข่ารุ่นหลังบางส่วนมีการเปลี่ยนไปนับถือศาสนาพุทธและศาสนาคริสต์ เนื่องจากภูมิศาสตร์ สิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนไป และได้รับอิทธิพลของคนที่ทำงานในโครงการแม่ฟ้าหลวงซึ่งเป็นคนไทย และบางส่วนก็ไม่นับถือศาสนาใดเนื่องจากเผ่าอาข่าดั้งเดิมไม่มีศาสนา

3) ความเชื่อเกี่ยวกับพิธีกรรม ชาวอาข่ามีความเชื่อเกี่ยวและพิธีกรรมต่าง ๆ ที่ถูกปลูกฝังและถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ ซึ่งชาวอาข่ามีความเชื่อว่าการไหว้และบูชาไม่ว่าจะเป็นการไหว้บรรพบุรุษ การไหว้ต้นไม้ หรือแม้แต่พิธีกรรมต่าง ๆ มีจุดประสงค์เพื่อให้คนในหมู่บ้านอยู่ดีมีสุขปราศจากโรคภัย และให้การเพาะปลูกอุดมสมบูรณ์ดี

จะเห็นได้ว่า ชนเผ่าอาข่าที่อพยพย้ายจากจีนเข้ามาในไทยแม้ว่าภูมิศาสตร์ที่เปลี่ยนแปลงอยู่ในสังคมที่มีวัฒนธรรมที่ต่างกัน แต่ชนเผ่าอาข่าก็ยังเอาวัฒนธรรมของตนปฏิบัติสืบต่อมาด้วยและยังดำรงชีวิตและทำพิธีกรรมต่าง ๆ ตามวัฒนธรรมเดิมของเผ่าอาข่าอย่างเข้มแข็ง

3.1.2 การแต่งกายของชนเผ่าอาข่าในประเทศไทย

ชาวเขาเผ่าอาข่าเป็นชนเผ่าที่อยู่ในตระกูลทิเบต พม่า ลักษณะร่างกายลำสันแข็งแรง ผิวเนื้อสีน้ำตาลอ่อนค่อนข้างจะคล้ำและผิวกร้าน สำหรับผู้หญิงส่วนมากจะมีรูปร่างเตี้ย ศีรษะกลม ใบหน้ารูปกลม หวีผมแฉกกลาง ผมยาวขมวดเป็นมวยไว้ข้างหลัง สวมหมวกและเครื่องประดับบนศีรษะตลอดเวลา จากข้อมูลหลาย ๆ ด้าน ผู้วิจัยได้ศึกษาการแต่งกายของชาวอาข่าไทยดังต่อไปนี้

1) การแต่งกายชาวอาข่า

จากการศึกษาข้อมูลชาวอาข่าในประเทศไทยมีลักษณะการแต่งกายที่แตกต่างกันออกเป็น 3 ลักษณะ ที่โดดเด่นชัดเจน การแต่งกายของชาวอาข่า ทั้ง 3 กลุ่มย่อย ก็คือ แบบ “อุโล้อาข่า” แบบ “โล้อ้อาข่า” และแบบ “ผาหมีอาข่า” ดังละเอียดต่อไปนี้

1.1) การแต่งกายของกลุ่ม “อุโล้อาข่า”

ผู้หญิงของกลุ่ม “อุโล้อาข่า” คือ นุ่งกระโปรงอัดกลีบสีดำหรือน้ำเงินอมดำ สนับแข้งสีน้ำเงินอมดำ ปักผ้าแถบสี เข็มขัด ผ้าปักห้อยเบี้ย เสื้อคอกลมผ่าหน้าแขนยาว ปลายแขนกุด ผ้าแถบหลากสีจากข้อศอกถึงข้อมือสาบเสื่อกุดด้วยสีแดง ด้านหลังเสื้อปักลายเรขาคณิตในกรอบเส้นตรงหลายเส้นประมาณครึ่งล่าง ด้านข้างผ่าจากชายขึ้นไป 1 คืบ ทั้ง 2 ด้าน หมวกผ้าเป็นรูปกรวยคว่ำ ยอดกรวยจะปานระดับเม็ดเงินกลมผ่าซีกขนาดต่าง ๆ กัน ตามแนวนอนสลับกับกระดุมเม็ดเล็ก ๆ แถบผ้าสีจากหน้าผากขึ้นไปกับยอดหมวกมีพู่ห้อยจากยอดหมวกลงมาหลายพู่ ลูกปัดร้อยเป็นเส้นหลากสีหลายเส้นห้อยลงมาตามขอบหมวก หน้าผาก จอนหู ประดับห้อยเหรียญเงินเก่า สายรัดคางดำด้วยลูกปัดร้อยเป็นเส้นหลายเส้นหลากสี ห่วงเงินรอบคอ แผ่นเงินกลมปิดหน้าอก

ภาพที่ 11 เสื้อผ้าผู้หญิงของกลุ่ม “อุโล้อาฮา”

ที่มา: โครงการพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติออนไลน์. 2560 : ออนไลน์.

ผู้ชายของกลุ่ม “อุโล้อาฮา” คือ สวมเสื้อแขนยาวตกแต่งด้วยผ้าหลากสี และ ปักลวดลายคล้ายของผู้หญิง แต่ตัวเสื้อจะสั้นกว่า ส่วนกางเกงคล้ายกางเกงสะดอ แต่เป็นผ้าฝ้าย ย้อมคราม หมวกทำเป็นผ้าหนาแล้วม้วนปลายสองด้านเข้าหากันแล้วเย็บติด นำผ้าฝ้ายย้อมพันอีกที ตกแต่งด้วย ฟู่สีแดง

ภาพที่ 12 การแต่งกายผู้ชายของกลุ่ม “อุโล้อาฮา”

ที่มา: โครงการพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติออนไลน์. 2560 : ออนไลน์.

1.2) การแต่งกายของกลุ่ม “โล้มีอาฮา”

ผู้หญิงของกลุ่ม “โล้มีอาฮา” คือ สวมกระโปรงอัดกลีบสีดำ หรือน้ำเงินเข้ม ใส่สนับแข้งสีน้ำเงิน เสื้อคอกลม แขนยาวผ่าหน้าสีดำหรือน้ำเงินเข้ม ยาวพอประมาณผ่าข้าง 2 ข้าง ด้านหลังเสื้อปักลายโปรง แขนเสื้อกุด แล็บสีต่าง ๆ จากข้อมือจนถึงใต้รักแร้ เข็มขัดผ้าประดับด้วย หอยเบี้ยหงายลูกเต๋อยป้า หมวกเป็นผ้าปักเม็ดเงินผ่าซีกเป็นแถวเรียงจากหน้าผากขึ้นไปหาท้ายทอย

และด้านข้าง ด้านหลังหมวกใช้กล่องเงินแบบแบนรูปสี่เหลี่ยมคางหมูหันทางด้านเล็กขึ้นบน ตกแต่งด้านข้างด้วยพวงมาลัยผ้าสีแดงพวงลูกปัดหลากสี ด้านข้างเหนือหูขึ้นไปแขวนลูกเงินกลมโปร่งข้างละหลาย ๆ ลูก ห้อยเหรียญเงินโบราณตามจอนผมลงไป มีสายรัดคางทำจากลูกปัดหลากสี ประดับด้วยห่วงเงินที่บริเวณหน้าอก คอ และลูกเดือยตามแบบของอีโก้

ผู้ชายของกลุ่ม “โล้มีอาซ่า” คือ เสื้อของบุรุษและเด็กชายมีลายปักประดับชายเสื้อโดยรอบและรอบตะเข็บข้างทั้งซ้ายขวา หรือบางที่ไม่มีปักชายเปลี่ยนเป็นปักประดับอย่างงดงามที่ส่าบนหน้า

ภาพที่ 13 เสื้อผ้าผู้หญิงของกลุ่ม “โล้มีอาซ่า”

ที่มา: โครงการพิพิธภัณฑ์ชนเผ่าออนไลน์. 2560 : ออนไลน์.

ภาพที่ 14 การแต่งกายของกลุ่ม “โล้มีอาซ่า”

ที่มา: โครงการพิพิธภัณฑ์ชนเผ่าออนไลน์. 2560 : ออนไลน์.

1.3) การแต่งกายของกลุ่ม “ผาหม้ออาข่า”

ผู้หญิงของกลุ่ม “ผาหม้ออาข่า” คือ ใส่กระโปรงอัดกลีบสีน้ำเงินหรือดำ เสื้อสีดำหรือน้ำเงิน คอกลม ผ่าหน้า แขนยาว กู้้นผ้าสีต่าง ๆ จากข้อมือถึงใต้รักแร้ สนับแข้งสีดำหรือน้ำเงิน ปักลายเหมือนกับลายปักเสื้อด้านหลัง บริเวณหน้าอกตกแต่งด้วยแผ่นเงินเล็กบ้างใหญ่บ้าง หมวกผ้าประดับด้วยเม็ดเงินกลมผ่าซี่กรอบศีรษะ แนวหูประดับเงินเหรียญเก่า มีสายรัดคางเป็นเงิน และลูกปัดหลากสี

ผู้ชายของกลุ่ม “ผาหม้ออาข่า” คือ เสื้อผู้ชายตัวยาวกว่าอาข่ากลุ่มอื่นเย็บด้วยแถบผ้ากั้นขาวเรียงซ้อนกันอาจติดกระดุมหน้าหรืออ้อมไปติดกระดุมข้างซ้าย มักประดับสาบหน้าด้วยเหรียญเงินหรือสร้อยเงินร้อยลูกกระพรวน กางเกงก็คล้ายกับกลุ่มอื่น

ภาพที่ 15 เสื้อผ้าผู้หญิงของ “ผาหม้ออาข่า”

ที่มา: โครงการพิพิธภัณฑสถานผ้าออนไลน์. 2560 : ออนไลน์.

ภาพที่ 16 การแต่งกายของกลุ่ม “ผาหม้ออาข่า”

ที่มา: โครงการพิพิธภัณฑสถานผ้าออนไลน์. 2560 : ออนไลน์.

สรุปได้ว่า ชาวอาข่าในประเทศไทยมีลักษณะการแต่งกายที่โดดเด่นชัดเจนมี 3 ลักษณะ การแต่งกายของชาวอาข่าแต่ละกลุ่มมีรูปแบบเสื้อผ้าที่คล้ายคลึงกันจะแตกต่างกัน คือ ที่หมวกในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาชาวอาข่าในหมู่บ้านปากกล้วย อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย โดยในหมู่บ้านปากกล้วย 98% เป็นโล่มีอาข่า มีการแต่งกายดังละเอียดจากการสัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

นายพิชัย อภิสุนทรกุล ผู้ใหญ่บ้านของหมู่บ้านปากกล้วย (25 พฤษภาคม 2560 : สัมภาษณ์) ได้ให้สัมภาษณ์เรื่องเกี่ยวกับความเชื่อของชนเผ่าอาข่าไว้ว่า

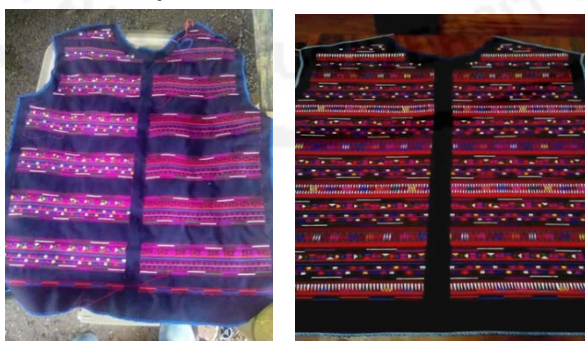
“...เสื้อผ้าที่ใส่จะเป็นผ้าฝ้าย ในสมัยของพ่อแม่ผมเสื้อผ้าที่ใส่จะทอขึ้นเองกับมือหมดและปักลายต่าง ๆ เอง ในปัจจุบันจะไปซื้อผ้ามาและมาปักลายเอง...”

ภาพที่ 17 เสื้อที่ใช้ในการแต่งกายของผู้หญิงกลุ่ม “โล่มีอาข่า”

ที่มา: พิชัย อภิสุนทรกุล. 2560.

ภาพที่ 18 เสื้อที่ใช้ในการแต่งกายของผู้ชายกลุ่ม “โล่มีอาข่า”

ที่มา: พิชัย อภิสุนทรกุล. 2560.

จากการสัมภาษณ์และภาพที่ 17-18 จะเห็นได้ว่า เสื้อของชนเผ่าโล่มีอาข่าในประเทศไทย ในสมัยก่อนเครื่องแต่งกายผลิตโดยทอผ้าเองและปักลายบนเสื้อ ในปัจจุบันไม่ได้ทอผ้าเองใช้วิธีซื้อผ้ามา แต่ยังมีปักลายเอง

2) การแต่งกายของชนเผ่าอาข่าในวันสำคัญ

การแต่งกายของชนเผ่าในวันสำคัญ เช่น วันปีใหม่ วันแต่งงาน วันเทศกาลต่าง ๆ ของชนเผ่า เป็นต้น ชาวอาข่าก็จะแต่งตัวใส่ชุดประจำชนเผ่าทั้งผู้ชายและผู้หญิงก็จะแต่งตัวอย่างสวยงาม

นายพิชัย อภิสุนทรกุล ผู้ใหญ่บ้านของหมู่บ้านปากกล้วย (25 พฤษภาคม 2560 : สัมภาษณ์) ได้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับการแต่งกายไว้ว่า

“...การแต่งกายของชาวอาข่า แต่ละกลุ่มเสื้อผ้าจะมีรูปแบบที่คล้ายคลึงกัน จะแตกต่างกันตรงที่หมวกในหมู่บ้านปากกล้วยทั้งหมด เป็นแบบโล่มีอาข่า ในวันสำคัญจะแต่งชุดประจำเผ่าของเราเอง ในวันปกติที่ไม่ใช่เทศกาลก็จะแต่งตัวตามปกติเหมือนคนไทยทั่วไป จะมีแต่คนที่สูงอายุเท่านั้นที่แต่งชุดอาข่า แต่จะไม่ใส่เครื่องประดับมากมาย ...”

ภาพที่ 19 ชุดแต่งกายของผู้หญิงโล่มีอาข่าในหมู่บ้านปากกล้วยในวันสำคัญ

ที่มา: พิชัย อภิสุนทรกุล. 2560.

ภาพที่ 20 การแต่งกายของชาวโล่มีอาข่าในหมู่บ้านปากกล้วย ในวันแต่งงาน

ที่มา: พิชัย อภิสุนทรกุล. 2560.

จากการสัมภาษณ์และภาพที่ 19-20 จะเห็นได้ว่า การแต่งกายของชนเผ่าอาข่าในวันสำคัญจะแตกต่างจากวันปกติ ในวันสำคัญจะแต่งตัวใส่ชุดประจำชนเผ่า และแต่งด้วยเครื่องประดับอย่างครบถ้วน และทำให้ตัวเองสวยดูดีที่สุดในหมู่บ้าน

ภาพที่ 21 การแต่งกายคนสูงอายุของชาวโลมีอาข่าในหมู่บ้านปากกล้วย

ที่มา: LI HOUJIE. 2560.

ภาพที่ 22 การทำเย็บเสื้อผ้าปกลายเองของชาวโลมีอาข่าในหมู่บ้านปากกล้วย

ที่มา: LI HOUJIE. 2560.

ภาพที่ 23 ผ้าที่ปักลายเองของชาวโลมีอาข่าในหมู่บ้านปากกล้วย

ที่มา: LI HOUJIE. 2560.

จากการสัมภาษณ์และรูปภาพที่ 21-23 จะเห็นว่าการแต่งกายของเผ่าอาข่าในหมู่บ้านปากกล้วย เสื้อผ้าจะทำมาจากผ้าฝ้าย เมื่อก่อนจะทำขึ้นมาใช้เอง ปัจจุบันจะซื้อมาและนำมาปักลายเอง ผู้ชายจะใส่กางเกงสีดำ เสื้อสีดำปักลวดลาย โปกผ้าสีแดงที่หัว เข็มขัดเงิน ผู้หญิง เสื้อสีดำปักลวดลาย กระโปรงสั้นสีดำ โดยใส่เครื่องประดับบนหมวกซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นเหรียญเงินและเครื่องประดับหน้าอกโดยทำมาจากโลหะเงิน

3) เครื่องประดับศีรษะของหญิงอาข่าในประเทศไทย

หญิงอาข่าจะไว้ผมยาวหวีเสกกลางป้ายลงมาปกใบหูทั้ง 2 ข้าง นำไปรวมกันตรงต้นคอหลังแล้วมัดปลายผมม้วนขึ้นไปเป็นก้อนกลม ๆ เล็ก ๆ เป็นจุกบนศีรษะแล้วสวมหมวกทับไว้ จากข้อมูลหลาย ๆ ด้าน ผู้วิจัยได้ศึกษาเครื่องประดับศีรษะของชาวอาข่าไทยดังต่อไปนี้

หมวกของหญิง “โล้มีอาข่า”

หมวกของหญิง “โล้มีอาข่า” มีแผ่นเงินรูปสี่เหลี่ยมคางหมูเซตขึ้นมาทางด้านหลัง ด้านหน้าแต่งด้วยแถวลูกปัดสลับกับแถวกระดุมเงินล้อมกรอบใบหน้าด้วยลูกบอลเงิน เหรียญ และลูกปัดห้อยเป็นสายประพ่า

ภาพที่ 24 หมวกของหญิงโล้มีอาข่า

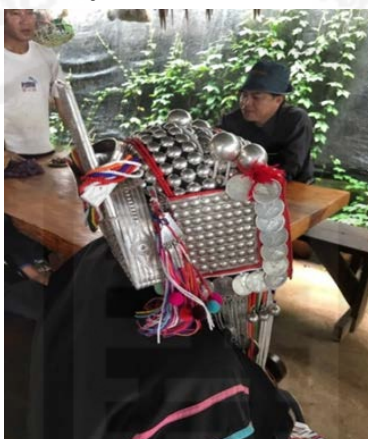
ที่มา: โครงการพิพิธภัณฑสถานเผ่าออนไลน์. 2560 : ออนไลน์.

จากข้อมูลจะเห็นว่าเครื่องประดับศีรษะของชาวเขาเผ่าอาข่าในประเทศไทย ซึ่งจะ เป็นหมวกที่ประดับตกแต่งด้วยเหรียญเงิน กระดุมเงิน มีลักษณะที่แตกต่างตามแบบของแต่ละอาข่า หมวกของหญิงอาข่า เป็นสิ่งที่มีค่ามากต้องเก็บรักษาไว้อย่างดี

นายพิชัย อภิสุนทรกุล ผู้ใหญ่บ้านของหมู่บ้านปากกล้วย (25 พฤษภาคม 2560 : สัมภาษณ์) ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า

“...หมวกของผู้หญิงจะหนักมาก 4-5 กิโลกรัม ถ้าเป็นเงินแท้จะมีมูลค่าถึงเป็นแสน ถ้าไม่ใช่เทศกาลหรือวันสำคัญเขาจะไม่เอามาใส่ เก็บไว้และรักษาไว้อย่างดี เนื่องจากเครื่องประดับที่หมวกจะเป็นพวกเงินแลเหรียญรุ่นเก่าที่หายาก จึงเป็นที่ต้องการของคนหลายคน เคยมีหมวกของคนของเราเคยหายแล้ว ต้องเก็บรักษาดี ๆ...”

ภาพที่ 25 หมวกของผู้หญิงโล่มีอาฮาในหมู่บ้านปากกล้วย

ที่มา: LI HOUJIE. 2560.

ภาพที่ 26 เครื่องประดับของหมวก

ที่มา: LI HOUJIE. 2560.

จากการสัมภาษณ์จะเห็นได้ว่าการแต่งกายของผู้หญิงชาวอาฮาในประเทศไทยหมวกเป็นเครื่องประดับที่มีมูลค่ามากที่สุด ผู้หญิงชาวอาฮาจะเก็บรักษาไว้เป็นอย่างดี เอาออกมาใส่แค่เทศกาลหรือวันสำคัญ แสดงให้เห็นถึงชาวอาฮาให้ความสำคัญต่อศีรษะมากและแสดงให้เห็นถึงความสำคัญกับบทบาทของสตรีในสังคมอาฮา

สรุปได้ว่า เผ่าอาข่าในประเทศไทยมีการแต่งกายที่ตามแบบของกลุ่ม 3 กลุ่ม คือ อู๋โล้อ่าฮา โล้มี้อ่าฮา และผาหม้อฮา โดยทั้ง 3 กลุ่ม การแต่งกายของเสื้อผ้าจะมีลักษณะที่คล้ายคลึงกันทั้งผู้หญิง และผู้ชาย แต่จะมีที่แตกต่างอย่างเห็นได้ชัด คือ หมวกของผู้หญิงของแต่ละกลุ่ม หมวกของหญิงอู๋โล้อ่าฮา จะมีสามชั้น ชั้นล่างกว้างกลม ชั้นบนเล็กแหลมสูงขึ้นไป หมวกของหญิงโล้มี้อ่าฮา มีแผ่นเงินรูปสี่เหลี่ยมคางหมูขีดขึ้นมาทางด้านหลัง และหมวกของหญิงผาหม้อฮา มีรูปคล้ายหมวกเกราะของนักรบโบราณ ซึ่งหมวกทั้งสามกลุ่มก็จะประดับตกแต่งด้วยกระดุมเงินและโลหะเงินในหมู่บ้านปากกล้วย ก็จะเป็นโล้มี้อ่าฮาเป็นสาวใหญ่

จะเห็นได้ว่า การแต่งกายของชาวอาข่าในไทยเป็นการแต่งกายที่สวยงาม แสดงให้เห็นถึงศิลปวัฒนธรรมของชาวอาข่า มีจิตสร้างสรรค์ โดยเฉพาะเครื่องประดับศีรษะเป็นที่โดดเด่นที่สุดของชุดแต่งกาย แสดงให้เห็นถึงชาวอาข่ามีฝีมือที่ยอดเยี่ยมในการทำ และภูมิปัญญาของชาวอาข่าในประเทศไทย

3.2 วัฒนธรรมด้านความเชื่อและการแต่งกายของชนเผ่าฮาหนีในสาธารณรัฐประชาชนจีน

3.2.1 ความเชื่อของชนเผ่าฮาหนีในสาธารณรัฐประชาชนจีน

ชนเผ่าฮาหนีของสาธารณรัฐประชาชนจีน เชื่อว่าทุกสิ่งทุกอย่างในโลกนี้ก็มีจิตวิญญาณ และผู้วิจัยได้แยกประเด็นความเชื่อของเผ่าฮาหนีแบ่งออกได้เป็น 3 แบบ คือ ความเชื่อธรรมชาติ ความเชื่อจิตวิญญาณและเทพเจ้า, ความเชื่อบรรพบุรุษ ดังรายละเอียดดังนี้

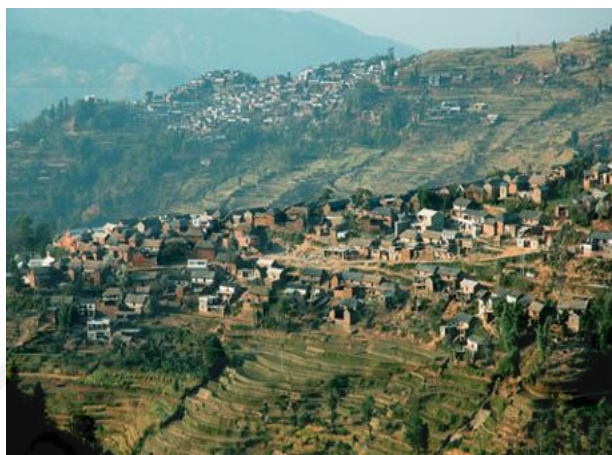
1) ความเชื่อธรรมชาติ

ชาวฮาหนีมีความเชื่อเกี่ยวกับธรรมชาติในด้านภูเขา น้ำ ต้นไม้ พระอาทิตย์ พระจันทร์ เป็นต้น เพราะได้อยู่กับธรรมชาติมาโดยตลอด ข้อมูลซึ่งได้จากการสัมภาษณ์มีดังตัวอย่างต่อไปนี้

ชาวฮาหนีในหมู่บ้านเหเจียหยินที่คนสืบทอดวัฒนธรรมฮาหนี โจวเสี่ยวลู (周小璐 Zhouxiaolu) (16 เมษายน 2560 : สัมภาษณ์) ได้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับความเชื่อการอยู่กับธรรมชาติที่เป็นภูเขาสูงไว้ว่า

“...ชาวฮาหนีพวกเราชอบอาศัยอยู่บนยอดเขา ไม่ชอบอยู่ที่ราบ เพราะอยู่บนที่สูงสามารถมองได้ไกล การอยู่บนยอดเขาตลอดทั้งปี มีอากาศที่เหมาะสมทำให้คนอยู่สบายไม่หนาวมากและไม่ร้อนมาก ผู้คนก็ไม่ค่อยเจ็บป่วยอยู่บนเขาก็อุดมสมบูรณ์ไปด้วยพืช...”

ภาพที่ 27 หมู่บ้านชาวฮาหนีตั้งอยู่บนเขา

ที่มา: LI HOUJIE. 2560.

จากการสัมภาษณ์จะเห็นได้ว่า ชาวฮาหนีชอบอาศัยอยู่บนยอดเขา ไม่ชอบอยู่ที่ราบ เพราะว่าชาวฮาหนีเชื่อว่าการอาศัยอยู่บนยอดเขาแล้วจะไม่เจ็บป่วย เพราะมีอากาศบริสุทธิ์ และมีแสงแดด แล้วชาวฮาหนีก็รู้ว่าอยู่บนยอดเขาธรรมชาติจะเต็มไปด้วยอุดมสมบูรณ์ แสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาในการเลือกถิ่นที่อยู่ของชาวฮาหนี

ชาวฮาหนีในหมู่บ้านเหยียหยิน (16 เมษายน 2560 : สัมภาษณ์) ที่ได้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับความเชื่อธรรมชาติที่เป็นแหล่งน้ำไว้ว่า

“...น้ำเป็นสิ่งที่จำเป็นของการดำรงชีวิต ชาวฮาหนีก็ทำการเกษตรเป็นหลัก ซึ่งไกลจากน้ำไม่ได้ ดังนั้นตอนที่เราก่อตั้งหมู่บ้านเราก็จะเลือกพื้นที่ ที่มีน้ำและอยู่บนเขาก็มีน้ำตลอดเป็นเหตุให้ชาวฮาหนีชอบอยู่บนเขา...”

ภาพที่ 28 ทุ่งนาขั้นบันไดของชาวฮาหนี

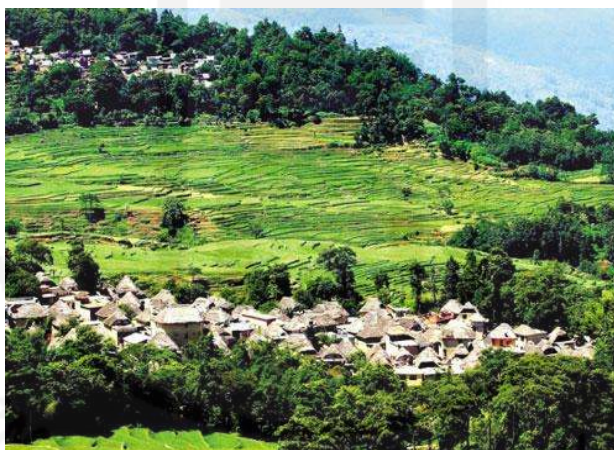
ที่มา: LI HOUJIE. 2560.

จากการสัมภาษณ์และภาพที่ 29 จะเห็นได้ว่า ชาวฮาหนีเลือกอาศัยอยู่กับแหล่งน้ำ เพราะมีความเชื่อว่าชีวิตคนเราขาดน้ำไม่ได้ ต้องดื่มน้ำทุกวัน ต้องใช้น้ำทุกวัน และการทำเกษตร ก็ต้องใช้น้ำเช่นกัน จึงพบเห็นว่าการทำนาขั้นบันไดของชาวฮาหนีบนภูเขาสูงและใช้ภูมิปัญญาทำนา ที่มีน้ำใช้ตลอดปี

ชาวฮาหนีในหมู่บ้านเหจียหยินที่ (16 เมษายน 2560 : สัมภาษณ์) ได้ให้สัมภาษณ์ เกี่ยวกับความเชื่อไว้ว่า

“...พวกเราอาศัยอยู่บนเขาที่มีป่าเขียวชอุ่มจะทำให้สภาพแวดล้อม ของพวกเราเต็มไปด้วยความอุดมสมบูรณ์ เพราะฉะนั้นสำหรับ ชาวฮาหนีต้นไม้จึงเป็นสิ่งสำคัญ ชาวฮาหนีเชื่อว่าต้นไม้จะปกป้อง และมีประโยชน์ต่อมนุษย์...”

ภาพที่ 29 รอบหมู่บ้านของชาวฮาหนีมีป่าที่อุดมสมบูรณ์

ที่มา: LI HOUJIE. 2560.

จากการสัมภาษณ์และภาพที่ 30 จะเห็นได้ว่า ต้นไม้ในความหมายของ ชาวฮาหนี คือความอุดมสมบูรณ์เป็นธรรมชาติแวดล้อมที่สำคัญ มีพลังปกป้องกันดูแลมนุษย์ได้ ดังนั้นเหตุผลที่ ชาวฮาหนีนับถือต้นไม้เพราะว่าได้อาศัยอยู่บนภูเขา ถ้ามีป่าไม้แล้วจะทำให้ธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ เมื่อ ชาวฮาหนีอยู่บนเขาถ้ามีธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ก็จะทำมาหากินได้ง่าย หากภูเขาไม่อุดมสมบูรณ์ก็จะ ทำมาหากินลำบาก

สรุปได้ว่าการใช้ชีวิตประจำวันของเผ่าฮาหนี ใกล้ชิดกับธรรมชาติ จึงมีความเชื่อและ นับถือสิ่งที่มีในธรรมชาติเหล่านี้เป็นความเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิต การทำเกษตรด้วย ดังนั้นจึงนับ ถือสิ่งต่าง ๆ ที่รอบตัว ชาวฮาหนีคิดว่าจะมีโชคมีลาภและสิ่งเหล่านี้สามารถป้องกันตนได้

2) ความเชื่อจิตวิญญาณและเทพเจ้า

ความเชื่อจิตวิญญาณมีบทบาทสำคัญในความเชื่อของชาวฮานี ชาวฮานีเชื่อว่าคนเรามี 12 ขวัญ แต่ละขวัญก็มีหน้าที่ของตัวเอง ถ้ามีครบ 12 ขวัญ คนเราก็จะอยู่เป็นสุขสบาย ถ้าไม่ครบ 12 ขวัญ ก็จะเป็นไข้ไม่สบาย จึงต้องมีพิธีเรียกขวัญเพื่อให้มีขวัญครบทั้ง 12 ขวัญ เป็นความเชื่อที่สำคัญที่ได้สืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษ เป็นความเชื่อดั้งเดิมของชาวฮานีในการทำเกษตรและการก่อตั้งหมู่บ้านเป็นหลัก มีการทำพิธีบูชาฟ้า บูชาดิน และบูชามังกร โดยเฉพาะพิธีบูชาต้นไม้มังกรจะเป็นพิธีที่สำคัญที่สุดของชาวฮานี ข้อมูลซึ่งได้จากการสัมภาษณ์มีดังตัวอย่างต่อไปนี้

ชาวฮานีในหมู่บ้านเหยียนเหยียน โจวกั๋วอัน (周国安 Zhouguoan) (16 เมษายน 2560 : สัมภาษณ์) ได้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับความเชื่อจิตวิญญาณและเทพเจ้าไว้ว่า

“...ชาวฮานีมีความเชื่อของตัวเอง พวกเราเชื่อว่ามีเทพเจ้าแห่งฟ้า เทพเจ้าแห่งดิน เทพเจ้าบรรพบุรุษ จะคอยปกป้องและคุ้มครองพวกเราให้อยู่ดีมีสุข ดังนั้นเมื่อถึงวันสำคัญเราก็จะจัดพิธีบูชาฟ้า บูชาดินและบูชาบรรพบุรุษ ขอขอบคุณที่พวกเขาคุ้มครองเรามาตลอด...”

จากการสัมภาษณ์จะเห็นได้ว่า การบูชาเทพเจ้าเป็นวัฒนธรรมของเผ่าฮานีที่สำคัญและซับซ้อนที่สุด จะประกอบไปด้วย 3 เทพเจ้า คือ เทพเจ้าฟ้า เทพเจ้าดิน และเทพเจ้าบรรพบุรุษ การทำพิธีการบูชาจะทำให้คนฮานีมีความสุขสบายใจ และดำเนินชีวิตโดยปราศจากความกังวล

ชาวฮานีในหมู่บ้านเหยียนเหยียน หลี่ เกินโหยว (李庚有 Ligengyou) (16 เมษายน 2560 : สัมภาษณ์) ได้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับความเชื่อไว้ว่า

“...พิธีบูชาต้นไม้มังกรเป็นพิธีที่สำคัญที่สุดของเผ่าฮานี เผ่าฮานีมีพิธีกรรมบูชาต้นไม้มังกรตั้งแต่หนึ่งพันปีที่แล้ว เพราะมังกรเป็นเทพเจ้าคุ้มครองที่อยู่ในจิตใจของเผ่าฮานี และเป็นสัญลักษณ์ของน้ำฝน พิธีบูชาต้นไม้มังกรก็เพื่อที่จะขอฝน เผ่าฮานีเป็นเผ่าที่ทำเกษตรและน้ำก็เป็นสิ่งสำคัญ ดังนั้นทุก ๆ ปีเผ่าฮานีทุกหมู่บ้านต้องทำพิธีบูชาต้นไม้มังกร แต่จุดประสงค์ที่แท้จริงก็คือการอนุรักษ์ป่าไม้ อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม...”

จากการสัมภาษณ์จะเห็นได้ว่า ชาวฮานีในสาธารณรัฐประชาชนจีน มีการทำพิธีบูชาต้นไม้มังกรเพราะมีความเชื่อว่ามังกรเป็นเทพเจ้าคุ้มครอง เป็นสัญลักษณ์ของน้ำฝน ชาวฮานีจึงทำพิธีบูชาต้นไม้มังกรเพื่อขอให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์คุ้มครองและเพื่อที่ขอฝนมาทำการเกษตร เพราะชาวฮานีเป็นเกษตรกรทำการเกษตรเป็นหลัก

“...มังกรเป็นสัญลักษณ์ของน้ำฝน พิธีบูชาต้นไม้มังกรเป็นพิธีบูชาขอฝน เผ่าฮานีอาศัยอยู่บนเขา ซึ่งน้ำจะไม่มีตลอด การทำเกษตร

น้ำจึงมีความสำคัญ การที่อาศัยอยู่บนเขาต้องพึ่งพาธรรมชาติ ซึ่งเผ่าฮาหนีเชื่อว่าเทพเจ้ามังกรเป็นคนควบคุมน้ำฝน จึงมีพิธีกรรมบูชาต้นไม้มังกรเกิดขึ้น ซึ่งพิธีบูชาต้นไม้มังกรจึงเป็นพิธีกรรมทางความเชื่อของเผ่าฮาหนี การที่นับถือเทพเจ้ามังกรมีตั้งแต่หนึ่งพันปีที่แล้ว ในปัจจุบันเผ่าฮาหนียังเชื่อว่าเทพเจ้ามังกรยังคุ้มครองให้พวกเรามีความปลอดภัย เจริญรุ่งเรือง ดังนั้น การทำพิธีบูชาต้นไม้มังกร จึงเป็นพิธีที่สำคัญที่สุดของเผ่าฮาหนี...” (Ma zhouying. 2013-4-1)

จากข้อมูลเห็นได้ว่า พิธีบูชาต้นไม้มังกรเป็นพิธีสำคัญที่สุดของเผ่าฮาหนี และเผ่าฮาหนีมีความเชื่อเกี่ยวกับเทพเจ้ามังกร ซึ่งการบูชาต้นไม้มังกร ก็คือ การบูชาเทพเจ้ามังกร จากข้อมูลทราบว่า เผ่าฮาหนีนับถือเทพเจ้ามังกรมีตั้งแต่หนึ่งพันปีที่แล้ว แสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมทางความคิดของเผ่าฮาหนีที่มีมาเก่าแก่ดังตัวอย่างต่อไปนี้

พิธีการบูชาต้นไม้มังกร

“...พิธีบูชาต้นไม้มังกร จะเป็นพิธีที่สำคัญที่สุดของชาวฮาหนี ภาษาฮาหนี เรียกว่า “จี หลง” (Jilong) ชาวฮาหนีแต่ละหมู่บ้านจะมีต้นไม้มังกรประจำหมู่บ้าน ซึ่งเป็นต้นไม้ใหญ่ที่ชาวฮาหนีเลือกเอาไว้ก่อนที่จะสร้างหมู่บ้าน ใน 1 ปี จะมีพิธีบูชาสองครั้ง คือ เดือนที่ 1 กับเดือนที่ 3...”

“...เดือนที่ 1 จะเป็นการบูชาต้นไม้มังกรเพื่อขอให้สิ่งไม่ดีออกไปจากหมู่บ้านและขอให้คนในหมู่บ้านมีความเจริญรุ่งเรือง วันทำพิธีจะใช้หมู 1 ตัว ฆ่าตายแล้วเอาไปวางไว้ใต้ต้นไม้และครอบครัวแต่ละครอบครัวต้องมีผู้ชาย 1 คน เข้าร่วมพิธีบูชาซึ่งแต่ละคนจะถือข้าวเหนียวมา 1 ถ้วย ที่มี 3 สี ประกอบด้วย สีแดง สีเหลือง สีขาว และรูป 1 กำวางไว้ที่โต๊ะบูชา หลังจากไว้เสร็จทุกคนที่มาไหว้ ก็จะฆ่าหมูแบ่งกันและทำกินกัน มีการดื่มเหล้าฉลองกันในที่บูชา กินเสร็จถือว่าเสร็จพิธี จึงแยกย้ายเดินทางกลับบ้าน...”

“...เดือนที่ 3 จะเป็นการบูชาต้นไม้มังกรเพื่อขอให้การเพาะปลูกอุดมสมบูรณ์ การบูชาก็จะมีลักษณะเหมือนกับเดือนที่ 1 ของเช่นไหว้ก็เหมือนเดิม แต่จะมีไก่เพิ่มเข้ามา พิธีกรรมทุกอย่างเหมือนกับเดือนที่ 1...”

ภาพที่ 30 พิธีการไหว้ต้นไม้มังกรของเดือนที่ 1

ที่มา: LI HOUJIE. 2560.

ภาพที่ 31 พิธีการไหว้ต้นไม้มังกรของเดือนที่ 3

ที่มา: LI HOUJIE. 2560.

จากข้อมูลการสัมภาษณ์และภาพที่ 30-31 เห็นได้ว่า การทำพิธีการไหว้ต้นไม้มังกรของเผ่าฮานี ใน 1 ปี จะมีการกำหนดทำพิธีบูชาสองครั้ง คือ เดือนที่ 1 กับเดือนที่ 3 ซึ่งเดือนที่ 1 จะเป็นการบูชาต้นไม้มังกรเพื่อขอให้สิ่งไม่ดีออกไปจากหมู่บ้าน และขอให้คนในหมู่บ้านมีความเจริญรุ่งเรือง เดือนที่ 3 จะเป็นพิธีบูชาต้นไม้มังกรเพื่อขอให้การเพาะปลูกอุดมสมบูรณ์

จากข้อมูลและการสัมภาษณ์สรุปได้ว่า ความเชื่อจิตวิญญาณและเทพเจ้ามีบทบาทสำคัญในความเชื่อของชาวฮาหนี ชาวฮาหนีเชื่อว่า โลกนี้คนเรามีจิตวิญญาณ มีเทพเจ้าคุ้มครองโดยตลอดและชาวฮาหนีก็เชื่อว่าเมื่อทำพิธีบูชาแล้วจะทำให้คนฮาหนีมีความสุขความสบายใจ ซึ่งทำให้เห็นถึงชาวฮาหนีมีวัฒนธรรมที่หลากหลายและมีวัฒนธรรมทางความเชื่อที่สืบทอดกันมาเป็นเวลายาวนาน

3) ความเชื่อบรรพบุรุษ

ความเชื่อบรรพบุรุษเป็นความเชื่อที่สำคัญของเผ่าฮาหนี ไม่ว่าจะกลุ่มใดนับตั้งแต่โบราณถึงปัจจุบันจะมีการเรียงลำดับวงศ์ตระกูลของบรรพบุรุษจากอดีตถึงปัจจุบันเป็นการสืบทอดสายสกุลจากพ่อสู่ลูก โดยใช้คำสุดท้ายของชื่อพ่อมาเป็นคำแรกในการตั้งชื่อลูก สืบทอดลำดับไปเรื่อย ๆ และชาวฮาหนีเชื่อว่า บรรพบุรุษตายแล้วแต่วิญญาณยังอยู่ในสุสาน ดังนั้นชาวฮาหนีจึงมีการไหว้บรรพบุรุษมาตลอด การไหว้บรรพบุรุษของชาวฮาหนีจะจัดในวันเซ็งเม้ง ลูกหลานที่อยู่ที่ได้ก็ต้องกลับบ้านเพื่อไปไหว้บรรพบุรุษของตนเอง โดยมีเครื่องเซ่นไหว้พวกไก่ ผลไม้ ขนม นำไปไหว้ที่สุสานของบรรพบุรุษของตน ข้อมูลซึ่งได้จากการสัมภาษณ์มีดังตัวอย่างต่อไปนี้

ชาวฮาหนีในหมู่บ้านเหยียนเหยียน เหยียนสื่อเหนิง (钱拾能 Qianshineng) (16 เมษายน 2560 : สัมภาษณ์) ได้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับความเชื่อไว้ว่า

“...ในวันเทศกาลเซ็งเม้งของทุกปี พวกเราก็จะไปไหว้บรรพบุรุษที่สุสาน ชาวฮาหนีเชื่อว่า คนที่ตายไปแล้ว วิญญาณของเขายังอยู่กับเราตลอด และจะคอยคุ้มครองปกป้องเรา ถ้าเรามาไหว้บรรพบุรุษแล้วลูกหลานของเราก็จะอยู่เย็นเป็นสุข ดังนั้นพวกเราไปไหว้บรรพบุรุษเพื่อ หนึ่งคือเป็นอนุสรณ์ สองคือการอธิษฐานขอให้บรรพบุรุษคุ้มครองลูกหลานให้อยู่อย่างปลอดภัยและราบรื่น...”

ภาพที่ 32 พิธีการไหว้บรรพบุรุษของชาวฮาหนี

ที่มา: LI HOUJIE. 2560.

จากการสัมภาษณ์และภาพที่ 32 จะเห็นได้ว่า ชาวฮาหนีมีความเชื่อเรื่องการนับถือบรรพบุรุษ ซึ่งการนับถือบรรพบุรุษจะทำให้มีความสุข ในการไหว้บรรพบุรุษชาวฮาหนีจะเตรียมของ เช่น ไหว้ ประกอบไปด้วย ไก่ ผลไม้ ข้าวเหนียวสีเหลือง น้ำบูหรี ของหวานพวกเค้ก ลูกอม และจะจุดธูปรอบสุสานของบรรพบุรุษ เผากระดาษเงินกระดาษทอง หลังจากที่ทำพิธีไหว้เสร็จ อาหารที่นำมาไหว้ก็จะแบ่งให้ลูกหลานกินกัน

สรุปได้ว่า เผ่าฮาหนีเป็นเผ่าที่มีความเชื่อเรื่องของธรรมชาติตามสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยมีความเชื่อเรื่องจิตวิญญาณ เทพเจ้า และความเชื่อบรรพบุรุษ เผ่าฮาหนีนับถือบรรพบุรุษอย่างมาก ซึ่งจะเห็นได้ว่าชาวฮาหนีมีวัฒนธรรมของตนที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษเป็นเวลายาวนาน และชาวฮาหนีก็ทำพิธีกรรมอย่างจริงจังสืบทอดมาจากอดีตจนถึงปัจจุบัน จะเห็นได้ว่า ชาวฮาหนีมีวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์แตกต่างจากชนเผ่าอื่น

3.2.2 การแต่งกายของชนเผ่าฮาหนีในสาธารณรัฐประชาชนจีน

ชนเผ่าฮาหนีเป็นชนเผ่าสำคัญของมณฑลยูนนานในสาธารณรัฐประชาชนจีน เผ่าฮาหนีของมณฑลยูนนานส่วนใหญ่จะกระจายอยู่ 5 ที่ คือ เขตปกครองตนเองหงเหอ (Honghe) เขตเมืองซือเหมา (Simao) เขตปกครองตนเองชาวไตในแคว้นสิบสองปันนา เขตการปกครองตนเองผู่เอ้อ (Puer) และเขตปกครองตนเองลาหู่/ว้าที่เมืองหลานซาง (Lancang)

การแต่งกายของชนเผ่าฮาหนี ผ้าที่ใช้ทำเสื้อผ้าส่วนใหญ่จะเป็นผ้าฝ้ายที่ทอขึ้นเองแล้วย้อมสีดำ เสื้อผ้าของชนเผ่าฮาหนีจะใช้สีดำเป็นหลัก เพราะมีความเชื่อว่าสีดำเป็นสีมงคล สีมียชีวิต และสีที่มีความปลอดภัย ในการทำพิธีกรรมต่าง ๆ ทุกคนที่เข้าร่วมพิธีต้องใส่เสื้อผ้าของชนเผ่าที่เป็นสีดำเท่านั้น

ภาพที่ 33 กระบวนการทอผ้าฝ้ายของเผ่าฮาหนี

ที่มา: LI HOUJIE. 2560.

ภาพที่ 34 การย้อมผ้าให้เป็นสีดำ

ที่มา: LI HOUJIE. 2560.

จากข้อมูลและภาพที่ 33-34 จะเห็นได้ว่า ชุดแต่งกายของเผ่าฮาหนี ผ้าที่ใช้ทอขึ้นมาเองจากวัตถุดิบธรรมชาติ ชาวฮาหนีเป็นชนเผ่าที่สามารถดำรงชีวิตด้วยตัวเองไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่นและเป็นชนเผ่าที่ใกล้ชิดกับธรรมชาติมาก

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาที่อำเภอหงเหอ เขตปกครองตนเองหงเหอ (Honghe) ซึ่งในอำเภอหงเหอ มี 13 ตำบล และเผ่าฮาหนีก็กระจายอาศัยอยู่ทั้ง 13 ตำบล ประชากรในอำเภอหงเหอ มี 79.8% เป็นชนเผ่าฮาหนี อำเภอหงเหอ แบ่งเป็น 7 กลุ่มย่อย คือ ฮาหนี (哈尼 Hani) ไป๋หง (白宏 Baihong) อาซง (阿松 Asong) โน๋บิ (糯比 Nuobi) โน๋เหมย์ (糯美 Nuomei) อี้เซอ (奕车 Yiche) และล่ามี (腊咪 Lami) เผ่าฮาหนีมีกลุ่มย่อยจำนวนมากและความแตกต่างของแต่ละกลุ่มก็แสดงออกในการแต่งกายของผู้หญิง แม้ว่ามีความแตกต่างวิธีการทำ รูปแบบของลายเสื้อผ้า สีของเสื้อผ้าแต่ความเชื่อของการแต่งกายก็จะคล้ายคลึงกัน ในกรณีศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำศึกษาชาวฮาหนีในหมู่บ้านเหเจียหยิน อำเภอหงเหอ ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการศึกษาการแต่งกายของฮาหนีดังละเอียดต่อไปนี้

1) การแต่งกายของผู้หญิงเผ่าฮาหนี สาธารณรัฐประชาชนจีน

รูปแบบการแต่งกายของผู้หญิงฮาหนีในหมู่บ้านเหเจียหยิน จะแบ่งช่วงของการแต่งกายตามอายุ รูปทรง รูปแบบ สี และเครื่องประดับต่าง ๆ และที่เห็นได้ชัดที่สุด คือ เครื่องประดับศีรษะ ในชีวิตจะแบ่งออกเป็น 3 ช่วง คือ ช่วงวัยเด็ก ช่วงวัยสาวถึงแต่งงาน และช่วงวัยหลังคลอดลูก

ช่วงวัยเด็ก เสื้อผ้าที่แต่ง ลักษณะร่าเริง น่ารัก สีสดใส ลวดลายส่วนใหญ่จะอยู่ที่เสื้อผ้า เครื่องตกแต่งจะตกแต่งที่หมวกซึ่งส่วนใหญ่จะเป็น ลูกบิด และโลหะเงิน

ชาวฮาหนีในหมู่บ้านเหเจียหยิน หลี่ เกินโหยว (李庚有 Ligengyou) (16 เมษายน 2560 : สัมภาษณ์) ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า

“...เสื้อผ้าของเด็ก ๆ จะมีลวดลายและสีสัน โดยจะมีสีดำเป็นสีหลัก และปักลวดลายหลากสีให้มีความสดใส หมวกของเด็กก็จะประดับ ลูกปัดและโลหะเงิน เราต้องเลี้ยงดูลูกให้มีความสดใส รื่นเริง เสื้อผ้า ของลูกต้องมี ลักษณะที่เหมาะสมกับพวกเขา...”

ภาพที่ 35 การแต่งกายในวัยเด็กของชนเผ่าฮาหนี

ที่มา: LI HOUIE. 2560.

จากข้อมูลการสัมภาษณ์จะเห็นได้ว่า ในหมู่บ้านเหจียหยิน ชาวฮาหนีจะให้ความสำคัญต่อเด็ก ๆ มาก ในการแต่งกายของเด็กชาวฮาหนีพ่อแม่จะแต่งกายให้ลูกที่โดยให้สวมใส่ เสื้อผ้าที่สวมใส่จะมีลวดลาย สีสัน มีการตกแต่งเครื่องประดับพวกลูกปัดและโลหะเงินที่หมวกของเด็ก

ช่วงวัยสาวถึงวัยมีบุตร การแต่งกายของหญิงฮาหนี ช่วงวัยสาวถึงวัยมีบุตรจะ แต่งตัวสวยงาม จะสวมใส่เสื้อผ้าที่ตัวเอง นอกจากมีสีดำเป็นสีหลักแล้ว ยังมีเสื้อผ้าที่ทำจากสีต่าง ๆ หลากสี เช่น สีแดง สีเหลือง สีเขียว สีฟ้า และสีม่วง

ชาวฮาหนีในหมู่บ้านเหจียหยิน เหฉียนสื่อเหนิง (钱拾能 Qianshineng) (16 เมษายน 2560 : สัมภาษณ์) ได้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับการแต่งกายไว้ว่า

“...เสื้อผ้าที่สวมใส่ของวัยสาวจะเป็นการปักเย็บด้วยมือ ตามชอบ เสื้อผ้าจะมีปักลายต่าง ๆ ชอบของแขนเสื้อ คอเสื้อจะมีปักลวดลาย ต่าง ๆ โดยลวดลายที่ปักจะมีหลากหลายสี และมีหลายรูปแบบ เช่น รูปสัตว์ รูปดอกไม้ รูปพระจันทร์ ซึ่งแต่ละลวดลายก็จะมี ความหมายในตัว ซึ่งส่วนใหญ่ความหมายของลวดลายจะแสดงถึง ความเจริญรุ่งเรือง ร่ำรวย และความโชคดี นอกจากลวดลายของ เสื้อผ้าที่สวยงามแล้ว ยังตกแต่งด้วยเครื่องประดับ มีเครื่องประดับ ศีรษะ เครื่องประดับหน้าอก และเข็มขัด โดยเครื่องประดับเหล่านี้ ทำจากโลหะเงิน เหรียญเงินเก่า...”

ภาพที่ 36 การแต่งกายในวัยสาวถึงวัยมีบุตร

ที่มา: LI HOUJIE. 2560.

ภาพที่ 37 การแต่งกายในวัยสาวถึงวัยแต่งงาน

ที่มา: LI HOUJIE. 2560.

จากข้อมูลการสัมภาษณ์และภาพที่ 36-37 จะเห็นได้ว่า การแต่งกายของผู้หญิงเผ่าฮาหนีในหมู่บ้านเหเจียหยินมีการแต่งตัวสวยงาม นอกจากนี้ใส่เสื้อผ้าที่มีลวดลายสวยงามแล้ว ยังใช้เครื่องประดับศีรษะและเครื่องแต่งกายตกแต่งประดับด้วยเครื่องเงิน เสื้อผ้านอกจากมีสีดำเป็นสีหลักแล้ว ยังมีเสื้อผ้าที่มีสีต่าง ๆ เช่น สีแดง สีเหลือง สีเขียว สีฟ้า และสีม่วง ทำให้ดูมีความสดใสเปรียบเหมือนดอกไม้ที่กำลังเบ่งบาน สอดคล้องกับหญิงสาวช่วงวัยสาวถึงวัยแต่งงานก่อนมีบุตรนี้ เป็นช่วงที่มีความโดดเด่นในชีวิต ซึ่งแสดงออกจากการแต่งกายของชาวฮาหนีในหมู่บ้านเหเจียหยิน

ช่วงวัยหลังมีบุตร การแต่งกายของหญิงฮาหนี ในช่วงวัยหลังแต่งงานและมีบุตร จะแต่งกายแบบเรียบง่าย ไม่ค่อยมีสีสัน ใช้สีดำเป็นหลัก

ชาวฮาหนีในหมู่บ้านเหเจียหยิน เหลียนซือเหิง (钱拾能 Qianshineng) (16 เมษายน 2560 : สัมภาษณ์) ได้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับการแต่งกายไว้ว่า

“...เสื้อผ้าที่สวมใส่ของวัยหลังจากมีลูก ผู้หญิงฮาหนีจะแต่งตัวแบบเรียบง่ายใส่เสื้อผ้าที่เป็นการปักเย็บด้วยมือตามขอบเสื้อผ้า ขอบของแขนเสื้อ คอเสื้อ ก็ยังมีปักหลายต่าง ๆ ลวดลายต่าง ๆ ก็ยังมีเหมือนวัยสาว แต่สีสันทันจะน้อยลง นอกจากลวดลายของเสื้อผ้าที่ลดลงแล้ว เครื่องประดับศีรษะก็จะเปลี่ยนเป็นผ้าสีดำที่ไม่มีเครื่องประดับเหมือนวัยสาว...”

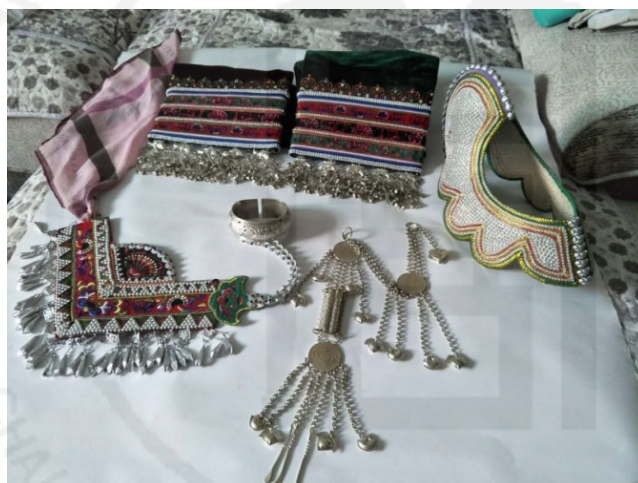
ภาพที่ 38 การแต่งกายในวัยหลังแต่งงานและมีบุตร

ที่มา: LI HOUJIE. 2560.

จากข้อมูลการสัมภาษณ์และภาพ 38 จะเห็นได้ว่า ในหมู่บ้านเหยียนฮินช่วงนี้จะเป็นช่วงสุดท้ายของผู้หญิงเผ่าฮาหนี เครื่องแต่งกายจะเป็นเรียบง่าย เครื่องประดับศีรษะและเครื่องประดับเสื้อผ้าจะไม่ค่อยมีสีสันของเสื้อผ้า เน้นเป็นสีดำและสีกรมท่า หมวกที่เคยประดับด้วยเครื่องประดับที่สวยงามช่วงวัยสาวก็จะเปลี่ยนเป็นเพียงผ้าสีดำใช้ปกศีรษะไว้ เครื่องประดับจะได้น้อยลง แต่ก็ยังมีความประณีตสวยงามเป็นเอกลักษณ์

ภาพที่ 39 ชุดแต่งกายและเครื่องประดับต่าง ๆ ของผู้หญิงเผ่าฮาหนี

ที่มา: LI HOUJIE. 2560.

จากข้อมูลสรุปได้ว่า ศิลปะ วัฒนธรรมการแต่งกายของชนเผ่าฮาหนีในอำเภอหงเหอ ส่วนมากจะแสดงออกในการแต่งกายของผู้หญิง ผู้หญิงชนเผ่าฮาหนีในหมู่บ้านเหยียหยิน ให้ความสำคัญกับเครื่องแต่งกายเป็นอย่างมาก โดยให้ความสำคัญไปที่เครื่องประดับศีรษะ เครื่องประดับหน้าอกและเข็มขัด เป็นส่วนใหญ่

จากการแต่งกายของผู้หญิงชนเผ่าฮาหนีจะเห็นได้ว่า ผู้หญิงชนเผ่าฮาหนีเป็นคนที่รักสวยรักงาม และเป็นคนที่มีความสามารถเย็บเสื้อผ้าด้วยตัวเองได้อย่างสวยงาม รูปแบบและวัตถุดิบที่ใช้ในการทำเครื่องแต่งกายก็เอามาจากธรรมชาติ และมีความสัมพันธ์กับธรรมชาติอย่างใกล้ชิด รักธรรมชาติ และนับถือธรรมชาติอย่างมาก แสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาและความคิดสร้างสรรค์ของชนเผ่าฮาหนีและเห็นถึงวัฒนธรรมของชนเผ่าฮาหนีที่แท้จริง

3) การแต่งกายของผู้ชาย

การแต่งกายของผู้ชายเผ่าฮาหนี สวมเสื้อผ่าอกและกางเกงขายาว ใช้ผ้าสีดำ หรือสีขาวย โปกหัว โดยจะมีเครื่องประดับเงินทำเป็นกระดุมของเสื้อและสวมกำไลเงิน โดยเสื้อผ้าที่สวมใส่จะใช้สีดำเป็นส่วนใหญ่ จะไม่ใช่หลายสีเหมือนผู้หญิง และเสื้อผ้าที่ใส่เข้าร่วมพิธีกรรมต่าง ๆ ผู้ชายเผ่าฮาหนี จะต้องสวมเสื้อผ้าใหม่เข้าร่วมพิธี

ภาพที่ 40 การแต่งกายของผู้ชาย

ที่มา: LI HOUJIE. 2560.

จากข้อมูลเห็นได้ว่า โดยทั่วไปผู้ชายเผ่าฮาหนีจะแต่งตัวแบบเรียบง่าย ไม่มีเครื่องประดับ ตกแต่งมากมายเหมือนผู้หญิง และสีของเสื้อผ้าก็จะมีเฉพาะสีดำ ซึ่งเผ่าฮาหนีจะนับถือ สีดำมาก

สรุปได้ว่า เผ่าฮาหนีในสาธารณรัฐประชาชนจีน ผู้หญิงของเผ่าฮาหนีจะแต่งกายอยู่สามช่วงอายุ คือ ช่วงวัยเด็ก ช่วงวัยสาวก่อนแต่งงาน และช่วงหลังคลอดลูก ซึ่งผู้หญิงเผ่าฮาหนีจะให้ความสำคัญกับการแต่งกายของผู้หญิงจะมีเครื่องประดับตกแต่งมากน้อยขึ้นอยู่กับช่วงอายุ คือ ในวัยเด็ก วัยสาวถึงวัยมีบุตร และวัยหลังมีบุตร โดยมีลักษณะที่เป็นเครื่องแต่งกายของชนเผ่าที่มีจุดเด่น คือ เครื่องประดับและชุดเสื้อผ้า ส่วนผู้ชายเผ่าฮาหนีจะแต่งตัวแบบเรียบง่าย ไม่มีเครื่องประดับตกแต่งมากเหมือนผู้หญิง เสื้อผ้าก็จะมีเฉพาะสีดำ สะท้อนให้เห็นว่าในวัฒนธรรมของเผ่าฮาหนีผู้ชายเป็นผู้นำหลักของครอบครัว ที่เน้นการทำงาน ส่วนผู้หญิงมีบทบาทในการดูแลครอบครัว มีเวลาในการทำเครื่องแต่งกายที่ประณีตสวยงาม แต่จากการแต่งกายแสดงให้เห็นถึงผู้หญิงก็มีบทบาทที่ไม่น้อยต่อสังคมเผ่าฮาหนี

3.3 วัฒนธรรมด้านความเชื่อในการแต่งกายของทั้งสองชนเผ่า

เครื่องแต่งกายของชนเผ่าอาข่าของไทยและชนเผ่าฮาหนีของจีน มีรูปแบบและสีสันที่คล้ายคลึงกัน เพราะเผ่าอาข่าของไทยและเผ่าฮาหนีของจีนก็เป็นชนเผ่าเดียวกัน แต่อยู่ในภูมิศาสตร์ที่ต่างกันจึงทำให้วัฒนธรรมมีการเปลี่ยนแปลงที่แตกต่างกัน รวมทั้งมีความเชื่อด้านการแต่งกายที่ไม่เหมือนกัน โดยผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.3.1 ความเชื่อเรื่องสีในการแต่งกายของทั้งสองชนเผ่า

เผ่าอาข่ามีวัฒนธรรมที่หลากหลาย การแต่งกายก็เป็นศิลปวัฒนธรรมของเผ่าอาข่า โดยการแต่งกายของชนเผ่าอาข่ามีความเชื่อแฝงไว้ โดยผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลแล้วมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) ความเชื่อเรื่องสีของเครื่องแต่งกายของเผ่าอาข่าในไทย

สีของเสื้อผ้าของชาวอาข่าโดยทั่วไปจะเป็นโทนสีดำ และแซมด้วยลวดลายที่มีสีสันที่สวยงาม ชาวอาข่าต่างก็มีความเชื่อเรื่องสีน่าย่อมเสื้อผ้า

นายพิชัย อภิสุนทรกุล ผู้ใหญ่บ้านของหมู่บ้านปากกล้วย (25 พฤษภาคม 2560 : สัมภาษณ์) ได้ให้สัมภาษณ์เรื่องเกี่ยวกับความเชื่อของชนเผ่าอาข่าไว้ว่า

“...สีเสื้อผ้าของพวกเราส่วนใหญ่จะเป็นสีดำ ไม่ว่าจะของผู้ชายและผู้หญิง ซึ่งสีดำพวกเราได้รับการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ ถือว่าเป็นสิริมงคล สีแห่งโชคกลาง...”

ภาพที่ 41 เสื้อผ้าประจำเผ่าของชาวอาข่าในหมู่บ้านปากกล้วย

ที่มา: LI HOUJIE. 2560.

จากข้อมูลการสัมภาษณ์และภาพที่ 50 จะเห็นได้ว่า สีของเสื้อผ้าประจำเผ่าของชาวอาข่า คือ สีดำ ชาวอาข่าถือว่าสีดำเป็นสิริมงคล เวลาเทศกาลหรือวันสำคัญก็จะใส่ชุดประจำเผ่าก็คือ สีดำ ชาวอาข่ามีความเชื่อว่าเมื่อพวกเขาใส่ชุดเป็นสีดำแล้วมีโชคมีลาภ

2) ความเชื่อเรื่องสีของเครื่องแต่งกายของเผ่าฮาหนีในจีน

สีของเสื้อผ้าของชาวฮาหนีมีสีดำเป็นสีหลัก มีความเชื่อว่าสีดำเป็นสีแห่งชีวิตในอดีตชนเผ่าฮาหนีทั้งผู้หญิงและผู้ชายสวมใส่เสื้อผ้าสีดำ ไม่มีสีอื่น แต่ปัจจุบันนอกจากใช้สีดำแล้วยังมีสีอื่น ๆ ใช้เป็นเครื่องแต่งกาย เช่น สีแดง สีเหลือง สีเขียว สีฟ้า และสีม่วง เป็นต้น เนื่องจากสีสันทันเสื้อผ้ามีความสวยงามมากขึ้น

ชาวฮาหนีในหมู่บ้านเหยียหยิน (16 เมษายน 2560 : สัมภาษณ์) ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า
 “...ชาวฮาหนีมีความเชื่อว่าสีดำเป็นสีแห่งชีวิต เป็นสีมงคล ในวันสำคัญหรือเทศกาลต่าง ๆ คนฮาหนีก็จะใส่ชุดสีดำของเราเอง ซึ่งสีดำพวกเราได้รับการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ...”

ภาพที่ 42 เสื้อผ้าประจำเผ่าของชาวฮาหนีในหมู่บ้านเหยียหยิน

ที่มา: LI HOUJIE. 2560.

สรุปได้ว่า สีของเครื่องแต่งกายของชนเผ่าทั้งสองประเทศต่างมีความเชื่อเรื่องสีที่ใช้ย้อมเสื้อผ้าที่จะสวมใส่ โดยทั่วไปสีที่ใช้นำมาย้อมเสื้อผ้าของชนเผ่าทั้งสองประเทศส่วนใหญ่จะเป็นสีดำ ทั้งผู้หญิงและผู้ชายและตกแต่งตามขอบชายเสื้อ ขอบแขนเสื้อ และคอปกเสื้อ ด้วยสีสันทัน เพื่อเพิ่มความสวยงามมากขึ้น และชนเผ่าทั้งสองประเทศก็มีความเชื่อที่คล้ายคลึงกัน คือ มีความเชื่อว่าสีดำเป็นสีมงคล สีแห่งโชคลาภ

3.3.2 ความเชื่อเรื่องลวดลายหรือสัญลักษณ์ที่อยู่บนเครื่องแต่งกายของทั้งสองชนเผ่า

ลวดลายหรือสัญลักษณ์ที่ปักอยู่บนเสื้อผ้าของชนเผ่าทั้งสองประเทศ เป็นลวดลายที่เกิดจากการปักด้วยมือ เป็นลวดลายที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ ซึ่งแต่ละลวดลายสร้างสรรค์จากธรรมชาตินำมาปักลงบนเสื้อผ้าและมีความหมายของลวดลายนั้น ๆ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์การปักลวดลายของชนเผ่าทั้งสองประเทศไว้ดังนี้

1) ความเชื่อเรื่องลวดลายหรือสัญลักษณ์ที่อยู่บนเครื่องแต่งกายของอาข่าในไทย

ชนเผ่าอาข่าเป็นชนเผ่าที่มีการแต่งกายประจำชนเผ่าที่มีความสวยงามแพรวพราว และโดดเด่นเป็นอย่างมาก การปัก การเย็บ การตกแต่งประดับประดาบนเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายของหญิงชาวอาข่าล้วนกระตุ้นความสนใจและสร้างความสะดุดตาให้กับผู้พบเห็นได้เสมอ การสร้างสรรค์ลวดลายบนเสื้อผ้าของชาวเผ่าอาข่าส่วนใหญ่ใช้เทคนิคการปักและการเย็บผ้าปะติดกับพื้นผ้า ลักษณะลวดลายที่เป็นศิลปะและเอกลักษณ์ที่ได้สั่งสมจากบรรพบุรุษในอดีตและสืบทอดต่อเนื่องกันมาหลายชั่วอายุคน

ลักษณะของลวดลายส่วนใหญ่เกิดขึ้นจากจินตนาการของบรรพบุรุษโดยนำเอาลักษณะของธรรมชาติที่ปรากฏอยู่รอบตัว เช่น ต้นไม้ ดอกไม้ ใบไม้ สัตว์แมลง ก้อนหิน เป็นต้น นำมาสร้างสรรค์เป็นลวดลายงานปัก ผสมผสานไปกับลวดลายที่มาจากข้าวของเครื่องใช้เครื่องดนตรีในวิถีชีวิตประจำวันและในประเพณีของชนเผ่าอาข่าจนกลายเป็นลวดลายงานปักที่หลากหลายเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของผ้าปักชนเผ่าอาข่าที่สะท้อนถึงตัวตนของชนเผ่าอาข่าที่ชัดเจน

ลักษณะลวดลายที่เป็นลวดลายดั้งเดิมที่สืบทอดมาแต่ครั้งบรรพบุรุษของชนเผ่าอาข่านับหลายร้อยปี ถือเป็นเอกลักษณ์ของอาข่าที่มีความโดดเด่นที่เรามักพบเห็นอยู่บนเสื้อผ้าอาข่าแทบทุกผืน เช่น ลายลาฉ่อง หรือลายแถบแฉก มีลักษณะลวดลายดูคล้ายสีเหลี่ยมขนมเปียกปูนที่มีลักษณะเรียวยาวปลายแหลมทั้งด้านบนด้านล่าง ถูกเย็บตรึงบนพื้นผ้าด้วยด้ายหลากสีสัน เป็นลายโบราณดั้งเดิมที่สืบทอดจนกลายเป็นลายเอกลักษณ์บนผืนผ้าของชาวเผ่าอาข่าที่พบได้ในผ้าของชาวอาข่าแทบทุกผืน

การสัมภาษณ์ชาวอาข่าในหมู่บ้านปากกล้วย (25 พฤษภาคม 2560) มีละเอียดดังต่อไปนี้

“...ลวดลายของเสื้อผ้า เกิดจากการจินตนาการของบรรพบุรุษ สืบทอดต่อมาสู่ลูกหลาน เป็นลวดลายเลียนแบบจากธรรมชาติ จากชีวิตประจำวัน แล้วนำมาปักลงในเสื้อผ้า ถ่ายทอดสู่ลูกหลานจนถึงปัจจุบัน แต่ก็มีบางส่วนลวดลายในปัจจุบันถูกเปลี่ยนไปจากเดิม เพื่อให้ทันกับสภาพแวดล้อมปัจจุบัน...”

ภาพที่ 43 ลายลาฉ่องที่ปักบนเสื้อผ้าของชนเผ่าอาข่า

ที่มา: โครงการพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติออนไลน์. 2560 : ออนไลน์.

จากการสัมภาษณ์และภาพที่ 43 จะเห็นได้ว่า ลวดลายของเสื้อผ้าของชาวอาข่า เกิดจากการจินตนาการของบรรพบุรุษ สืบทอดต่อมาสู่ลูกหลาน เป็นลวดลายเลียนแบบจากธรรมชาติในชีวิตประจำวัน แสดงให้เห็นถึงสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและความคิดสร้างสรรค์ของชนเผ่าอาข่า

ลายอาลูละโอหรือลายลันผีเสื้อ เป็นชื่อเรียกของชาวอาข่า เป็นลายที่มีความโดดเด่นชัดเจน ในสมัยโบราณเสื้อผ้าของชาวอาข่าจะปรากฏลายอาลูละโอหรือลายลันผีเสื้อแทบทุกผืน ที่มาของลวดลายเกิดจากบรรพบุรุษของชนเผ่าอาข่าได้จินตนาการมาจากผีเสื้อที่บินออกหาอาหารในธรรมชาติ มีส่วนที่ยื่นออกมาในการดูดน้ำหวานจากดอกไม้ จึงนำมาประยุกต์เป็นลวดลายบนผืนผ้าและยังคงพบลวดลายนี้ได้บนผ้าของชาวอาข่าแทบทุกผืน โดยเฉพาะเสื้อผ้าของผู้หญิงชาวอาข่า

ภาพที่ 44 ลายลันผีเสื้อที่ปักบนเสื้อผ้าของชนเผ่าอาข่า

ที่มา: โครงการพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติออนไลน์. 2560 : ออนไลน์.

ลายดอกแสงอาทิตย์ (ซิมิจาดู) ศิลปะลวดลายผ้าปักชนเผ่าอาข่า ซิมิจาดู เป็นภาษาชนเผ่าอาข่า หมายถึง ดอกไม้ชนิดหนึ่งมักขึ้นในป่าบริเวณที่ชาวอาข่าอาศัยอยู่ ลักษณะมีสีแดงหรือสีแดงส้ม มีเกสรดอกที่ยาวเป็นรัศมีออกมาเป็นดอกกลมคล้ายพระอาทิตย์ ความหมายในภาษาไทยชาวอาข่า หมายถึง ดอกแสงอาทิตย์ซึ่งมีความหมายเช่นเดียวกับในภาษาไทยที่เรียกดอกไม้ชนิดนี้ว่า ว่านแสงอาทิตย์ (อาจเรียกชื่อที่แตกต่างกันตามแต่ละพื้นที่) ด้วยการที่ชนเผ่าอาข่าเป็นชนเผ่าที่อาศัยอยู่ท่ามกลางธรรมชาติจึงนำเอาลักษณะของธรรมชาติที่ปรากฏอยู่รอบตัว ดังเช่นลักษณะของดอกไม้ ชนิดนี้ที่ชาวอาข่าเรียกว่า ซิมิจาดู หรือดอกแสงอาทิตย์ นำมาสร้างสรรค์เป็นลวดลายงานปักบนผืนผ้า ลายซิมิจาดู หรือดอกแสงอาทิตย์เป็นลายโบราณที่ใช้สืบทอดต่อเนื่องมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษจนถึงปัจจุบัน ลักษณะลวดลายเป็นงานปักด้วยการเดินด้ายเส้นเดียว กระจายเป็นแฉก ๆ รอบจุดศูนย์กลางของลายในทุกทิศทาง ดูคล้ายกับลักษณะของแสงอาทิตย์นั่นเอง ทั้งนี้ชาวอาข่ามีความเชื่อกันมาแต่โบราณว่า ดอกแสงอาทิตย์เป็นดอกไม้มงคล จะนำแต่โชคลาภความสุข ความเจริญมาให้แก่ผู้เป็นเจ้าของ ชนเผ่าอาข่า จึงมักปลูกต้นไม้ชนิดนี้ไว้ที่บ้านด้วย

ภาพที่ 45 ลายดอกแสงอาทิตย์ที่ปักบนเสื้อผ้าของชนเผ่าอาข่า

ที่มา: โครงการพิพิธภัณฑ์ชนเผ่าออนไลน์. 2560 : ออนไลน์.

ลายก้อนหิน เป็นลวดลายโบราณที่สืบทอดต่อกันมาตั้งแต่ครั้งสมัยบรรพบุรุษจนถึงปัจจุบัน ลักษณะเป็นลายสามเหลี่ยมเรียงต่อกัน ที่มาของลวดลายนั้นมาจากวิถีชีวิตในสมัยโบราณของชาวเขาเผ่าอาข่าที่นับถือศาสนาคริสต์ มักนิยมนางก้อนหินรูปร่างคล้ายสามเหลี่ยมล้อมเป็นวงกลมเล็ก ๆ ไว้ที่บริเวณท้ายสวนหรือไร่เนาของตน ส่วนตรงกลางของวงล้อมก้อนหินจะเว้นที่ว่างไว้เพื่อวางไม้กางเขน ลักษณะเป็นความเชื่อที่มีมาแต่โบราณที่ชาวอาข่าเชื่อว่า ก้อนหินและไม้กางเขนนี้จะช่วยปกป้องคุ้มครองพวกเขาให้ปลอดภัยผลผลิต ในท้องไร่ท้องนามีแต่ความอุดมสมบูรณ์ หญิงชาวอาข่าจึงจินตนาการรูปลักษณ์ของก้อนหินนั้นมาสร้างสรรค์ปักเป็นลวดลายบนผืนผ้าจนเป็นเอกลักษณ์บนผืนผ้าปักของชนเผ่าอาข่าและยังคงทำมาจนถึงปัจจุบันนี้

ภาพที่ 46 ลายก่อนหินที่ปักบนเสื้อผ้าของชนเผ่าอาข่า

ที่มา: โครงการพิพิธภัณฑสถานผ้าออนไลน์. 2560 : ออนไลน์.

ลายขามแงมม เป็นลายผ้าปักโบราณดั้งเดิมที่มีมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษของชนเผ่าอาข่า ลักษณะของลวดลายดูคล้ายตัวอักษรเอ็ม (M) ในภาษาอังกฤษ แต่ส่วนขาของตัวเอ็มกางออกเล็กน้อย ที่มาของลวดลายนั้น บรรพบุรุษชาวอาข่าจินตนาการมาจากลักษณะการก้าวขาของขามแงมม ซึ่งเป็นสัตว์ชนิดหนึ่งมีขายาวอาศัยอยู่ตามบ้านเรือนหรือในป่า

ลายอาอูโหลหะหรือลายขามแงมมนี้นับว่าเป็นลวดลายที่ค่อนข้างทำได้ยาก ต้องใช้ทักษะฝีมือในการปักสูง ปัจจุบันมีหญิงชาวอาข่าที่สามารถปักลายนี้ได้ค่อนข้างน้อยแล้ว ส่วนใหญ่มักเป็นหญิงสูงอายุ จึงอาจเห็นลายลักษณะเช่นนี้น้อยลงในผืนผ้าปักของชนเผ่าอาข่าในปัจจุบัน

ภาพที่ 47 ลายขามแงมมที่ปักบนเสื้อผ้าของชนเผ่าอาข่า

ที่มา: โครงการพิพิธภัณฑสถานผ้าออนไลน์. 2560 : ออนไลน์.

จากข้อมูลการสัมภาษณ์และภาพที่ 43-47 จะเห็นได้ว่า ลวดลายที่ปักอยู่บนเสื้อผ้าของชนเผ่าอาข่าเกิดจินตนาการของบรรพบุรุษที่สะท้อนให้เห็นถึงความเป็นคนละเอียดอ่อนที่มีความสัมพันธ์และใกล้ชิดกับธรรมชาติสร้างสรรค์ลวดลายด้วยการสังเกตจากธรรมชาติที่อยู่รอบตัว ถ่ายทอดสู่ ลูกหลานจากรุ่นสู่รุ่นที่ยังคงมีการสืบทอดให้เห็นเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของผืนผ้าปักอาข่าจนถึงปัจจุบัน และในปัจจุบันนี้เราอาจพบว่าเอกลักษณ์และศิลปะลวดลายบนผืนผ้าของชาวเผ่าอาข่าที่หลากหลายนี้ได้ กลายเป็นแรงบันดาลใจให้คนออกแบบรุ่นใหม่นำมาออกแบบสร้างสรรค์ลวดลายและประยุกต์สีสันที่สดใส สอดแทรกเข้าไปเครื่องแต่งกายหรือเครื่องใช้ไม่ว่าในชีวิตประจำวันยุคใหม่อีกด้วย

2) ความเชื่อเรื่องลวดลายหรือสัญลักษณ์ที่อยู่บนเครื่องแต่งกายของฮาหนีในสาธารณรัฐประชาชนจีน

ผู้หญิงของชนเผ่าฮาหนี เป็นคนที่รักสวยรักงาม ให้ความสำคัญกับรูปที่ปักอยู่กับเสื้อผ้าและมีความเชื่อในเรื่องลวดลายหรือสัญลักษณ์ที่อยู่บนเครื่องแต่งกาย

จากการสัมภาษณ์ชาวฮาหนีในหมู่บ้านเหยียนฮิน (16 เมษายน 2560 : สัมภาษณ์) มีละเอียดดังต่อไปนี้

“...ในการตัดเย็บเสื้อผ้า จะตั้งใจในการออกแบบและประณีตในการปักเย็บรูป โดยใช้ด้าย จำนวน 5 สี ในการปักลวดลายของรูปที่จะปักในเสื้อผ้า ได้แก่ สีแดง สีเหลือง สีเขียว สีฟ้า และสีม่วง ซึ่งส่วนใหญ่จะปักเป็นรูปดอกไม้และรูปสัตว์ต่าง ๆ เครื่องประดับจะมีความสำคัญในการแต่งกายของชนเผ่าฮาหนี โดยส่วนใหญ่ทำขึ้นมาจากโลหะเงิน เช่น ต่างหูเงิน กำไลเงิน สร้อยคอเงิน และเครื่องประดับที่ใช้ตกแต่งเสื้อผ้าส่วนใหญ่ทำจากโลหะเงินทั้งสิ้น...”

“...โดยความเชื่อของชนเผ่าฮาหนีเชื่อว่า ธรรมชาติจะมีดาวและพระจันทร์ ภูเขา แม่น้ำ ต้นไม้ ดอกไม้ และชนเผ่าฮาหนีเป็นคนเชื่อมั่นในธรรมชาติ และเขาอยากให้สิ่งเหล่านี้อยู่ในเครื่องแต่งกายหมด ซึ่งชนเผ่าฮาหนีเชื่อว่าเมื่อธรรมชาติเหล่านี้อยู่ในเครื่องแต่งกายหมดแล้วชีวิตของเขาจะได้อยู่แบบสมบูรณ์...”

ภาพที่ 48 เครื่องประดับต่าง ๆ ของเผ่าฮาหนี

ที่มา: LI HOUJIE. 2560.

จากข้อมูลการสัมภาษณ์และภาพที่ 48 จะเห็นได้ว่า โดยความเชื่อของชนเผ่าฮาหนี เชื่อว่าในธรรมชาติจะมีดาวและพระจันทร์ ภูเขา แม่น้ำ ต้นไม้ ดอกไม้ ชนเผ่าฮาหนีมีความผูกพันเชื่อมั่นในธรรมชาติ และเขาอยากให้สิ่งเหล่านี้อยู่ในเครื่องแต่งกายทั้งหมด โดยชนเผ่าฮาหนีเชื่อว่าเมื่อธรรมชาติเหล่านี้อยู่ในเครื่องแต่งกายทั้งหมดแล้วชีวิตจะมีความแบบสมบูรณ์

สรุปได้ว่า ลวดลายที่อยู่บนเครื่องแต่งกายของชนเผ่าฮาหนีมาจากจินตนาการของบรรพบุรุษและสืบทอดมาสู่ลูกหลาน ลวดลายบนเสื้อผ้าก็เกิดจากการประยุกต์จากธรรมชาติและชีวิตประจำวัน นำมาปักลงในเสื้อผ้า โดยมีความเชื่อว่าลวดลายที่สร้างสรรค์จากธรรมชาติเมื่อมาปักอยู่บนเสื้อผ้าก็จะทำให้ผู้ที่สวมใส่มีความโชคดี

จากการศึกษาวัฒนธรรมด้านความเชื่อและเครื่องแต่งกายของชนเผ่าฮาหนีของประเทศไทย และชนเผ่าฮาหนีของสาธารณรัฐประชาชนจีน สรุปได้ว่า

1. วัฒนธรรมด้านความเชื่อ ชนเผ่าฮาหนีของประเทศไทยและชนเผ่าฮาหนีของสาธารณรัฐประชาชนจีน มีความเชื่อเกี่ยวกับการนับถือบรรพบุรุษ มีการสืบทอดการทำพิธีกรรมต่าง ๆ ตามความเชื่อของบรรพบุรุษ ซึ่งได้สอนและถ่ายทอดในครอบครัวไปสู่คนรุ่นหลัง โดยสมาชิกในครอบครัวต้องมีส่วนร่วมในประเพณีพิธีกรรมในระดับครอบครัวและชุมชน มีการปฏิบัติอย่างเคร่งครัดและถูกต้อง นอกจากนี้มีความเชื่อเกี่ยวกับธรรมชาติ เชื่อว่าธรรมชาติจะทำให้ชีวิตมีพลังป้องกันให้ปลอดภัย มีความสุข มีทำมาหากิน อุดมสมบูรณ์ และมีความเชื่อเรื่อง 12 ขวัญ มีพิธีบูชาฟ้า บูชาดินและบูชาต้นไม้มังกร และชาวฮาหนีเชื่อว่าบรรพบุรุษตายแล้วแต่วิญญาณยังอยู่ในสุสาน ดังนั้นชาวฮาหนีจึงมีการไหว้บรรพบุรุษตลอด

2. วัฒนธรรมด้านการแต่งกาย ชาวอาข่าในประเทศไทยมีการแต่งกายที่แตกต่างกันออกไป เป็น 3 กลุ่มย่อย ก็คือ แบบอูโล้อาข่า แบบโล้มีอาข่า และแบบผาหม้ออาข่า แต่งกายของชนเผ่าอาข่าของประเทศไทย เสื้อผ้าที่ใช้ทำมาจากฝ้าย เมื่อก่อนจะทำขึ้นมาใช้เองปัจจุบันจะซื้อมาและนำมาปักลาย ผู้ชายและผู้หญิงแต่งกายแตกต่างกันตามบทบาทหน้าที่ คือ ผู้ชายทำงานหลัก ผู้หญิงทำงานบ้าน จึงมีเวลาทอผ้าและประดับตกแต่งเสื้อผ้าอย่างสวยงาม ส่วนแต่งกายของฮาหนีในสาธารณรัฐประชาชนจีน รูปแบบการแต่งกายของผู้หญิงฮาหนี จะแบ่งช่วงของการแต่งกายตามอายุ ในด้านรูปทรง รูปแบบ สี และเครื่องประดับต่าง ๆ และที่เห็นได้ชัดที่สุด คือ เครื่องประดับศีรษะ ในชีวิตจะแบ่งออกเป็น 3 ช่วง คือ ช่วงวัยเด็ก ช่วงวัยสาวถึงแต่งงาน และช่วงวัยหลังมีบุตร ชนเผ่าฮาหนีมีกลุ่มย่อยเยอ แม้ว่าจะมีความแตกต่างในการทำ รูปแบบของลายเสื้อผ้า สีของเสื้อผ้าแต่ความเชื่อของการแต่งกายของชนเผ่าก็จะคล้ายคลึงกัน

3. ความเชื่อด้านการแต่งกาย พบว่า ชนเผ่าอาข่าของประเทศไทยชนเผ่าฮาหนีของสาธารณรัฐประชาชนจีนไม่แตกต่างกันในการใช้ลวดลายเสื้อผ้าที่มีสีสันสวยงาม ตามความเชื่อเรื่องสี ถือสีดำเป็นสิริมงคล จะมีโชคลาภ และลวดลายที่ปักอยู่บนเสื้อผ้าของชนเผ่าอาข่าเกิดจินตนาการของบรรพบุรุษที่สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับธรรมชาติ จึงสร้างสรรค์ลวดลายด้วยการสังเกตจากธรรมชาติที่อยู่รอบตัวถ่ายทอดสู่ลูกหลาน ปัจจุบัน นอกจากสีดำ ยังมีสีอื่น ๆ เช่น สีแดง สีเหลือง สีเขียว สีฟ้า และสีม่วง เป็น ลวดลายของเสื้อผ้าส่วนใหญ่จะเลียนแบบมาจากธรรมชาติ โดยความเชื่อที่ธรรมชาติจะมีดาวและพระจันทร์ ภูเขา แม่น้ำ ต้นไม้ ดอกไม้ ถ้าทำเป็นลวดลายในเครื่องแต่งกายทั้งหมดแล้วเขาจะได้มีชีวิตอยู่อย่างสมบูรณ์แบบ

บทที่ 4

วิเคราะห์เปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างทางวัฒนธรรมด้านความเชื่อ และการแต่งกายของชนเผ่าอาข่าของประเทศไทยและชนเผ่าฮาหนีของสาธารณรัฐประชาชนจีน

ชนเผ่าอาข่าของไทยเป็นชนเผ่ากลุ่มหนึ่งที่ได้อพยพมาจากทางตอนใต้ของประเทศจีน และมากระจายอยู่ตามภูเขาสูงทางตอนเหนือของประเทศไทย ซึ่งยังมีวิถีชีวิตและวัฒนธรรมจากถิ่นกำเนิดเดิมที่เป็นชนเผ่าฮาหนีในสาธารณรัฐประชาชนจีนปัจจุบัน ผู้วิจัยจึงได้นำผลการวิเคราะห์ด้านความเชื่อ และการแต่งกายของทั้งสองประเทศมาเปรียบเทียบ ความเหมือนและความแตกต่างของชนเผ่าทั้งสองประเทศมีหัวข้อดังนี้

4.1 การเปรียบเทียบด้านความเชื่อ

4.1.1 เปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างด้านความเชื่อเกี่ยวกับบรรพบุรุษ

4.1.2 เปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างด้านความเชื่อเกี่ยวกับศาสนา

4.1.3 เปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างด้านความเชื่อเกี่ยวกับพิธีกรรม

4.2 การเปรียบเทียบด้านเครื่องแต่งกาย

4.2.1 เปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างการแต่งกายของผู้ชาย

4.2.2 เปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างการแต่งกายของผู้หญิง

4.3 การเปรียบเทียบความเชื่อด้านการแต่งกาย

4.3.1 เปรียบเทียบความเชื่อเรื่องสีของเครื่องแต่งกายของทั้งสองชนเผ่า

4.3.2 เปรียบเทียบความเชื่อเรื่องลวดลายหรือสัญลักษณ์ที่อยู่บนเครื่องแต่งกาย

4.1 การเปรียบเทียบด้านความเชื่อ

ในการศึกษาการเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างวัฒนธรรมของชนเผ่าอาข่าและชนเผ่าฮาหนีด้านความเชื่อ ผู้วิจัยได้เปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างแยกประเด็นเป็นความเชื่อเกี่ยวกับบรรพบุรุษ ความเชื่อในศาสนา และความเชื่อเกี่ยวกับพิธีกรรม ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1.1 เปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างด้านความเชื่อเกี่ยวกับบรรพบุรุษ

จากการวิเคราะห์ด้านความเชื่อเกี่ยวกับบรรพบุรุษ ของชนเผ่าทั้งสองประเทศ พบว่าชนเผ่าทั้งสองประเทศให้ความสำคัญกับการไหว้บรรพบุรุษ เปรียบเทียบได้ดังนี้

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบด้านความเชื่อเกี่ยวกับบรรพบุรุษ

รายการ	ชนเผ่าอาข่า	ชนเผ่าฮาหนี	ข้อแตกต่าง
ไหว้บรรพบุรุษที่บ้าน	ทุกเทศกาล	ทุกเทศกาล	√*
ไหว้บรรพบุรุษที่สุสาน	ไม่มี	วันเซ็งเม้ง	×**
โต๊ะไหว้บรรพบุรุษที่บ้าน	ไม่มี	มี	×
รูปถ่ายบรรพบุรุษ	มี	มี	√
จุดธูปบูชา	มี	มี	√
อาหารคาวหวาน	มี	มี	√
ไล่เรียงตระกูล	มี	มี	√

ตารางที่ 2 เหตุผลที่ชนเผ่าอาข่าและชนเผ่าฮาหนีมีความเชื่อเกี่ยวกับบรรพบุรุษ

รายการ	ชนเผ่าอาข่า	ชนเผ่าฮาหนี
ความเชื่อเกี่ยวกับบรรพบุรุษ	ถ้าเราไม่เชื่อไม่นับถือบรรพบุรุษจะถือว่าเนรคุณคน ชีวิตไม่เจริญและวิญญาณของบรรพบุรุษจะไม่คุ้มครองให้ครอบครัวอยู่เย็นเป็นสุข หากมีการทำผิดหรือหลบหลู่ผีบรรพบุรุษ จะทำให้เดือดร้อนจนเจ็บป่วยได้	คนที่ตายไปแล้ว วิญญาณของเขายังอยู่กับเราตลอด และจะคอยคุ้มครองปกป้องเรา คุ้มครองลูกหลานให้อยู่อย่างปลอดภัยและมีชีวิตที่ราบรื่น

จากตารางที่ 1-2 จะเห็นว่า ชนเผ่าอาข่าของไทยมีการไหว้บรรพบุรุษที่บ้านทุกเทศกาลโดยมีรูปถ่ายของบรรพบุรุษตั้งอยู่ที่บ้าน มีการจุดธูปบูชาและเซ่นไหว้ด้วยอาหารคาวหวานในการไหว้บรรพบุรุษ และชนเผ่าอาข่ามีการไล่เรียงตระกูลสู่ลูกหลาน ส่วนความเชื่อด้านบรรพบุรุษของเผ่าฮาหนีก็มีการไหว้บรรพบุรุษที่บ้านทุกเทศกาลและจะไปไหว้ที่สุสานในวันเซ็งเม้ง มีโต๊ะไหว้บรรพบุรุษ รูปถ่ายของบรรพบุรุษ มีการจุดธูปบูชาและมีอาหารคาวหวานในการไหว้บรรพบุรุษและชนเผ่าฮาหนีก็มีการไล่เรียงตระกูลสู่ลูกหลานเช่นเดียวกัน

ชนเผ่าอาข่าที่ในประเทศไทยนับถือบรรพบุรุษเหมือนชนเผ่าฮาหนีของจีน จะแตกต่างเพียงเล็กน้อยตรงที่เผ่าอาข่าไม่ไหว้บรรพบุรุษที่สุสานเหมือนชนเผ่าฮาหนี อันเนื่องมาจากการอพยพเข้ามาในประเทศไทยตอนแรก ๆ ต้องย้ายถิ่นที่อยู่ตลอดเวลาไม่สามารถที่จะสร้างสุสานได้ และเผ่าอาข่าที่

* “√” หมายถึง ไม่แตกต่าง

** “×” หมายถึง แตกต่าง

อพยพเข้ามาในประเทศไทยยังเป็นบุคคลไร้สัญชาติมีความเป็นอยู่ในตอนแรกยากลำบากทำให้พิธีไหว้บรรพบุรุษของชนเผ่าอาข่าไม่เหมือนเดิม ในปัจจุบันชนเผ่าอาข่าได้ขึ้นทะเบียนเป็นประชากรของประเทศไทยแต่ก็ยังคงมีความเชื่อนับถือบรรพบุรุษตามความเชื่อเดิมของชนเผ่า

บทสรุป ชนเผ่าอาข่าของไทยและชนเผ่าฮาหนีของจีนมีความเชื่อเกี่ยวกับบรรพบุรุษ มีการไหว้บรรพบุรุษและนับถือบรรพบุรุษที่ไม่แตกต่างกัน

4.1.2 เปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างด้านความเชื่อเกี่ยวกับศาสนา

ผู้วิจัยได้เปรียบเทียบความเชื่อเกี่ยวกับศาสนาดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบด้านความเชื่อเกี่ยวกับศาสนา

รายการ	ชนเผ่าอาข่า	ชนเผ่าฮาหนี
นับถือศาสนาพุทธ	√*	√
นับถือศาสนาคริสต์	√	×**
นับถือเทพเจ้า	√	√

ตารางที่ 4 เหตุผลที่ชนเผ่าอาข่าและชนเผ่าฮาหนีมีความเชื่อเกี่ยวกับศาสนา

รายการ	ชนเผ่าอาข่า	ชนเผ่าฮาหนี
นับถือศาสนาพุทธ	คนกลุ่มนี้ส่วนใหญ่ทำงานในโครงการแม่ฟ้าหลวง ซึ่งอาจได้รับอิทธิพลจากคนไทยที่ทำงานในโครงการแม่ฟ้าหลวงที่นับถือศาสนาพุทธ	เป็นวัฒนธรรมที่เข้ามาใหม่ในภายหลังทำให้นับถือศาสนาพุทธ
นับถือศาสนาคริสต์	สภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนไป	-
นับถือเทพเจ้า	สืบทอดมาจากบรรพบุรุษดั้งเดิม	สืบทอดมาจากบรรพบุรุษดั้งเดิม

จากตารางที่ 3-4 จะเห็นได้ว่า ชนเผ่าอาข่ามีความเชื่อเกี่ยวกับศาสนาพุทธได้เปลี่ยนความเชื่อจากการนับถือเทพเจ้าที่ได้สืบทอดมาจากบรรพบุรุษดั้งเดิม จึงเปลี่ยนมานับถือศาสนาอื่น โดยเฉพาะคนกลุ่มนี้ส่วนใหญ่ทำงานในโครงการแม่ฟ้าหลวง จึงอาจได้รับอิทธิพลจากคนไทยที่ทำงานในโครงการแม่ฟ้าหลวงที่นับถือศาสนาพุทธ และสภาพสังคมสิ่งแวดล้อมในการอยู่อาศัยที่เปลี่ยนไป

* “√” หมายถึง ไม่แตกต่าง

** “×” หมายถึง แตกต่าง

ทำให้ชนเผ่าอาข่าบางส่วนหันไปนับถือศาสนาคริสต์ สำหรับชนเผ่าฮาหนีดั้งเดิมบรรพบุรุษก็นับถือเทพเจ้า มีบางส่วนเปลี่ยนไปนับถือศาสนาพุทธเนื่องจากสาธารณรัฐประชาชนจีนเปิดประเทศมีวัฒนธรรมใหม่ ๆ จึงเข้ามาเผยแพร่ในสังคมของชนเผ่าฮาหนี

บทสรุป ชนเผ่าอาข่าของไทยและชนเผ่าฮาหนีของจีนมีความเชื่อเกี่ยวกับศาสนาที่ไม่แตกต่างกัน มีบางส่วนที่เปลี่ยนไปนับถือศาสนาอื่นจากการนับถือเทพเจ้าที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ

4.1.3 เปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างด้านความเชื่อเกี่ยวกับพิธีกรรม

ชนเผ่าอาข่าของไทยได้สืบทอดด้านความเชื่อมาจากบรรพบุรุษและการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ก็สืบทอดมาจากบรรพบุรุษเช่นกัน โดยมีจุดประสงค์เพื่อทำให้คนในหมู่บ้านอยู่ดีมีสุข ปราศจากโรคภัยและช่วยให้การเพาะปลูกอุดมสมบูรณ์ดี ส่วนชนเผ่าฮาหนีหมู่บ้านเหยียหยิน อำเภอหงเหอ มณฑลยูนนาน มีความเชื่อธรรมชาติ ความเชื่อจิตวิญญาณและเทพเจ้าทำให้เกิดพิธีกรรมต่าง ๆ เพื่อบูชาธรรมชาติและเทพเจ้าเพื่อให้การทำกรเกษตรได้ผลดี ผู้วิจัยได้รวบรวมพิธีกรรมของชนเผ่าทั้งสองประเทศเพื่อเปรียบเทียบดังนี้

ตารางที่ 5 พิธีกรรมต่าง ๆ ของชนเผ่าอาข่า

พิธีกรรม	ช่วงเวลามีพิธีกรรม
พิธีเก็บเมล็ดพันธุ์ข้าว	ปลายเดือนกุมภาพันธ์ถึงต้นเดือนมีนาคม
พิธีปลูกสร้างประตูหมู่บ้าน	เดือนเมษายน
พิธีบูชาเจ้าที่ เจ้าป่า เจ้าเขา	เดือนพฤษภาคม
พิธีกำจัดศัตรูต้นข้าว	เดือนพฤษภาคม
พิธีไล่ชิงช้า	ปลายเดือนสิงหาคมถึงต้นเดือนกันยายน
ประเพณีถอนขนไก่	เดือนตุลาคม
พิธีอยู่กรรม	เดือนตุลาคม
พิธีทำเหล้าจากข้าวใหม่	เดือนธันวาคม
ประเพณีปีใหม่มูลูช่าง	เดือนธันวาคม
ประเพณีปีใหม่ไข่แดง	เดือนธันวาคม

ตารางที่ 6 พิธีกรรมต่าง ๆ ของชนเผ่าฮาหนี

พิธีกรรม	ช่วงเวลาที่มียุทธกรรม
พิธีเก็บเมล็ดพันธุ์ข้าว	ปลายเดือนกุมภาพันธ์ถึงต้นเดือนมีนาคม
พิธีปลูกสร้างประตูหมู่บ้าน	เดือนเมษายน
พิธีบูชาเจ้าที่ เจ้าป่า เจ้าเขา	เดือนพฤษภาคม
พิธีกำจัดศัตรูต้นข้าว	เดือนพฤษภาคม
พิธีไล่ชิงช้า	ปลายเดือนสิงหาคมถึงต้นเดือนกันยายน
พิธีทำเหล้าจากข้าวใหม่	เดือนธันวาคม
พิธีกินไข่แดง	เดือนธันวาคม
พิธีไหว้ต้นไม้มังกร	เดือนมกราคม และเดือนมีนาคม
ประเพณีฉลองปีใหม่	เดือนมกราคม

ตารางที่ 7 เปรียบเทียบพิธีกรรมของชนเผ่าทั้งสองประเทศ

รายการ	ชนเผ่าอาฮา	ชนเผ่าฮาหนี
พิธีเก็บเมล็ดพันธุ์ข้าว	√*	√
พิธีปลูกสร้างประตูหมู่บ้าน	√	√
พิธีบูชาเจ้าที่ เจ้าป่า เจ้าเขา	√	√
พิธีกำจัดศัตรูต้นข้าว	√	√
พิธีไล่ชิงช้า	√	√
ประเพณีถอนขนไก่	√	×**
พิธีอยู่กรรม	√	×
พิธีทำเหล้าจากข้าวใหม่	√	√
ประเพณีปีใหม่ลูกช้าง	√	×
ประเพณีปีใหม่ไข่แดง	√	×
ประเพณีกินไข่แดง	×	√
พิธีเรียกขวัญ	×	√
พิธีบูชาต้นไม้มังกร	√	√

* “√” หมายถึง ไม่แตกต่าง

** “×” หมายถึง แตกต่าง

จากตารางที่ 5-7 จะเห็นได้ว่า ชนเผ่าอาข่าของไทยและชนเผ่าฮาหนีของสาธารณรัฐประชาชนจีน มีพิธีกรรมที่จัดขึ้นตลอดทั้งปีพิธีกรรมโดยส่วนใหญ่ของชนเผ่าทั้งสองประเทศจะมีลักษณะที่เหมือนกัน แต่มีบางพิธีกรรมที่ไม่มีตรงกันซึ่งเกิดจากอิทธิพลของสภาพภูมิอากาศและสภาพแวดล้อม

บทสรุป ชนเผ่าอาข่าของหมู่บ้านปากกล้วย จังหวัดเชียงราย ประเทศไทย มีพิธีกรรมที่เหมือนกันกับชนเผ่าฮาหนี หมู่บ้านเหจียฮิน อำเภอหนองมณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน และพิธีกรรมทั้งหมดมีจุดประสงค์เพื่อทำให้คนในหมู่บ้านอยู่ดีมีสุข ปราศจากโรคภัย และช่วยให้การเพาะปลูกอุดมสมบูรณ์ดี

4.2 การเปรียบเทียบด้านเครื่องแต่งกาย

ในการศึกษาการเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างวัฒนธรรมของชนเผ่าอาข่าและชนเผ่าฮาหนี ด้านเครื่องแต่งกาย ผู้วิจัยได้แบ่งการเปรียบเทียบออกเป็น 2 ประการ ได้แก่ การเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างการแต่งกายของผู้ชาย และการเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างการแต่งกายของผู้หญิงดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.2.1 การเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างการแต่งกายของผู้ชาย

1) การแต่งกายของผู้ชายเผ่าอาข่าในประเทศไทย

ชาวอาข่าในประเทศไทยมีลักษณะการแต่งกายที่แตกต่างกันออกไปเป็น 3 แบบ คือ แบบอุโล้อาข่า แบบโลมีอาข่า และแบบผาหม้ออาข่า

1.1) การแต่งกายของผู้ชายเผ่าอาข่าแบบอุโล้อาข่า

ผู้ชายจะสวมเสื้อแขนยาวตกแต่งด้วยผ้าหลากสีและปักลวดลายคล้ายของผู้หญิง แต่ตัวเสื้อจะสั้นกว่า ส่วนกางเกงคล้ายกางเกงสะดอของล้านนา แต่เป็นผ้าฝ้ายย้อมคราม หมวกทำเป็นผ้าหนาแล้วม้วนปลายสองด้านเข้าหากันแล้วเย็บติด นำผ้าฝ้ายย้อมพันกับอีกที ตกแต่งด้วยพู่สีแดง

1.2) การแต่งกายของผู้ชายเผ่าอาข่าแบบโลมีอาข่า

เสื้อของผู้ชายมีลายปักประดับชายเสื้อโดยรอบและรอบตะเข็บข้างทั้งชายขวาหรือไม่มีการปักชายเปลี่ยนมาเป็นการปักประดับอย่างงดงามที่สาบหน้า

1.3) การแต่งกายของผู้ชายเผ่าอาข่าแบบผาหม้ออาข่า

เสื้อผู้ชายตัวเสื้อยาวกว่าอาข่ากลุ่มอื่น เย็บด้วยแถบผ้ากั้นขาวเรียงซ้อนกัน อาจติดกระดุมหน้าหรืออ้อมไปติดกระดุมข้างซ้าย มักประดับสาบหน้าด้วยเหรียญเงินหรือสร้อยเงิน ร้อยลูกกระพรวน กางเกงก็มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มอื่น

การแต่งกายของผู้ชายชนเผ่าอาข่าของหมู่บ้านปากกล้วย จังหวัดเชียงราย ประเทศไทย เป็นการแต่งกายแบบโล่มีอาข่า คือ ใส่เสื้อมีลายปักประดับชายเสื้อโดยรอบและรอบตะเข็บข้างทั้ง ซ้ายขวา หรือบางตัวไม่มีปักชายเปลี่ยนมาเป็นการปักประดับอย่างงดงามที่สาบหน้า มีผ้าสีแดงหรือ สีดำโพกที่ศีรษะ

ภาพที่ 49 การแต่งกายผู้ชายชนเผ่าอาข่าหมู่บ้านปากกล้วยประเทศไทย

ที่มา: LI HOUJIE. 2560.

2) การแต่งกายของผู้ชายเผ่าฮาหนีในสาธารณรัฐประชาชนจีน

การแต่งกายของผู้ชายเผ่าฮาหนีจะสวมเสื้อผ่าอกและกางเกงขายาว ใช้ผ้าสีดำหรือ สีขาวโพกศีรษะ มีเครื่องประดับเงินทำเป็นกระดุมของเสื้อและสวมกำไลเงิน เสื้อผ้าที่สวมใส่จะใช้สีดำ เป็นส่วนใหญ่ จะไม่ใช่สีหลายสีเหมือนเสื้อของผู้หญิง และเสื้อผ้าที่ใส่เข้าร่วมพิธีกรรมต่างๆ ผู้ชายเผ่าฮาหนีจะต้องสวมเสื้อผ้าใหม่เข้าร่วมพิธีเสมอ

ภาพที่ 50 การแต่งกายผู้ชายชนเผ่าฮาหนีในสาธารณรัฐประชาชนจีน

ที่มา: LI HOUJIE. 2560.

3) ความเหมือนและความแตกต่างการแต่งกายของผู้ชาย

ความเหมือนและความแตกต่างการแต่งกายของผู้ชายเผ่าอาข่าในไทยกับเผ่าฮาหนีในสาธารณรัฐประชาชนจีนเปรียบเทียบได้ดังนี้

ตารางที่ 8 ความเหมือนและความแตกต่างการแต่งกายของผู้ชายเผ่าอาข่าในไทยกับเผ่าฮาหนีในสาธารณรัฐประชาชนจีน

ชนเผ่า	รูปแบบ	ลักษณะเสื้อ	ลักษณะกางเกง	เครื่องประดับศีรษะ	เครื่องประดับกาย	เครื่องประดับเสื้อผ้า
อาข่า	โลม้ออาข่า	แขนยาว สีดำ	ขายาว สีดำ	ผ้าโพกสีแดง หรือสีดำ	กำไลเงิน	ปักลายตาม ขอบเสื้อ กระดุมเงินปัก ลวดลายสีสดใส ที่ส่าบนหัว
ฮาหนี	เหจียหยิน	แขนยาว สีดำ	ขายาว สีดำ	ผ้าโพกสีดำ หรือสีขาว	กำไลเงิน	มีลูกปัดผ้า ตามชายเสื้อ กระดุมเงิน เข็มขัดผ้า คาดเอวและไหล่

จากตารางที่ 8 จะเห็นได้ว่า การแต่งกายของผู้ชายชาวเผ่าอาข่าหมู่บ้านปากกล้วย อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย แต่งกายแบบโลม้ออาข่า ใส่เสื้อแขนยาวสีดำปักลายตามชายเสื้อ กางเกงขายาวสีดำ ผ้าโพกหัวสีแดงหรือสีดำ สวมใส่กำไลเงิน ส่วนผู้ชายชาวฮาหนีหมู่บ้านเหจียหยิน อำเภอหนองหอย มลฑลยูนนาน ใส่เสื้อแขนยาวสีดำแขนเสื้ออาจมีสีขาวสลับ มีลูกปัดผ้าตามชายเสื้อ กางเกงขายาวสีดำ ผ้าโพกสีดำหรือสีขาว สวมใส่กำไลเงิน

บทสรุป การแต่งกายผู้ชายชาวอาข่าหมู่บ้านปากกล้วย อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย และผู้ชายชาวฮาหนีหมู่บ้านเหจียหยิน อำเภอหนองหอย มลฑลยูนนาน มีการแต่งกายที่ไม่แตกต่างกัน

4.2.2 การเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างการแต่งกายของผู้หญิง

1) การแต่งกายของผู้หญิงเผ่าอาข่าในประเทศไทย

ชาวอาข่าในประเทศไทยมีลักษณะการแต่งกายที่แตกต่างกัน แบ่งเป็น 3 แบบ คือ แบบอู้อ้ออาข่า แบบโลม้ออาข่า และแบบผาหมีอาข่า

1.1) การแต่งกายของผู้หญิงเผ่าอาข่าแบบอุโล่วอาข่า

ผู้หญิงนุ่งกระโปรงกลีบสีดำหรือน้ำเงินอมดำ สนับแข้งสีน้ำเงินอมดำ ปักผ้าแถบสี เข็มขัดผ้าปักหอยเบี้ย เสื้อคอกลมผ่าหน้าแขนยาว ปลายแขนกุดผ้าแถบหลากสีจากข้อศอกถึงข้อมือ สาบเสื้อกุดด้วยสีแดง ด้านหลังเสื้อปักลายเรขาคณิตในกรอบเส้นตรงหลายเส้นประมาณครึ่งล่างด้านข้างผ่าจากชายขึ้นไป 1 คืบ ทั้ง 2 ด้าน หมวกผ้าผู้หญิงเป็นรูปทรงกรวยคว่ำ ยอดกรวยจะป้านประดับด้วยเม็ดเงินกลมผ่าซีกขนาดต่าง ๆ กันตามแนวนอน สลับกับกระดุมเม็ดเล็ก ๆ แถบผ้าสีจากหน้าผากขึ้นไปกับยอดหมวกมีพู่ห้อยจากยอดหมวกลงมาหลายพู่ ลูกปัดร้อยเป็นเส้นหลากสีหลายเส้นห้อยลงมาตามขอบหมวก หน้าผาก จอนหู ประดับห้อยเหรียญเงินเก่า มีสายรัดคางสีดำร้อยด้วยลูกปัดเป็นเส้นหลายเส้นหลากสี มีห่วงเงินรอบคอ และแผ่นเงินกลมปิดหน้าอก

1.2) การแต่งกายของผู้หญิงเผ่าอาข่าแบบโล่มืออาข่า

ผู้หญิงสวมกระโปรงกลีบสีดำหรือน้ำเงินเข้ม ใส่สนับแข้งสีน้ำเงิน เสื้อคอกลมแขนยาวผ่าหน้าสีดำหรือน้ำเงินเข้ม ยาวพอประมาณผ่าข้าง 2 ข้าง ด้านหลังเสื้อปักลายโปร่ง แขนเสื้อกุดแถบสีต่าง ๆ จากข้อมือจนถึงใต้รักแร้ เข็มขัดผ้าประดับด้วยหอยเบี้ยห้อยลูกเต๋อยป้า หมวกเป็นผ้าปักเม็ดเงินผ่าซีกเป็นแถวเรียงจากหน้าผากขึ้นไปหาท้ายทอยและด้านข้าง ด้านหลังหมวกใช้กล่องเงินแบบแบนรูปสี่เหลี่ยมคางหมูหันทางด้านเล็กขึ้นบน ตกแต่งด้านข้างด้วยพวงมาลัยผ้าสีแดงพวงลูกปัดหลากสี ด้านข้างเหนือหูขึ้นไปแขวนลูกเงินกลมโปร่งข้างละหลาย ๆ ลูก ห้อยเหรียญเงินโบราณตามจอนผมลงไป มีสายรัดคางทำจากลูกปัดหลากสี ประดับด้วยห่วงเงินที่บริเวณหน้าอก คอ และลูกเต๋อยตามแบบของอีก้อ

1.3) การแต่งกายของผู้หญิงเผ่าอาข่าแบบผาหมืออาข่า

ผู้หญิงใส่กระโปรงกลีบสีน้ำเงินหรือดำ เสื้อสีดำหรือน้ำเงิน คอกลม ผ่าหน้าแขนยาวกุดผ้าสีต่าง ๆ จากข้อมือถึงใต้รักแร้ สนับแข้งสีดำหรือน้ำเงิน ปักลายเหมือนกับลายปักเสื้อด้านหลัง บริเวณหน้าอกตกแต่งด้วยแผ่นเงินขนาดเล็กบ้างใหญ่บ้าง หมวกผ้าประดับด้วยเม็ดเงินกลมผ่าซีกรอบศีรษะ แนวหูประดับเงินเหรียญเก่า มีสายรัดคางเป็นเงินและลูกปัดหลากสี

การแต่งกายของผู้หญิงชนเผ่าอาข่าของหมู่บ้านปากกล้วย จังหวัดเชียงราย ประเทศไทย เป็นการแต่งกายแบบโล่มืออาข่า คือ สวมกระโปรงสีดำ ใส่สนับแข้งสีดำที่มีปักลวดลาย เสื้อคอกลมแขนยาวผ่าหน้าสีดำหรือน้ำเงินเข้ม ยาวพอประมาณผ่าข้าง 2 ข้าง ด้านหลังเสื้อปักลายโปร่ง แขนเสื้อปักแถบสีต่าง ๆ จากข้อมือจนถึงใต้รักแร้ เข็มขัดผ้า หมวกเป็นผ้าปักเม็ดเงินผ่าซีกเป็นแถวเรียงจากหน้าผากลงไปหาท้ายทอยและด้านข้าง ด้านหลังหมวกใช้กล่องเงินแบบแบนรูปสี่เหลี่ยมคางหมูหันทางด้านเล็กขึ้นบน ตกแต่งด้านข้างด้วยพวงมาลัยผ้าสีแดงพวงลูกปัดหลากสี ด้านข้างเหนือหูขึ้นไปแขวนลูกเงินกลมโปร่งข้างละหลาย ๆ ลูก ห้อยเหรียญเงินโบราณตามจอนผมลงไป มีสายรัดคางทำจากลูกปัดหลากสี ประดับด้วยห่วงเงินที่บริเวณหน้าอกและคอ

ภาพที่ 51 การแต่งกายผู้หญิงชนเผ่าอาข่าหมู่บ้านปากกล้วยประเทศไทย

ที่มา: LI HOUJIE. 2560.

2) การแต่งกายของผู้หญิงเผ่าอาข่าในสาธารณรัฐประชาชนจีน

ผู้หญิงของชนเผ่าอาข่าเป็นคนที่รักสวยรักงามให้ความสำคัญกับรูปที่ปักอยู่กับเสื้อผ้า ในการตัดเย็บเสื้อผ้าจะตั้งใจออกแบบและปักเย็บรูปร่างประณีต โดยใช้ด้าย จำนวน 5 สี ในการปักลวดลายของรูปที่จะปักในผ้า ได้แก่ สีแดง สีเหลือง สีเขียว สีฟ้า และสีม่วง ส่วนใหญ่จะปักรูปดอกไม้และรูปสัตว์ต่าง ๆ เครื่องประดับจะมีความสำคัญในการแต่งกายของชนเผ่าอาข่า ส่วนใหญ่ทำขึ้นมาจากโลหะเงิน เช่น ต่างหูเงิน กำไลเงิน สร้อยคอเงิน และเครื่องประดับที่ใช้ตกแต่งเสื้อผ้า ส่วนใหญ่ทำจากโลหะเงินทั้งสิ้น

รูปแบบการแต่งกายของผู้หญิงอาข่าแบ่งตามอายุของผู้สวมใส่ ไม่ว่าจะเป็นรูปทรงรูปแบบ สี และเครื่องประดับต่าง ๆ ที่เห็นได้ชัดเจนที่สุด คือ เครื่องประดับศีรษะที่ใช้ในชีวิตแตกต่างกัน แบ่งออกเป็น 3 ช่วง คือ ช่วงวัยเด็ก ช่วงวัยสาวถึงแต่งงาน และช่วงวัยหลังมีบุตร

2.1) ช่วงวัยเด็ก

เสื้อผ้าเด็กจะแต่งแบบเรียบง่าย ลักษณะร่าเริง น่ารัก ใช้สีสดใส ลวดลายส่วนใหญ่จะอยู่ที่เครื่องประดับศีรษะ

ภาพที่ 52 การแต่งกายในช่วงวัยเด็กของชนเผ่าอาข่าในสาธารณรัฐประชาชนจีน

ที่มา: LI HOUJIE. 2560.

2.2) ช่วงวัยสาวถึงแต่งงาน

ช่วงนี้จะเป็นการแต่งตัวของผู้หญิงเผ่าฮาหนีที่สวยงามที่สุด ทั้งเครื่องประดับศีรษะและเครื่องแต่งกายจะตกแต่งด้วยเครื่องเงินประดับมากที่สุด เสื้อผ้านอกจากสีดำเป็นสีหลักแล้วยังมีเสื้อผ้าที่หลากสี เช่น สีแดง สีเหลือง สีเขียว สีฟ้า และสีม่วง ทำให้มีความสดใสเปรียบเสมือนกับดอกไม้ที่สวยงามกำลังเบ่งบาน เพราะช่วงวัยสาวถึงวัยแต่งงานนี้จะเป็นช่วงที่มีการแต่งกายโดดเด่นที่สุดในชีวิต

ภาพที่ 53 การแต่งกายในช่วงวัยสาวถึงแต่งงานของชนเผ่าฮาหนีในสาธารณรัฐประชาชนจีน

ที่มา: LI HOUJIE. 2560.

2.3) ช่วงวัยหลังมีบุตร

ช่วงนี้จะเป็นช่วงสุดท้ายของการแต่งกาย การแต่งตัวจะเป็นไปอย่างเรียบง่าย เครื่องประดับศีรษะและเครื่องประดับเสื้อผ้าจะไม่ค่อยมี สีของเสื้อผ้าก็จะเป็นสีดำและสีกรมท่าไม่ค่อยมีสีสัน แต่ก็ดูดีเหมือนกัน

ภาพที่ 54 การแต่งกายในช่วงวัยหลังมีบุตรของชนเผ่าฮาหนีในสาธารณรัฐประชาชนจีน

ที่มา: LI HOUJIE. 2560.

3) ความเหมือนและความแตกต่างการแต่งกายของผู้หญิง

ความเหมือนและความแตกต่างการแต่งกายของผู้หญิงชนเผ่าอาข่าหมู่บ้านปากกล้วย อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย และชนเผ่าฮาหนีหมู่บ้านเหี้ยหยิน อำเภอหนองมณฑล จันทบุรี ผู้วิจัยได้เปรียบเทียบดังรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 9 ความเหมือนและความแตกต่างการแต่งกายของผู้หญิงเผ่าอาข่าในไทยกับเผ่าฮาหนีในสาธารณรัฐประชาชนจีน

รายการ	อาข่า	ฮาหนี	ข้อแตกต่าง
เสื้อ	เสื้อคอกลม แขนยาวผ่าหน้า สีดำหรือน้ำเงินเข้ม ด้านหลังเสื้อปักลายโปร่ง แขนเสื้อปักแถบสีต่าง ๆ จากข้อมือจนถึงใต้รักแร้	เสื้อผ้ามีสีดำเป็นสีหลักแล้ว ยังมีเสื้อผ้าที่มีหลากสี เช่น สีแดง สีเหลือง สีเขียว สีฟ้า และสีม่วง	√*
กางเกง	-	กางเกงสีดำ ปักลวดลายที่ขากางเกง	×**
กระโปรง	สีดำใส่สนับแข้งสีดำปักลวดลาย	-	×
หมวก	มีแผ่นเงินรูปสี่เหลี่ยมคางหมูเชิดขึ้นมาทางด้านหลัง ด้านหน้าแต่งด้วยแถวลูกปัดสลับกับแถวกระดุมเงินล้อมกรอบ ใบหน้าด้วยลูกบอลเงิน เหริยญ และลูกปัดห้อยเป็นสายประเป๋า	- ทำจากผ้าประดับลูกปัด ตกแต่งด้วยกระดุมเงินเม็ดเล็ก ๆ - ผ้าโพกสีดำ	×
เครื่องประดับ	กำไลเงิน และเครื่องประดับหน้าอก	กำไลเงิน และเข็มขัดเครื่องประดับหน้าอก	√

จากตารางที่ 9 จะเห็นได้ว่า การแต่งกายของชนเผ่าอาข่าจะสวมเสื้อคอกลมแขนยาวผ่าหน้าสีดำหรือน้ำเงินเข้ม ด้านหลังเสื้อปักลายโปร่ง แขนเสื้อปักแถบสีต่าง ๆ จากข้อมือจนถึงใต้รักแร้ สวมกระโปรงสีดำ ใส่สนับแข้งสีดำที่ปักลวดลาย สามหมวกที่มีแผ่นเงินรูปสี่เหลี่ยมคางหมูเชิดขึ้นมาทางด้านหลัง ด้านหน้าแต่งด้วยแถวลูกปัดสลับกับแถวกระดุมเงิน ล้อมกรอบใบหน้าด้วยลูกบอลเงิน เหริยญ และลูกปัดห้อยเป็นสายยาวกระเป๋า สวมเครื่องประดับกำไลเงิน และเครื่องประดับหน้าอก

* “√” หมายถึง ไม่แตกต่าง

** “×” หมายถึง แตกต่าง

การแต่งกายของชนเผ่าฮาหนี เสื้อผ้านอกจากสีดำเป็นสีหลักแล้วยังมีเสื้อผ้าที่ทำจากหลากสี เช่น สีแดง สีเหลือง สีเขียว สีฟ้า และสีม่วง กางเกงสีดำปกคลุมขาที่ขากางเกง เครื่องประดับศีรษะและเครื่องประดับหน้าอก เข็มขัดและกำไลเงิน หมวกทำจากผ้าที่ประดับด้วยลูกปัดตกแต่งด้วยกระดุมเงินเม็ดเล็ก ๆ และผ้าโพกสีดำ ส่วนเครื่องประดับ มีกำไลเงิน เครื่องประดับหน้าอกที่ทำด้วยเงิน

บทสรุป การแต่งกายผู้หญิงชนเผ่าอาฮาหมู่บ้านปากกล้วย อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย และการแต่งกายผู้หญิงของชนเผ่าฮาหนีหมู่บ้านเหยียหยิน อำเภอหงเหอ มณฑลยูนนาน มีแตกต่างกันที่การแต่งกายด้วยกระโปรงและกางเกง แต่ก็ยังใช้สีดำเหมือนกันและหมวกสวมศีรษะ แต่มีรูปร่างที่ไม่เหมือนกัน ความแตกต่างดังกล่าวอาจเกิดจากลักษณะของกลุ่ม และสภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนไป

4.3 การเปรียบเทียบความเชื่อด้านการแต่งกาย

การเปรียบเทียบด้านเครื่องแต่งกาย ผู้วิจัยได้แยกประเด็นออกเป็นการเปรียบเทียบความเชื่อเรื่องสีของเครื่องแต่งกายของทั้งสองชนเผ่าและความเชื่อเรื่องลวดลายหรือสัญลักษณ์ที่อยู่บนเครื่องแต่งกายของทั้งสองชนเผ่า

4.3.1 เปรียบเทียบความเชื่อเรื่องสีของเครื่องแต่งกายของทั้งสองชนเผ่า

สีของเสื้อผ้าประจำเผ่าของชาวอาฮา คือ สีดำ ชาวอาฮาถือสีดำเป็นสีมงคลในเทศกาลหรือวันสำคัญก็จะใส่ชุดประจำเผ่าที่เป็นสีดำ ชาวอาฮามีความเชื่อว่า เมื่อพวกเขาใส่ชุดเป็นสีดำแล้วจะมีโชคมีลาภ

สีของเสื้อผ้าของชาวฮาหนี คือ สีดำเป็นสีหลัก มีความเชื่อว่าสีดำเป็นสีแห่งชีวิตในอดีต เผ่าฮาหนีทั้งผู้หญิงและผู้ชายสวมใส่เสื้อผ้าสีดำทั้งหมดไม่มีสีอื่น แต่ปัจจุบันเสื้อผ้ามีสีอื่น ๆ เช่น สีแดง สีเหลือง สีเขียว สีฟ้า และสีม่วง เป็นต้น เนื่องจากการสร้างสีสันเสื้อผ้าทำให้สวยงาม

บทสรุป สีของเครื่องแต่งกายของชนเผ่าทั้งสองประเทศต่างมีความเชื่อเรื่องสีที่นำมาเย็บเสื้อผ้าที่จะสวมใส่ โดยทั่วไปสีที่นำมาเย็บเสื้อผ้าของชนเผ่าทั้งสองประเทศส่วนใหญ่จะเป็นสีดำทั้งผู้หญิงและผู้ชายและตกแต่งสีเส้นตามขอบชายเสื้อ ขอบแขนเสื้อ และคอปกเสื้อ ด้วยสีเส้น เพื่อเพิ่มความสวยงามมากขึ้น ชนเผ่าทั้งสองประเทศก็มีความเชื่อที่คล้ายคลึงกัน คือ มีความเชื่อว่าสีดำเป็นสีมงคล สีแห่งโชคมีลาภ ดังนั้นความเชื่อเรื่องสีจึงไม่มีความแตกต่างกัน

4.3.2 เปรียบเทียบความเชื่อเรื่องลวดลายหรือสัญลักษณ์ที่อยู่บนเครื่องแต่งกายของทั้งสองชนเผ่า

ลวดลายหรือสัญลักษณ์ที่ปักอยู่บนเสื้อผ้าของชนเผ่าทั้งสองประเทศเป็นลวดลายที่เกิดจากการปักด้วยมือ เป็นลวดลายที่เกิดขึ้นเป็นการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ แต่ละลวดลายที่ปักก็มีความหมายของลวดลายนั้น ๆ ผู้วิจัยได้เปรียบเทียบการปักลวดลายของชนเผ่าทั้งสองประเทศไว้ดังนี้

ตารางที่ 10 เปรียบเทียบลวดลายที่ปักบนเสื้อผ้าของชนเผ่าทั้งสองประเทศ

รายการ	อาฮา	ฮาหนี	ข้อแตกต่าง
ลายลาฉ่อง	√	√	√*
ลายลีนผีเสื้อ	√	√	√
ลายดอกสงอาทิตย์	√	√	√
ลายก้อนหิน	√	√	√
ลายขาแมงมุม	√	√	√

จากตารางที่ 10 จะเห็นว่า ลวดลายที่ปักอยู่บนเสื้อผ้าของชนเผ่าทั้งสองประเทศมีลวดลายที่เหมือนกันโดยมีความเชื่อดังนี้

1) ความเชื่อของลวดลายที่อยู่บนเสื้อผ้าของเผ่าอาฮา เชื่อว่า ก้อนหินและไม้กางเขนนี้จะช่วยปกป้องคุ้มครองพวกเขาให้ปลอดภัย ผลผลิตในท้องไร่ท้องนามีแต่ความอุดมสมบูรณ์ หญิงชาวอาฮาจึงมีจินตนาการเกี่ยวกับรูปลักษณะของก้อนหินนำมาสร้างสรรค์ปักเป็นลวดลายบนผืนผ้าจนเป็นเอกลักษณ์บนผืนผ้าปักของชนเผ่าอาฮาและเชื่อว่าจะช่วยคุ้มครองผู้ที่สวมใส่

2) ความเชื่อของชนเผ่าฮาหนี เชื่อว่า ธรรมชาติจะมีดาวและพระจันทร์ ภูเขา แม่น้ำ ต้นไม้ ดอกไม้ ชนเผ่าฮาหนีเป็นคนเชื่อมั่นในธรรมชาติและต้องการให้สิ่งเหล่านี้อยู่ในเครื่องแต่งกายทั้งหมด เพราะชนเผ่าฮาหนีเชื่อว่าเมื่อธรรมชาติเหล่านี้อยู่ในเครื่องแต่งกายทั้งหมดแล้วชีวิตของเขาจะมีความสมบูรณ์แบบ

บทสรุป ความเชื่อลวดลายที่ปักอยู่บนเสื้อผ้าของชนเผ่าทั้งสองประเทศมีความเชื่อที่เหมือนกัน คือ ลวดลายที่ปักอยู่บนเสื้อผ้าเกิดจากจินตนาการที่เลียนแบบธรรมชาติ และเชื่อว่าธรรมชาตินั้นจะช่วยปกป้องคุ้มครอง จึงได้นำลวดลายที่เลียนแบบธรรมชาติมาปักลงบนเสื้อผ้าเพื่อที่จะคุ้มครองผู้สวมใส่

* “√” หมายถึง ไม่แตกต่าง

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเปรียบเทียบวัฒนธรรมชนเผ่าอาข่าของประเทศไทยและชนเผ่าฮาหนีของสาธารณรัฐประชาชนจีนในด้านความเชื่อและเครื่องแต่งกาย มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาวัฒนธรรมทางด้านความเชื่อและเครื่องแต่งกายของชนเผ่าอาข่าของประเทศไทยและชนเผ่าฮาหนีของสาธารณรัฐประชาชนจีน และ 2) เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างวัฒนธรรมของชนเผ่าอาข่าและชนเผ่าฮาหนี เป็นการวิจัยคุณภาพ เก็บข้อมูลภาคสนามด้วยวิธีการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่มย่อย วิธีการสังเกต และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา มีผลการวิจัยซึ่งสรุปได้ดังต่อไปนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องการเปรียบเทียบวัฒนธรรมชนเผ่าอาข่าของประเทศไทยและชนเผ่าฮาหนีของสาธารณรัฐประชาชนจีนในด้านความเชื่อและเครื่องแต่งกาย กรณีศึกษา ชนเผ่าอาข่าหมู่บ้านปากกล้วย อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย ประเทศไทย และชนเผ่าฮาหนีหมู่บ้านเหยียหยิน อำเภอหงเหอมลทลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน สรุปผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

5.1.1 การศึกษาวัฒนธรรมทางด้านความเชื่อและเครื่องแต่งกายของชนเผ่าอาข่าของประเทศไทยและชนเผ่าฮาหนีของสาธารณรัฐประชาชนจีน

การศึกษาวินัยวัฒนธรรมทางด้านความเชื่อและเครื่องแต่งกายของชนเผ่าอาข่าของประเทศไทยและชนเผ่าฮาหนีของสาธารณรัฐประชาชนจีน ประกอบด้วย 3 ด้าน ดังนี้ ด้านความเชื่อ ด้านการแต่งกาย และด้านความเชื่อด้านการแต่งกาย โดยมีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

1) ด้านความเชื่อ พบว่า ชนเผ่าอาข่าของประเทศไทยมีความเชื่อเกี่ยวกับการนับถือบรรพบุรุษ มีการสืบทอดพิธีกรรมต่าง ๆ จากบรรพบุรุษจนถึงปัจจุบันและเชื่อว่าการนับถือบรรพบุรุษจะทำให้ชีวิตเจริญรุ่งเรือง หากมีการกระทำผิดหรือลบหลู่ผีบรรพบุรุษจะทำให้เดือดร้อนจนเจ็บป่วยได้ มีความเชื่อเกี่ยวกับศาสนา ชาวอาข่ารุ่นหลังบางส่วนมีการเปลี่ยนไปนับถือศาสนาพุทธและศาสนาคริสต์ เนื่องจากภูมิศาสตร์สิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนไปและได้รับอิทธิพลของคนทำงานในโครงการแม่ฟ้าหลวง ซึ่งเป็นคนไทย และบางส่วนก็ไม่นับถือศาสนาใดเนื่องจากเผ่าอาข่าดั้งเดิมไม่มีศาสนา และจะนับถือเทพเจ้าแทนบรรพบุรุษ และมีความเชื่อพิธีกรรมต่าง ๆ ชาวอาข่ามีการรักษาไว้ซึ่งประเพณีพิธีกรรม โดยเป็นหน้าที่ของพ่อที่ต้องสอนลูกให้จดจำบรรพบุรุษต้นตระกูลที่สืบทอดกันมา รวมถึงสมาชิกในครอบครัวต้องมีส่วนร่วมในประเพณีพิธีกรรมในระดับครอบครัวและระดับชุมชน โดยมีความเชื่อว่าหากประกอบประเพณีพิธีกรรมอย่างเคร่งครัดและถูกต้องชีวิตก็จะมีแต่สิ่งที่ดี ทำมาหากินได้สะดวกและมีความสุข พิธีกรรมของชาวอาข่าจะมีทุกเดือนตลอดทั้งปี สังคมอาข่าจะปลูกฝังให้ทุกคนต้อง

เคารพและเชื่อฟังคำสั่งสอนของบรรพบุรุษสืบต่อกันมาจนถึงทุกวันนี้ โดยมีความเชื่อว่าการไหว้และการบูชาเช่นไหว้สิ่งเหล่านี้จะทำให้ชีวิตอยู่ดีมีสุข หากลบหลู่จะทำให้มีอันเป็นไปให้โทษต่อผู้คน และมีพิธีไหว้ต้นไม้เพื่อให้คนในหมู่บ้านอยู่ดีมีสุข ปราศจากโรคภัย และให้การเพาะปลูกอุดมสมบูรณ์ดี

ชนเผ่าฮาหนีของสาธารณรัฐประชาชนจีนมีความเชื่อเรื่องของธรรมชาติเกี่ยวกับภูเขาน้ำ ต้นไม้ พระอาทิตย์ พระจันทร์ และต้นไม้ในความหมายของชาวฮาหนี คือ สิ่งที่มีชีวิตมีพลังป้องกันมนุษย์ได้ถ้ามีต้นไม้แล้วจะทำให้ธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ ชาวฮาหนีอยู่บนเขาถ้ามีธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ก็จะหากินได้ง่าย ถ้าภูเขาไม่อุดมสมบูรณ์ก็จะหากินลำบาก ชาวฮาหนีมีความเชื่อจิตวิญญาณและเทพเจ้า ชาวฮาหนีเชื่อว่าคนเรามี 12 ขวัญ ถ้ามีครบ 12 ขวัญ คนเราก็จะได้อยู่เป็นสุขสบายจึงต้องมีการทำพิธีเรียกขวัญเพื่อให้มีขวัญครบทั้ง 12 ขวัญ ความเชื่อเดิมของชาวฮาหนีจะเกี่ยวกับการทำเกษตรและการก่อตั้งหมู่บ้านเป็นหลัก และทำพิธีบูชาฟ้า ภูเขาดิน และบูชามังกร ซึ่งพิธีบูชาต้นไม้มังกรจะเป็นพิธีที่สำคัญที่สุดของชาวฮาหนี ความเชื่อบรรพบุรุษตั้งแต่โบราณถึงปัจจุบันมีการเรียงลำดับวงศ์ตระกูลของบรรพบุรุษจากอดีตถึงปัจจุบันที่สืบทอดสายสกุลจากพ่อสู่ลูก โดยใช้คำสุดท้ายของชื่อพ่อมาเป็นคำแรกในการตั้งชื่อลูกสืบทอดลำดับไปเรื่อย ๆ

2) ด้านการแต่งกาย พบว่า ชาวอาฮาในประเทศไทยมีลักษณะการแต่งกายที่แตกต่างกันออกไปเป็น 3 ลักษณะ คือ แบบอู้อ้ออาฮา แบบโล้วมีอาฮา และแบบผาหม้ออาฮา การแต่งกายของชนเผ่าอาฮาในประเทศไทย เสื้อผ้าจะทำมาจากฝ้าย สมัยก่อนขึ้นใช้เองปัจจุบันจะซื้อมาและนำมาปักลายเอง ผู้ชายจะใส่กางเกงสีดำ เสื้อสีดำปักลวดลาย โปกผ้าสีแดงที่ศีรษะ เข็มขัดเงิน ผู้หญิงใส่เสื้อสีดำปักลวดลาย กระโปรงสั้นสีดำ ใส่เครื่องประดับบนหมวกซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นเหรียญเงิน ประดับตกแต่งด้วยเหรียญเงิน กระดุมเงิน มีลักษณะที่แตกต่างตามแบบของแต่ละกลุ่ม เครื่องประดับศีรษะของหญิงอาฮาในประเทศไทย มีลักษณะ 3 ลักษณะ ตามกลุ่มของชาวอาฮา เครื่องประดับทำจากโลหะเงิน ประดับทั้ง 3 ลักษณะ การแต่งกายชนเผ่าฮาหนีของสาธารณรัฐประชาชนจีนของผู้หญิงจะมีหลายแบบและสวยงาม การแต่งกายของผู้ชายส่วนมากจะคล้าย ๆ กัน และความแตกต่างของแต่ละกลุ่มก็แสดงออก ในการแต่งกายของผู้หญิงรูปแบบการแต่งกายของผู้หญิงฮาหนีจะแบ่งช่วงของการแต่งกายตามอายุ ทั้งรูปทรง รูปแบบ สี และเครื่องประดับต่าง ๆ และที่เห็นได้ชัดที่สุด คือ เครื่องประดับศีรษะในชีวิตการแต่งกายแบ่งออกเป็น 3 ช่วง คือ ช่วงวัยเด็ก ช่วงวัยสาวถึงแต่งงาน และช่วงวัยมีบุตรเผ่าฮาหนีมีกลุ่มย่อยหลายกลุ่มแม้ว่ามีความความแตกต่างในการทำเสื้อผ้า รูปแบบของลายเสื้อผ้า สีของเสื้อผ้า แต่ความเชื่อของการแต่งกายก็จะคล้ายคลึงกันเป็นส่วนใหญ่

3) ความเชื่อด้านการแต่งกาย พบว่า ชนเผ่าอาฮาในประเทศไทยโดยทั่วไปจะใช้สีดำและแซมด้วยลวดลายที่มีสีสันที่สวยงาม ชาวอาฮาต่างก็มีความเชื่อเรื่องที่น่ามาอ้อมเสื้อผ้า ชาวอาฮาถือสีดำเป็นสีมงคล ในเวลาเทศกาลหรือวันสำคัญก็จะใส่ชุดประจำเผ่า คือ เป็นสีดำ ชาวอาฮามีความเชื่อว่ามีเสื้อชุดเป็นสีดำแล้วจะมีโชคลาภ สำหรับลวดลายที่ปักอยู่บนเสื้อผ้าของชนเผ่าอาฮาเกิดจาก

จินตนาการของบรรพบุรุษที่สะท้อนให้เห็นถึงความเป็นคนละเอียดอ่อน ความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับธรรมชาติ จึงสร้างสรรค์ลวดลายด้วยการสังเกตจากธรรมชาติที่อยู่รอบตัว ถ่ายทอดสู่ลูกหลานจากรุ่นสู่รุ่นที่ยังคงมีการสืบทอดให้เห็นเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของผืนผ้าปักอาข่าจนถึงปัจจุบัน ซึ่งลวดลายแต่งเป็นลายลาฉ่อง ลายลิ้นผีเสื้อ ลายดอกแสงอาทิตย์ ลายก้อนหิน ลายขาแมงมุม พบว่า ชนเผ่าฮาหนีของสาธารณรัฐประชาชนจีนใช้สีของเสื้อผ้าเป็นสีดำเป็นสีหลัก โดยมีสีดำเป็นสีแห่งชีวิตในอดีตของเผ่าฮาหนีทั้งผู้หญิงและผู้ชายสวมใส่เสื้อผ้าสีดำ ไม่มีสีอื่น แต่ปัจจุบันนอกจากสีดำยังมีสีอื่น ๆ เช่น สีแดง สีเหลือง สีเขียว สีฟ้า และสีม่วง เป็นต้น การสร้างสีสันเสื้อผ้าให้สวยงามและลวดลายของเสื้อผ้าซึ่งส่วนใหญ่จะเลียนแบบมาจากธรรมชาติ ความเชื่อของชนเผ่าฮาหนีเชื่อว่าธรรมชาติจะมีดาวและพระจันทร์ ภูเขา แม่น้ำ ต้นไม้ ดอกไม้ ชนเผ่าฮาหนีเป็นคนเชื่อมั่นในธรรมชาติและต้องการให้สิ่งเหล่านี้อยู่บนเครื่องแต่งกายหมด ตามความเชื่อชนเผ่าฮาหนีเชื่อว่าเมื่อธรรมชาติเหล่านี้อยู่ในเครื่องแต่งกายชีวิตจะอยู่ได้แบบสมบูรณ์

5.1.2 การวิเคราะห์เปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างวัฒนธรรมด้านความเชื่อและการแต่งกายของชนเผ่าอาข่าของประเทศไทยและชนเผ่าฮาหนีของสาธารณรัฐประชาชนจีน

การวิเคราะห์เปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างวัฒนธรรมด้านความเชื่อและการแต่งกายของชนเผ่าอาข่าของประเทศไทยและชนเผ่าฮาหนีของสาธารณรัฐประชาชนจีน ผู้วิจัยได้เปรียบเทียบ แบ่งเป็น 3 ด้าน คือ การเปรียบเทียบด้านความเชื่อ การเปรียบเทียบด้านการแต่งกาย และการเปรียบเทียบความเชื่อด้านการแต่งกาย มีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

1) การเปรียบเทียบด้านความเชื่อ ชนเผ่าอาข่าของประเทศไทยนับถือบรรพบุรุษเหมือนชนเผ่าฮาหนีของจีน จะแตกต่างเพียงเล็กน้อยตรงที่เผ่าอาข่าไม่มีไหว้บรรพบุรุษที่สุสานเหมือนชนเผ่าฮาหนี อันเนื่องจากการอพยพเข้ามาในประเทศไทยไม่สามารถที่จะสร้างสุสานได้และยังเป็นบุคคลไร้สัญชาติ มีความเป็นอยู่ในตอนแรกยากลำบากทำให้พิธีไหว้บรรพบุรุษของชนเผ่าอาข่าไม่เหมือนเดิมในปัจจุบันชนเผ่าอาข่าได้ขึ้นทะเบียนเป็นประชากรของประเทศไทย แต่ก็ยังนับถือบรรพบุรุษตามความเชื่อเดิมและชนเผ่าอาข่ายังมีความเชื่อเกี่ยวกับศาสนา ซึ่งเป็นการเปลี่ยนความเชื่อจากการนับถือเทพเจ้าที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษมานับถือศาสนาอื่น เหตุผลอันเนื่องมาจากคนส่วนนี้ส่วนใหญ่ทำงานในโครงการแม่ฟ้าหลวงได้รับอิทธิพลจากคนไทยที่ทำงานในโครงการแม่ฟ้าหลวงที่นับถือศาสนาพุทธ นอกจากนี้สภาพสังคมสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนไปทำให้ชนเผ่าอาข่าบางส่วนหันไปนับถือศาสนาคริสต์ สำหรับชนเผ่าฮาหนีดั้งเดิมบรรพบุรุษก็นับถือเทพเจ้ามีบางส่วนหันไปนับถือศาสนาพุทธเนื่องจากประเทศจีนเปิดประเทศทำให้วัฒนธรรมใหม่ ๆ เข้ามาในสังคมของชนเผ่าฮาหนี ชนเผ่าอาข่าของประเทศไทยจะสืบทอดความเชื่อและการประกอบพิธีกรรมก็สืบทอดมาจากบรรพบุรุษมีจุดประสงค์เพื่อทำให้คนในหมู่บ้านอยู่ดีมีสุข ปราศจากโรคภัย และทำการเพาะปลุกอุ้มสมบูรณ์ดี ส่วนชนเผ่าฮาหนีของสาธารณรัฐประชาชนจีน มีความเชื่อธรรมชาติ ความเชื่อจิตวิญญาณและเทพเจ้า

ทำให้เกิดพิธีกรรมต่าง ๆ เพื่อบูชาธรรมชาติและเทพเจ้า ชนเผ่าอาข่าและชนเผ่าฮาหนีมีพิธีกรรมที่จัดขึ้นตลอดทั้งปี พิธีกรรมส่วนใหญ่ของชนเผ่าทั้งสองประเทศจะมีลักษณะที่เหมือนกันและจะมีบางพิธีกรรมที่ช่วงเวลาการจัดไม่มีตรงกันซึ่งเกิดจากสภาพภูมิอากาศและสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน

2) การเปรียบเทียบด้านการแต่งกาย ชนเผ่าอาข่าของประเทศไทยและเผ่าฮาหนีของสาธารณรัฐประชาชนจีน สรุปผลได้ดังนี้

2.1) การแต่งกายของผู้ชาย

การแต่งกายของผู้ชายเผ่าอาข่าของประเทศไทย แบ่งได้เป็นสามกลุ่มหลักใหญ่ ๆ คือ อุโล้วอาข่า โลมีอาข่า และผาหม้ออาข่า ผู้ชายชนเผ่าอาข่าทั้งสามกลุ่มมีการแต่งกายที่มีลักษณะที่เหมือนกัน สวมกางเกงขาวสีดำ เสื้อสีดำแขนยาวมีลายปักประดับชายเสื้อโดยรอบและรอบตะเข็บข้างทั้งซ้ายขวา หรือปักประดับที่สาบหน้า ประดับด้วยเครื่องประดับเงิน

การแต่งกายของผู้ชายเผ่าฮาหนี จะสวมเสื้อผ่าอกและกางเกงขาวยาว ใช้ผ้าสีดำหรือสีขาวทอศีรษะ โดยมีเครื่องประดับเงินที่ทำเป็นกระดุมเสื้อ และสวมกำไลเงิน เสื้อผ้าที่สวมใส่จะใช้สีดำเป็นส่วนใหญ่

จะเห็นได้ว่า การแต่งกายชนเผ่าอาข่าของไทยและชนเผ่าฮาหนีของสาธารณรัฐประชาชนจีน มีลักษณะที่เหมือนกัน คือ การใช้สีของเสื้อผ้าและกางเกงที่เหมือนกันและเครื่องประดับตกแต่งของเสื้อผ้าซึ่งจะประดับด้วยโลหะเงินเหมือนกัน

2.2) การแต่งกายของผู้หญิง

การแต่งกายของผู้หญิงเผ่าอาข่าของประเทศไทย แบ่งได้เป็นสามกลุ่มใหญ่ ๆ คือ อุโล้วอาข่า โลมีอาข่า และผาหม้ออาข่า ทั้งสามกลุ่มรูปแบบของเสื้อผ้า ลวดลาย จะแต่งกายที่เหมือนกันต่างกันตรงที่หมวก การสวมกระโปรงกลีบสีดำหรือน้ำเงินเข้ม ใส่สนับแข้งสีน้ำเงิน เสื้อคอกลมแขนยาวผ่าหน้าสีดำหรือน้ำเงินเข้ม ด้านหลังเสื้อปักลายโปร่ง แขนเสื้อกุด แอบสีต่าง ๆ จากข้อมือจนถึงใต้รักแร้ เข็มขัดผ้าประดับด้วยหอยเบี้ยหงายลูกเต๋อยป่า

การแต่งกายของผู้หญิงฮาหนี จะแบ่งช่วงของการแต่งกายตามอายุ มีรูปทรงรูปแบบ สี และเครื่องประดับต่าง ๆ ตามช่วงอายุที่เห็นได้ชัดเจน คือ เครื่องประดับศีรษะ ในชีวิตจะแบ่งออกเป็น 3 ช่วง คือ ช่วงวัยเด็ก ช่วงวัยสาวถึงแต่งงาน และช่วงวัยหลังคลอดลูก

จะเห็นได้ว่า การแต่งกายผู้หญิงชนเผ่าอาข่าหมู่บ้านปากกล้วย อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย และการแต่งกายผู้หญิงของชนเผ่าฮาหนีหมู่บ้านเหยียหยิน อำเภอหงเหอ มณฑลยูนนาน สาธารณประชาชนจีน มีความแตกต่างกันที่กระโปรงและกางเกง แต่ก็ยังใช้สีดำเหมือนกันและหมวกสวมศีรษะมีรูปร่างที่ไม่เหมือนกัน ความแตกต่างเหล่านี้้อาจเกิดจากลักษณะของกลุ่ม สภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนไป

3) การเปรียบเทียบความเชื่อด้านการแต่งกายชนเผ่าอาข่าของประเทศไทยและเผ่าฮาหนีของสาธารณรัฐประชาชนจีน

ความเชื่อด้านการแต่งกายของเครื่องแต่งกายของชนเผ่าอาข่าของประเทศไทยและเผ่าฮาหนีของสาธารณรัฐประชาชนจีน ต่างมีความเชื่อเรื่องสีที่ใช้นำมาย้อมเสื้อผ้าที่สวมใส่ โดยทั่วไปสีที่ใช้ย้อมเสื้อผ้าของชนเผ่าทั้งสองประเทศส่วนใหญ่จะเป็นสีดำทั้งผู้หญิงและผู้ชาย และตกแต่งตามขอบชายเสื้อ ขอบแขนเสื้อ และคอปกเสื้อ ด้วยสีสัน สดใส เพื่อเพิ่มความสวยงาม ชนเผ่าทั้งสองประเทศก็มีความเชื่อที่คล้ายคลึงกัน คือ เชื่อว่าสีดำเป็นสีมงคล สีแห่งโชคกลาง

ความเชื่อลวดลายที่ปักอยู่บนเสื้อผ้าของชนเผ่าทั้งสองประเทศเป็นความเชื่อที่เหมือนกัน คือ ลวดลายที่ปักอยู่บนเสื้อผ้าเกิดจากจินตนาการเลียนแบบธรรมชาติ และเชื่อว่าธรรมชาตินั้นจะช่วยปกป้องคุ้มครอง จึงสร้างสรรค์ลวดลายที่เลียนแบบธรรมชาติและนำมาปักลงบนเสื้อผ้าเพื่อที่จะคุ้มครองผู้สวมใส่

5.2 อภิปรายผล

จากผลการวิเคราะห์และเปรียบเทียบวัฒนธรรมด้านความเชื่อและด้านการแต่งกายของชนเผ่าอาข่าของไทยและชนเผ่าฮาหนีของสาธารณรัฐประชาชนจีน มีประเด็นที่น่าสนใจอภิปรายผลดังนี้

1. ผลการศึกษาวัฒนธรรมด้านความเชื่อและด้านการแต่งกายของชนเผ่าอาข่าของไทยและชนเผ่าฮาหนีของสาธารณรัฐประชาชนจีน ได้พบประเด็นที่เด่นที่สุด คือ วัฒนธรรมด้านการแต่งกายของผู้หญิงเผ่าอาข่ากับผู้หญิงเผ่าฮาหนี ทั้งเสื้อผ้าหรือเครื่องประดับและลวดลายของเสื้อผ้า มีความเชื่อที่ใกล้เคียงกัน ชนเผ่าทั้งสองประเทศต่างมีความเชื่อที่สืบต่อมาจากประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชนเผ่าอาข่าในประเทศไทย ก็คือ การอพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทย สอดคล้องสมมติฐานข้อที่ 1 ว่า “วัฒนธรรมทางด้านความเชื่อและเครื่องแต่งกายของชนเผ่าอาข่าในประเทศไทยและวัฒนธรรมทางด้านความเชื่อและเครื่องแต่งกายของชนเผ่าฮาหนีในสาธารณรัฐประชาชนจีนแสดงออกถึงความเชื่อและการแต่งกายทั้งแตกต่างกันและเหมือนกัน” และสอดคล้องกับแนวคิดความเชื่อชาวเขาเผ่าต่าง ๆ เช่น ชนเผ่าอาข่า หรืออีก้อ (“ชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ชนเผ่าอาข่าหรืออีก้อ” ม.ป.ป. : ออนไลน์) ที่กล่าวว่า การแต่งกายของผู้หญิงชนเผ่าอาข่าครบเครื่องนั้นมีความสวยงามเป็นอย่างมากตั้งแต่ศีรษะจรดเท้า ส่วนเครื่องแต่งกายของผู้ชายชนเผ่าอาข่าจะไม่มากเท่าของผู้หญิง มีความเรียบง่าย ใช้ผ้าฝ้ายทอเนื้อแน่น ย้อมเป็นสีน้ำเงินเข้มเกือบดำ แต่ก่อนจะปลุกฝ้ายมาปั่นใช้ทอผ้าเอง ปัจจุบันซื้อฝ้ายดิบจากคนไทย ส่วนการปักลวดลายบนเสื้อผ้า สอดคล้องกับงานวิจัยของ Li Yang (2011) (李阳 哈尼族服饰纹样视觉语言研究) ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาภาษาภาพของรูปแบบเครื่องแต่งกายของชนเผ่าฮาหนี” ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบเครื่องแต่งกายของชนเผ่าฮาหนีสร้างสรรค์เป็นรูปแบบธรรมชาติ ซึ่งความหมายแสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของเผ่าฮาหนี ความเชื่อและความคิดสร้างสรรค์

ของเผ่าฮาหนี่จากอดีตจนถึงปัจจุบัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Bai Yongfang (2005) (白永芳 哈尼族女性传统服饰及其符号象征) ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาเครื่องแต่งกายแบบดั้งเดิม และความหมายสัญลักษณ์ของเครื่องแต่งกายของผู้หญิงชนเผ่าฮาหนี่” พบว่า อุปกรณ์เสื้อผ้าแบบดั้งเดิมของผู้หญิงชนเผ่าฮาหนี่ที่มีหลากหลายของเครื่องประดับเงิน เครื่องประดับปลา และขนนก ได้สร้างสรรค์จากสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ ชุดสีแบบดั้งเดิม มีรายละเอียดตามสีดำ สีแดง สีขาว เป็นแนวคิดของการสร้างสีและวิวัฒนาการทางวัฒนธรรม โดยสีต่าง ๆ เป็นสัญลักษณ์ของพระเจ้าล้าค่าในโลกและจิตวิญญาณของชาวฮาหนี่ในการแสวงหาสันติภาพนิรันดร์ และมีความสำคัญต่อวัฒนธรรมของชาวฮาหนี่

2. ผลการวิจัยวิเคราะห์เปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างวัฒนธรรมด้านความเชื่อและการแต่งกายของชนเผ่าอาข่าของประเทศไทยและชนเผ่าฮาหนี่ของสาธารณรัฐประชาชนจีน พบว่า มีบางประเด็นที่มีความแตกต่างของทั้งสองชนเผ่า คือ ด้านการแต่งกาย และห้วงเวลาของการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ที่ไม่ตรงกัน สอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 2 ที่ว่า “ความแตกต่างของความเชื่อและเครื่องแต่งกายชนเผ่าอาข่าประเทศไทยและชนเผ่าฮาหนี่สาธารณรัฐประชาชนจีนขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมทางสังคมภูมิศาสตร์และปัจจัยอื่น ๆ” ซึ่งสอดคล้องแนวคิดของ แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย (2548 : 4) กล่าวว่า วัฒนธรรมมีลักษณะเป็นระบบเป็นสิ่งที่ไม่หยุดนิ่งอยู่กับที่ มีความเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ และแนวคิดของ จันทิวา ธนสงวนวงศ์ (ม.ป.ป. : ออนไลน์) กล่าวว่า สังคมและวัฒนธรรมย่อมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาเพราะความต้องการของมนุษย์ไม่มีที่สิ้นสุด ขึ้นอยู่กับปัจจัยที่มาเกี่ยวข้อง เช่น ระดับการศึกษา วัฒนธรรมของสังคม ถ้าสังคมเปลี่ยน วัฒนธรรมก็เปลี่ยน มีผลเกี่ยวเนื่องกัน และมีผลทำให้ระบบรูปแบบทางสังคมและวิถีชีวิตของมนุษย์ทั้งที่เป็นวัตถุและไม่ใช่วัตถุเปลี่ยนแปลง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัทรพันธ์ เสริมสวัสดิ์ศรี (2557) ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาการท่องเที่ยวกับการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมของชาวอาข่า กรณีศึกษา หมู่บ้านอาข่าปากกล้วย อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย ผลการวิจัยพบว่า การท่องเที่ยวได้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมของชาวอาข่า หมู่บ้านอาข่าปากกล้วย ทั้งผลกระทบทางบวกและทางลบ ผลกระทบทางวัฒนธรรมด้านบวก รวมทั้งทำให้เกิดการอนุรักษ์ และฟื้นฟูวัฒนธรรมของชาวอาข่า ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของค่านิยมด้านการแต่งกาย คือ ชาวอาข่าในหมู่บ้านนิยมแต่งกายด้วยเสื้อผ้าที่ทันสมัยแบบคนพื้นราบ มีการเปลี่ยนความเชื่อและการนับถือศาสนาเพื่อให้สอดคล้องกับการดำเนินวิถีชีวิต และสอดคล้องกับงานวิจัยของ กมลลักษณ์ นวมสาลี (2552) ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาดนตรีชาวเขาเผ่าอาข่า บ้านแสนเจริญ ตำบลลาววี อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย ผลการวิจัย พบว่า ปัจจุบันดนตรีของชาวอาข่าซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่การสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ เช่นเดียวกันสืบทอดจากอดีต แต่ในสภาวะปัจจุบันทำให้การยึดถือปฏิบัติตามวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมการเปลี่ยนแปลงไปซึ่งคงต้องรักษาวัฒนธรรมประเพณีของตนไว้อย่างมั่นคง

5.3 ข้อเสนอแนะ

1. ควรศึกษาวิจัยชนเผ่าอาข่าในเขตพื้นที่อื่น เช่น จังหวัดลำปาง จังหวัดน่าน เพื่อจะได้มีข้อมูลเปรียบเทียบความแตกต่างของวัฒนธรรมของชนเผ่าอาข่าในประเทศไทยในด้านต่าง ๆ
2. ควรมีการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยในการสืบทอดวัฒนธรรมของชนเผ่าอาข่าสู่ลูกหลานของชนเผ่าอาข่าในประเทศไทยกับประเทศใกล้เคียง

บรรณานุกรม

- กมลลักษณ์ นวมสาลี. (2552) การศึกษาดนตรีชาวเขาเผ่าอาข่าบ้านแสนเจริญ ตำบลลาวี อำเภอมะสอย จังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (สาขาวิชามานุษยวิทยาริยางควิทยา) กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- กัลยา ดิงศภัทย์. (2550) ความหมายและบทบาทของ “ไก่อ” ในโลกทัศน์ของชาวอาข่า. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กาญจนา อินทรสุนานนท์. (2542) พื้นฐานทางมานุษยวิทยาริยางควิทยาภาควัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร : คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- โครงการพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติออนไลน์. (2560) การแต่งกายของชาวอาข่า. [ออนไลน์] แหล่งที่มา : http://www.hilltribe.org/thai/downloads/thai_akha.pdf (10 มิถุนายน 2560)
- จำลอง อินทวงษ์. (2548) สถานการณ์การละเมิดสิทธิมนุษยชนของชนเผ่าและชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงในประเทศไทย. เชียงใหม่ : สมาคมศูนย์รวมการศึกษาและวัฒนธรรมของชาวไทยภูเขาในประเทศไทย.
- จิตร ภูมิศักดิ์. (2540) ความเป็นมาของคำสยาม ไทย ลาว และขอม และลักษณะทางสังคมของชื่อชนชาติ. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- ชนกพร ไผทสิทธิกุล. (2552) การอนุรักษ์ชุมชนและสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมริมแม่น้ำกก จังหวัดเชียงราย. กรุงเทพมหานคร : คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- “ชนเผ่าอาข่าหรืออิก้อ” (ม.ป.ป.) ชาวเขาเผ่าต่าง ๆ. [ออนไลน์] แหล่งที่มา : <http://www.sawadee.co.th/thailand/hilltribes/akha.html> (16 มกราคม 2560)
- ทิพวรรณ อินันทนานนท์. (2554) อาข่า : การพัฒนาศักยภาพวัฒนธรรมชนเผ่า เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์. วิทยานิพนธ์ ปริญญาตรี. (สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์) มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ประเวศ วะสี. (2532) วัฒนธรรมกับการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- พนาภรณ์ ศรีมูล. (2555) พลวัตทางสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์อาข่า : กรณีศึกษาชุมชนอาข่าบ้านเหมืองแร่ ตำบลแม่คะ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (สาขาวิชาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น) กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พรรณี วงศ์จำปาศรี. (2536) การแต่งกายของชาวผู้ไทยบ้านกุดหว้า ตำบลกุดหว้า อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (สาขาวิชาไทยคดีศึกษา-เน้นมนุษยศาสตร์) มหาสารคาม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- พระภาสน์ ถิรจิตโต (สงฺศรี). (2553) การศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อในพิธีกรรมเกี่ยวกับการแต่งงานของกลุ่มชาติพันธุ์อาข่ากับชาวพุทธล้านนา. วิทยานิพนธ์ พธ.ม. (สาขาวิชาพระพุทธศาสนา) พระนครศรีอยุธยา : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พอล และอีเลน ลูวิส. (2550) ทกเผ่าชาวดอย. เชียงใหม่ : หัตถกรรมชาวเขา จังหวัดเชียงใหม่.
- พิมพ์เพ็ญแข วรรณปาน. (2549) การศึกษาความเชื่อเรื่องพิธีกรรมการรำผีของชาวมอญ : กรณีศึกษาชุมชนมอญบางกระตี. วิทยานิพนธ์ กศม. (สาขาวิชาศิลปศึกษา) กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ภัทรพันธ์ เสริมสวัสดิ์ศรี. (2557) การพัฒนาการท่องเที่ยวเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมของชาวอาข่า กรณีศึกษาหมู่บ้านอาข่าปากกล้วย อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (สาขาวิชาสังคมวิทยาประยุกต์) กรุงเทพมหานคร : คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ฤดีกร เดชาชัย. (2557) การจัดการผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชนเผ่าอาข่า จังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์ ปร.ด. (สาขาวิชาบริหารศาสตร์) เชียงใหม่ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- เมฆม สอดส่องกฤษ. (2550) ภาษาศาสตร์และวัฒนธรรมจีน. [ออนไลน์] แหล่งที่มา : <https://metchs.blogspot.com/2011/11/18.html> (16 มกราคม 2560)
- ศูนย์ข้อมูลประเทศไทย. (2560) แผนที่การตั้งถิ่นฐานของชนเผ่าอาข่าในประเทศไทย. [ออนไลน์] แหล่งที่มา : <http://northeast.kapook.com/> (10 มิถุนายน 2560)
- แสนอรุณ กนกพงศ์ชัย. (2548) วัฒนธรรมในสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อภิชาติ ภัทรธรรม. (2550) วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของอาข่า. กรุงเทพมหานคร : เท็กซ์ แอนด์ เจอร์นัลพับลิเคชั่น.
- Google maps. (2560) แผนที่เส้นทางอพยพที่อยู่ของชนเผ่าอาข่าในประเทศไทย. [ออนไลน์] แหล่งที่มา : <https://www.google.co.th/maps/@21.5551427> (10 มิถุนายน 2560)
- Pratyeka. (2560) แผนที่จีนและแผนที่ชนเผ่าฮานีในมณฑลยูนนาน. [ออนไลน์] แหล่งที่มา : <http://pratyeka.org/yunnan/> (10 มิถุนายน 2560)
- 张雨龙 (2015) 《从边境理解国家：中、老、缅交界地区哈尼/阿卡人的橡胶种植的人类学研究》. 博士学位论文：云南大学.
- 外川智大 (2015) 《哈尼族妇女人类学研究的中外差异》. 硕士研究生学位论文：云南大学.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- 李晶晶 (2013) 《箐口村哈尼族女性服饰时尚研究》. 硕士研究生学位论文: 云南大学.
- 杨六金, 龙庆华 (2013) 《国际哈尼、阿卡社会文化研究》. 云南人民出版社.
- 李阳 (2011) 《哈尼族服饰纹样视觉语言研究》. 硕士研究生学位论文: 昆明理工大学.
- 红河县人民政府地方志办公室 (2010) 《红河县年鉴》. 德宏民族出版社.
- 刘顺才, 赵德文 (2007) 《第五届国际哈尼/阿卡文化学术讨论会论文集》. 云南民族出版社.
- 哈尼族简史民编写组 (2008) 《哈尼族简史》. 民族出版社.
- 白永芳 (2005) 《哈尼族女性传统服饰及其符号象征》. 硕士研究生学位论文: 中央民族大学.
- 罗开云 (2003) 《中国少数民族革命史》. 中国社会科学出版社.
- 张江华 (2003) 《中国少数民族现状与发展调查研究丛书》. 堆龙德庆县藏族卷: 民族出版社.
- 戴庆夏 (2003) 《现代语言学理论与中国少数民族语言学研究》. (2003/1) 民族出版社.
- 程志方, 李安泰 (2000) 《云南民族服饰》. 云南人民出版社.

การสัมภาษณ์

- โจวกัวอัน (Zhouguoan) เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ LI HOUJIE เป็นผู้สัมภาษณ์ ที่หมู่บ้านเหจียหยิน
สาธารณรัฐประชาชนจีน เมื่อวันที่ 16 เมษายน 2560.
- โจวเสี่ยวลุ่ (Zhouxiaolu) เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ LI HOUJIE เป็นผู้สัมภาษณ์ ที่หมู่บ้านเหจียหยิน
สาธารณรัฐประชาชนจีน เมื่อวันที่ 16 เมษายน 2560.
- พิชัย อภิสุนทรกุล เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ LI HOUJIE เป็นผู้สัมภาษณ์ ที่หมู่บ้านปากกล้วย เมื่อวันที่ 25
พฤษภาคม 2560.
- หยิน หลี เกินโหยว (Ligengyou) เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ LI HOUJIE เป็นผู้สัมภาษณ์ ที่หมู่บ้านเหจียหยิน
สาธารณรัฐประชาชนจีน เมื่อวันที่ 16 เมษายน 2560.
- เหียนสื่อเหิง (Qianshineng) เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ LI HOUJIE เป็นผู้สัมภาษณ์ ที่หมู่บ้านเหจียหยิน
สาธารณรัฐประชาชนจีน เมื่อวันที่ 16 เมษายน 2560.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

เอกสารรับรองคณะกรรมการจรรยาบรรณงานวิจัย

เรียนรู้เพื่อรับใช้สังคม

เอกสารรับรอง

(Certificate of Exemption)

คณะกรรมการจรรยาบรรณการวิจัย

มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

วันที่ 30 มีนาคม 2560

ชื่อเรื่อง การเปรียบเทียบวัฒนธรรมชนเผ่าอาข่าของประเทศไทยและชนเผ่าอาข่า
ของสาธารณรัฐประชาชนจีนในด้านความเชื่อและเครื่องแต่งกาย

ชื่อนักวิจัย/หัวหน้าโครงการ Miss Li Houjie

คณะวิชา/หลักสูตร หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง

มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

ขอรับรองว่า งานวิจัยดังกล่าวข้างต้นได้ผ่านการพิจารณาเห็นชอบโดยสอดคล้องกับประกาศ
เขตเชิงกิก จากคณะกรรมการจรรยาบรรณการวิจัย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

ลงนาม

(รองศาสตราจารย์ ดร.จรรยาวัตร คมพยัคฆ์)

ประธานคณะกรรมการจรรยาบรรณการวิจัย

มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

วันที่รับรอง

วันที่ 30 มีนาคม 2560

เลขที่รับรอง

อ.525/2560

วันที่ให้การรับรอง: 30 มีนาคม 2560

วันหมดอายุใบรับรอง: 29 มีนาคม 2562

ภาคผนวก ข

หนังสือแสดงความยินยอมของผู้ที่เข้าร่วมการวิจัย

ทำที่ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

ประชากรตัวอย่าง คนเผ่าอาข่าในจังหวัดเชียงราย ประเทศไทย และชนเผ่าฮาหนี ในอำเภอหงเหอ เขตปกครองตนเองหงเหอ มณฑลยูนนาน ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน

ชื่อโครงการวิจัย การเปรียบเทียบวัฒนธรรมชนเผ่าอาข่าของประเทศไทยและชนเผ่าฮาหนีของสาธารณรัฐประชาชนจีนในด้านความเชื่อและเครื่องแต่งกาย

ชื่อผู้วิจัย LI HOUIE โทรศัพท์ 088-560-8660 E-mail : lihoujie@live.cn

ที่อยู่ 123/209 ซอยสายไหม 29 (หมู่บ้านเสริมศิริ) แขวงสายไหม เขตสายไหม กรุงเทพมหานคร

ข้าพเจ้าได้รับทราบรายละเอียดเกี่ยวกับที่มาและวัตถุประสงค์ในการทำวิจัยรายละเอียดขั้นตอนต่าง ๆ ที่จะต้องปฏิบัติหรือได้รับการปฏิบัติและประโยชน์ซึ่งจะเกิดขึ้นจากการวิจัยเรื่องนี้ โดยได้อ่านรายละเอียดในเอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมการวิจัยโดยตลอดและได้รับคำอธิบายจากผู้วิจัยจนเข้าใจเป็นอย่างดีแล้ว ข้าพเจ้าจึงสมัครใจเข้าร่วมในโครงการวิจัยนี้ ตามที่ระบุไว้ในเอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมการวิจัย โดยข้าพเจ้ายินยอมตอบคำถามสัมภาษณ์ จำนวน 1 ครั้ง ในเรื่องการเปรียบเทียบวัฒนธรรมชนเผ่าอาข่าของประเทศไทยและชนเผ่าฮาหนีของสาธารณรัฐประชาชนจีนในด้านความเชื่อและเครื่องแต่งกาย

ข้าพเจ้ามีสิทธิถอนตัวออกจากการวิจัยเมื่อใดก็ได้ตามความประสงค์ โดยไม่ต้องแจ้งเหตุผล ซึ่งการถอนตัวออกจากการวิจัยนั้น จะไม่มีผลกระทบในทางใด ๆ ต่อข้าพเจ้าทั้งสิ้น

ข้าพเจ้าได้รับคำรับรองว่า ผู้วิจัยจะปฏิบัติตามข้าพเจ้าตามข้อมูลที่ระบุไว้ในเอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมการวิจัยและข้อมูลใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับข้าพเจ้า ผู้วิจัยจะเก็บรักษาเป็นความลับ โดยจะนำเสนอข้อมูลการวิจัยเป็นภาพรวมเท่านั้น ไม่มีข้อมูลใดในการรายงานที่จะนำไปสู่การระบุตัวข้าพเจ้า

หากข้าพเจ้าไม่ได้รับการปฏิบัติตรงตามที่ได้ระบุไว้ในเอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมการวิจัย ข้าพเจ้าสามารถร้องเรียนได้ที่คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

ข้าพเจ้าได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญต่อหน้าพยาน ทั้งนี้ข้าพเจ้าได้รับสำเนาเอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมการวิจัย และสำเนาหนังสือแสดงความยินยอมไว้แล้ว

ลงชื่อ.....ผู้วิจัยหลัก

(Miss LI HOUIE)

ลงชื่อ..... ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

(.....)

ลงชื่อ..... พยาน

(.....)

论文受访者志愿书
泰国华侨崇圣大学

受访对象：泰国清莱阿卡族长者以及中国红河哈尼族长者

论文题目：中国哈尼族与泰国阿卡族文化对比分析——以信仰文化和服饰文化为例

联系地址：123/209 Soi. SAIMAI 29, SAIMAI DISTRICT, SAIMAI, BANGKOK. 10220

本人已仔细阅读并了解了此次论文细节和研究目的。具体操作步骤和此次论文研究的价值，已从参与论文说明资料中了解到细节并且从论文研究人员出了解得很详细。所以本人自愿参与此次论文研究采访，我愿意根据参与论文说明资料，回答此次采访的问题，关于此次研究的论文：中国哈尼族与泰国阿卡族文化对比分析——以信仰文化和服饰文化为例。

在任何情况下本人都有权利无条件退出此次研究，并且退出研究对本人不会产生任何影响。

论文研究人员必须保证，此次研究会严格遵守参与论文说明规则，任何与本人利益相关的人事或资料将会得到严格保密，不会损坏本人利益。

如果在此次研究调查中，研究员不能严格遵守以上条例，本人将上诉华侨崇圣大学论文研究理事会。

本人将在公证人面前签字，本人已收到参与论文说明副本以及论文受访志愿书副本。

签名: .....

( )

研究人

签名: .....

( )

受访人

签名: .....

( )

公证人

ภาคผนวก ค

คำชี้แจงเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมงานวิจัย

ชื่อโครงการวิจัย การเปรียบเทียบวัฒนธรรมชนเผ่าอาข่าของประเทศไทยและชนเผ่าฮาหนีของสาธารณรัฐประชาชนจีนในด้านความเชื่อและเครื่องแต่งกาย

ชื่อผู้วิจัย LI HOUJIE

ที่อยู่ 123/209 ซอยสายไหม 29 (หมู่บ้านเสริมศิริ) แขวงสายไหม เขตสายไหม กรุงเทพมหานคร

โทรศัพท์ 088-560-8660, **E-mail** : lihoujie@live.cn

1. ขอเรียนเชิญท่านเข้าร่วมในการวิจัยก่อนที่จะตัดสินใจเข้าร่วมในการวิจัยมีความจำเป็นที่ท่านและผู้ปกครองควรทำความเข้าใจว่างานวิจัยนี้ทำเพราะเหตุใด และเกี่ยวข้องกับอะไร กรุณาใช้เวลาในการอ่านข้อมูลต่อไปนี้อย่างละเอียดรอบคอบ และสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมหรือข้อมูลที่ไม่ชัดเจนได้ตลอดเวลา

2. โครงการนี้เกี่ยวข้องกับ การเปรียบเทียบวัฒนธรรมชนเผ่าอาข่าของประเทศไทยและชนเผ่าฮาหนีของสาธารณรัฐประชาชนจีนในด้านความเชื่อและเครื่องแต่งกาย

3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาวัฒนธรรมทางด้านความเชื่อและเครื่องแต่งกายของชนเผ่าอาข่าหมู่บ้านปากกล้วยของประเทศไทยและชนเผ่าฮาหนีหมู่บ้านเจี่ยหยิน (甲寅 Jiǎ yín) ของสาธารณรัฐประชาชนจีนเพื่อการวิเคราะห์เปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างทางวัฒนธรรมของชนเผ่าอาข่าหมู่บ้านปากกล้วยของประเทศไทยและชนเผ่าฮาหนีหมู่บ้านเจี่ยหยิน (甲寅 Jiǎ yín) ของสาธารณรัฐประชาชนจีน

4. รายละเอียดของกลุ่มประชากร

1) ชนเผ่าอาข่า หมู่บ้านปากกล้วย อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย ประเทศไทย จำนวน 20 คน

2) ชนเผ่าฮาหนี หมู่บ้านเจี่ยหยิน (甲寅 Jiǎ yín) อำเภอหงเหอ เขตปกครองตนเองหงเหอ มณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน จำนวน 20 คน

论文参与说明

论文题目：中国哈尼族与泰国阿卡族文化对比分析以信仰文化和服饰文化为例

联系地址：123/209 Soi. SAIMAI 29, SAIMAI DISTRICT, SAIMAI, BANGKOK. 10220

联系电话：088-560-8660, E-mail: lihoujie@live.cn

1. 在各位参加此次调查之前，我必须向大家声明此次研究调查的原因和目的，请大家利用一点时间仔细阅读一下调查内容。

2. 此次论文时关于中国哈尼族与泰国阿卡族文化对比分析——以信仰文化和服饰文化为例

3. 研究目的

此次论文的研究目的是为了研究中泰哈尼族文化以及中泰哈尼族文化中的相同点和不同点，也是为了能够给中泰哈尼族建立沟通的桥梁。

4. 研究对象的详细说明

此次参与研究的对象为泰国清莱阿卡族50岁以上长者以及中国红河哈尼族50岁以上长者共40人。调查取样时间为2017年1月到2017年6月，详情如下：泰国清莱阿卡族50岁以上长者20人，中国红河哈尼族50岁以上长者20人。

ภาคผนวก ง
แบบสัมภาษณ์

เรื่อง การเปรียบเทียบวัฒนธรรมชนเผ่าอาข่าของประเทศไทยและชนเผ่าฮาหนี
ของสาธารณรัฐประชาชนจีนในด้านความเชื่อและเครื่องแต่งกาย

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวัฒนธรรมของชนเผ่าอาข่า จังหวัดเชียงราย ในประเทศไทยและวัฒนธรรมชนเผ่าฮาหนีในเขตปกครองตนเองหงเหอ สาธารณรัฐประชาชนจีน

1. ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....
2. เพศ..... อายุ.....
3. อาชีพสมัยก่อน.....อาชีพปัจจุบัน.....
4. ที่อยู่.....
5. ลำดับการศึกษา.....
6. คุณมีความเชื่ออะไรบ้าง และมีรายละเอียดอย่างไร
  - 6.1 ประเพณีเทศกาลสำคัญมีอะไรบ้าง มีความเชื่ออะไรบ้าง
  - 6.2 พิธีกรรมสำคัญมีอะไรบ้าง และมีความเชื่ออย่างไร
  - 6.3 คุณมีความเชื่อศาสนาหรือไม่ อย่างไร
  - 6.4 ความเชื่อต่าง ๆ มาจากไหน
  - 6.5 คุณคิดว่าความเชื่อจากอดีตถึงปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไร เพราะอย่างไร
7. การแต่งกายของชนเผ่าอาข่า (หรือชนเผ่าฮาหนี)
  - 7.1 การแต่งกายประจำวันของคุณเป็นแบบไหน
  - 7.2 การแต่งกายประจำชนเผ่าเป็นอย่างไร ใส่ในโอกาสอะไรบ้าง
  - 7.3 การแต่งกายในงานแต่งงานเป็นแบบไหน จะใส่เสื้ออะไรบ้าง
  - 7.4 เครื่องแต่งกายต่าง ๆ ของประจำชนเผ่า มีความเชื่อหรือไม่ เป็นอย่างไร
  - 7.5 คุณคิดว่าการแต่งกายของประจำชนเผ่าจากอดีตถึงปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไร เพราะอะไร

วันที่สัมภาษณ์ .....

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ – สกุล MISS LI HOUIE (ไหมแก้ว)
วัน เดือน ปีเกิด 1 มิถุนายน 2532
ที่อยู่ปัจจุบัน 123/209 ซอยสายไหม29 (หมู่บ้านเสริมศิริ) แขวงสายไหม เขตสายไหม กรุงเทพมหานคร

ประวัติการศึกษา
พ.ศ. 2558 คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
ศิลปศาสตรบัณฑิต (การสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง)

ประวัติการทำงาน
พ.ศ. 2553 – 2554 ครูสอนภาษาจีน วิทยาลัยการอาชีพขอนแก่น
พ.ศ. 2555 – 2556 ครูสอนภาษาจีน โรงเรียนอนุบาลวาปีประทุม มหาสารคาม
พ.ศ. 2558 – ปัจจุบัน นักแปล บริษัท BROWNSTONE กรุงเทพมหานคร